

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Diplomová práce

Porušování lidských práv jako vedlejší důsledek války proti terorismu: případová studie přístupu USA k zadržování osob podezřelých z terorismu bez spravedlivého soudu

Barbora Turková

Plzeň 2016

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Studijní program Politologie

Studijní obor Mezinárodní vztahy

Diplomová práce

Porušování lidských práv jako vedlejší důsledek války proti terorismu: případová studie přístupu USA k zadržování osob podezřelých z terorismu bez spravedlivého soudu

Barbora Turková

Vedoucí práce: Mgr. Lubomír Lupták, Ph.D.

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2016

Prohlašuji, že jsem práci zpracovala samostatně a použila jen uvedených zdrojů a literatury.

Plzeň, duben 2016

.....

Barbora Turková

Poděkování

Chtěla bych poděkovat vedoucímu své diplomové práce Mgr. Lubomíru Luptákovi, Ph.D. za odborné vedení, za pomoc a rady při zpracování této práce.

OBSAH

1. ÚVOD.....	1
2. TEORETICKÁ ČÁST	6
2.1 Konceptualizace bezpečnosti.....	6
2.2 Vztah mezi svobodou a bezpečností	12
2.3 Výjimečný stav po 9/11	15
2.3.1 Carl Schmitt	19
2.3.2 Giorgio Agamben	23
2.3.3 Jef Huysmans a další.....	26
3. METODOLOGIE PRÁCE	29
3.1 Předmět výzkumu, cíl práce a výzkumné otázky.....	29
3.2 Metoda práce	29
3.3 Datový korpus.....	30
4. PŘÍPADOVÁ STUDIE USA	32
4.1 Preventivní zadržování osob podezřelých z terorismu bez spravedlivého soudu	32
4.1.1 Guantánamo a ostatní zařízení.....	35
4.2 Analýza preventivní zadržování v dokumentech a projevech	38
4.2.1 Bushovy projevy.....	38
4.2.2 Vládní dokumenty.....	42
4.2.3 Obamovy projevy	43
4.2.4 Dílčí závěr	46
4.3 Legitimizace neliberálních praktik skrz rétoriku svobody.....	48
4.3.1 Bushovy projevy.....	49
4.3.2 Vládní dokumenty.....	53
4.3.3 Obamovy projevy	55

4.3.4	Dílčí závěr	57
4.4	Rozlišení přítel/nepřítel, dobro/zlo	59
4.4.1	Bushovy projevy.....	60
4.4.2	Vládní dokumenty.....	64
4.4.3	Obamovy projevy	66
4.4.4	Dílčí závěr	68
4.5	Nastolování politického diskurzu a úspěšná sekuritizace.....	70
5.	ZÁVĚR	73
6.	SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	78
6.1	Korpus.....	78
6.2	Literatura	92
6.3	Internetové zdroje	95
	RESUMÉ	99

1. ÚVOD

„Na světě není jiný národ, který by s lidmi odhodlanými zabít Američany jednal tak, jak s nimi jednáme my. Žijí v tropech. Jsou dobře živeni. Mají vše, co by si jen mohli přát“¹ (CNN 2005).

Tímto projevem z roku 2005 obhajoval bývalý viceprezident Dick Cheney existenci detenčních zařízení a konkrétně zacházení se zajatci ve věznicích Guantánamo. V protikladu k tomuto prohlášení stojí kritika detenčních zařízení nejen ze strany lidsko-právních organizací, které upozorňují na americký dvojitý standard ohledně lidských práv, neboť v Guantánamu je většina mužů vězněna bez spravedlivého soudu. Bývalý americký prezident Jimmy Carter také vyjádřil nesouhlas s Guantánamem, když prohlásil:

„Myslím si, že to, co se děje v Guantánamu a ostatních místech je ostudou Spojených států. Neřekl bych, že je to příčinou terorismu, ale poskytlo to určitý podnět a výmluvy pro potenciální teroristy, aby ostře kritizovali naši zemi ve snaze ospravedlnit své opovrženímhodné činy“² (Fox News 2005).

Jak je patrné, tak otázka zadržování osob podezřelých z terorismu bez spravedlivého soudu vytvořila v USA dva tábory, a to zastánce a odpůrce této praxe. Zastánci se snaží ve svých projevech a dokumentech legitimizovat tuto praxi. „*Jsme ve válce*,“ prohlásil po 11. září (dále jen 9/11) prezident George W. Bush v televizním projevu k šokované, raněné a vystrašené společnosti a požádal Kongres o výrazné posílení bezpečnostního aparátu. O několik týdnů později zákonodárci schválili rozsáhlou legislativu známou jako *USA PATRIOT Act*³, která předjímala vytvoření zcela nových úřadů a okamžitě výrazně rozšířila legislativní

---

¹ „*There isn't any other nation in the world that would treat people who were determined to kill Americans the way we're treating these people. They're living in the tropics. They're well fed. They've got everything they could possibly want.*“

² „*I think what's going on in Guantanamo Bay and other places is a disgrace to the U.S.A. I wouldn't say it's the cause of terrorism, but it has given impetus and excuses to potential terrorists to lash out at our country to justify their despicable acts.*“

³ The Uniting and Strengthening America by Providing Appropriate Tools Required to Intercept and Obstruct Terrorism Act (Zákon o sjednocování a posilování Ameriky poskytováním vhodných pomůcek potřebných pro stíhání a bránění terorismu).

a výkonné pravomoci bezpečnostních agentur a tajných služeb. Odpůrci války proti terorismu často zdůrazňují, že se jedná o ideologii strachu a represe, která vytváří nepřítele a propaguje násilí spíše, než aby zmírnila akty terorismu a posílila bezpečnost. Terorismus byl po 9/11 sekuritizován politickými elitami jako existenční hrozba a následně tak také přijat občany, čímž se dostal ze sféry normální politiky do sféry panické politiky. Barry Buzan a Ole Wæver zahrnují válku proti terorismu mezi příklady takzvané makrosekuritizace. Makrosekuritizace je definována stejnými pravidly jako ostatní druhy sekuritizace – identifikuje se existenční hrozba pro daný referenční objekt a to ospravedlní zavádění výjimečných opatření. Hlavní rozdíl je v tom, že makrosekuritizace se odehrává ve větším měřítku než je úroveň jednoho státu.

Ve válce proti terorismu se výrazně projevilo nadřazování bezpečnosti nad lidská práva a svobody. Některé liberální státy byly ochotné ve snaze zajistit si bezpečnost sáhnout k problematickým praktikám, které byly zacílené na některé segmenty jejich populace. Tato diplomová práce se bude zabývat specifickou neliberální praktikou, kterou využívají USA ve válce proti terorismu, a to zadržováním osob podezřelých z terorismu na dobu neurčitou bez spravedlivého soudního procesu. Současné výzkumy ohledně bezpečnosti se čím dál více zabývají samotnými důsledky války proti terorismu (konkrétně dopadem na občanské svobody a lidská práva) a tato práce bude pokračovat v duchu těchto výzkumů.

Práce bude rozdělena na dvě základní části, a to na teoretickou část a na analytickou část tvořenou případovou studií USA. Zájem o to, jak bezpečnostní praktiky mění sociální a politické vztahy, vedl k expanzi v rámci kritických tradic bezpečnostních studií a k zacílení pozornosti výzkumníků na jazyk, instituce, materiální, technologickou a vizuální stránku bezpečnostních diskurzů a praktik, stejně jako na jejich důsledky. V teoretické části práce budou představeny základní přístupy z oblasti kritických bezpečnostních studií, které kritizují tradiční přístup k bezpečnosti a dále se zabývají tím, co dělá bezpečnost politicky a etikou bezpečnosti. První kapitola se zaměří na to, co to vlastně je bezpečnost, neboť se jedná o stále nerozvinutý a relativní koncept. Stát nemusí být chápán jen jako

garant bezpečnosti, ale může představovat zdroj hrozeb pro jednotlivce. Bezpečnost je diskurzem, který může být nasazen a manipulován skrz strategii sekuritizace. Podle poststrukturalistů s sebou bezpečnost nese logiku, která je vylučující a násilná, a která omezuje lidskou svobodu. Dále zdůrazňují, že utváření národní bezpečnosti jde ruku v ruce s utvářením národní identity.

Druhá kapitola se bude zabývat vztahem mezi svobodou a bezpečností, neboť svoboda a bezpečnost jsou neoddělitelné a tvoří jeden diskurz (liberty/security). Vlády často omezují svobody v zájmu zajištění bezpečnosti. Proti tomu se staví aktéři, kteří brání svobody a samotný boj proti terorismu chápou jako hlavní hrozbu pro svobodu. Válka proti terorismu vedla k externalizaci vnitřní bezpečnosti a dochází zde k paradoxu lidské a národní bezpečnosti, kdy posílení bezpečnosti státu nemusí znamenat posílení bezpečnosti jednotlivce. Třetí kapitola se zaměří na různé teoretické přístupy k výjimečnému stavu po 9/11. Výjimečný stav je problém rozporu mezi svobodou a bezpečností. Kvůli bezprecedentní a výjimečné povaze teroristické hrozby jsou stejně výjimečná opatření k zajištění bezpečnosti prezentována jako nutnost. Válka proti terorismu vedla k primátu bezpečnosti, což se projevilo v přísnějších kontrolách na hranicích, letištích a ostatních přechodových místech; posílení zpravodajských služeb a zobecněnému podezření vůči cizincům. Podle řady autorů se zavádění výjimečného stavu stalo běžnou praxí moderních liberálních států.

Tato práce se při hledání konceptuálního ukotvení pojmu existenční hrozba opírá o díla Carla Schmitta. V následujících podkapitolách proto bude podrobněji rozpracován jeho koncept výjimečného stavu, který dále rozvíjel Giorgio Agamben, Jef Huysmans a další. Podle Carla Schmitta výjimečný stav určuje sám sebe a normální stav. Politično předchází státu a jeho základem je diference přítel/nepřítel (my/oni), kdy nepřítel se stává nepřítelem už jen z toho faktu, že je jiný a cizí. Suverén je ten, kdo rozhoduje o výjimce. Vyhlášení války je vždy vyhlášením nepřátelství a u moderního partyzána (teroristy) se završuje přechod od skutečného k absolutnímu nepřátelství. Výjimečný stav se podle Agambena stal pravidlem a spojuje dva precedenty – rozšíření vojenské moci do občanské sféry a pozastavení ústavních norem, které chrání individuální svobody. Hlavní párové

kategorie nejsou přítel/nepřítel, ale zoé/bios (vyloučení/zahrnutí). Tábory podle Agambena představují prostor výjimky, kde nejenže je zákon zcela pozastaven, ale navíc se fakt a právo beze zbytku mísí. Ve výjimečném stavu stát suspenduje právo z moci práva na sebezáchovu. Jef Huysmans se zabývá tím, jak bezpečnostní znalosti, které mají chránit liberální demokracii proti násilí, ve skutečnosti představují riziko podkopání demokracie.

Následuje stručné pojednání o metodologii práce. V této části práce je rozepsán předmět výzkumu, cíl práce a výzkumné otázky. Dále je zde popsána metoda práce a datový korpus. Na základě diskuze teoretických nástrojů představených jednotlivými autory bude vytvořen analytický rámec, který bude využit při kódování dat. Bude prováděna obsahová analýza dokumentů a projevů klíčových aktérů (*Národní bezpečnostní strategie* z roku 2002, 2006 a 2010, *Národní obranná strategie* 2008, *Quadrennial Defense Review* z roku 2001, 2006 a 2010 a projevy prezidenta Bushe a Obamy) ve snaze zodpovědět nastolené výzkumné otázky: 1. Jaký je postoj prezidenta Bushe a prezidenta Obamy k zadržování osob podezřelých z terorismu bez spravedlivého soudu? 2. Jakými způsoby tyto politické elity legitimizují neliberální praktiky? 3. Jaký politický diskurz je nastolen ve válce proti terorismu? Výzkum se bude zaměřovat na období prvních deseti let války proti terorismu, tedy na období od 11. září 2001 do konce roku 2011. Při výzkumu se nebudu omezovat jen na preventivní zadržování osob na území USA, ale i na zadržování osob v bojových zónách.

Na teoretickou část navazuje případová studie USA, ve které bude nejprve vysvětleno preventivní zadržování osob podezřelých z terorismu a způsob, jakým k němu přistupuje americká legislativa. Americká vláda se rozhodla zadržovat osoby podezřelé z terorismu jako nepřátelské bojovníky a držet je na dobu neurčitou bez přístupu k právnímu zástupci a bez podání trestního oznámení. Hlavním cílem preventivního zadržování je snaha získat ze zadržených osob cenné informace, které USA napomohou v boji proti terorismu a případně zabrání dalším teroristickým útokům. V roce 2002 zřídil Bush v rámci války proti terorismu na vojenské základně Guantánamo věznici pro osoby podezřelé z terorismu. Na tomto případě můžeme vidět, jak daleko zašla exekutiva při porušování lidských práv ve snaze zajistit

bezpečnost státu. Garance spravedlivého procesu je obsažena ve třetí Ženevské úmluvě, která je inkorporována do amerického práva prostřednictvím *Uniform Code of Military Justice* a tudíž by se měla vztahovat na všechny zadržované osoby. Bushova administrativa ale zastávala stanovisko, že na tyto vězně se nevztahuje jakákoliv ochrana Ženevských úmluv. Vězni tak byli zadržováni celou řadu let jen na základě podezření z terorismu, aniž by proti nim bylo vzneseno jakékoli obvinění.

Následuje kapitola věnující se analýze preventivního zadržování ve zkoumaných dokumentech a projevech. Další kapitola se věnuje legitimizaci neliberálních praktik skrz rétoriku svobody. USA zarámovaly samy sebe jako strážce a nositele univerzálních hodnot. Dochází k rozlišování mezi USA a ostatními státy, které respektují univerzální hodnoty, a státy nebo teroristy, kteří je nerespektují. USA se tak snaží vykreslit dichotomii my versus oni (dobro versus zlo). Dochází zde k sekuritizaci západního způsobu života a terorismus je úspěšně zarámován jako existenční hrozba. Je zde snaha legitimizovat neliberální praktiky skrz jazyk a zdůvodnění samotné svobody. Další kapitola se věnuje rozlišení přítel/nepřítel, dobro/zlo, na jehož základě jsou také legitimizována výjimečná opatření. Válka proti terorismu se rychle stala ztotožněním boje dobra proti zlu. USA byly ti hodní a teroristé byli automaticky ti zlí. Nepřátelé nebyli jen dehumanizováni, ale byli vyličníci jako monstrózní, vražedné entity, jejichž jediným cílem je zničit americký způsob života. Je možné kriticky identifikovat rétorické techniky, které využívají zlo ke generování strachu a k následné manipulaci veřejným názorem. Poslední kapitola shrnuje nastolování politického diskurzu a úspěšnou sekuritizaci. Politický diskurz je založen na odvolávání se na univerzální hodnoty (především svobodu a demokracii) a na rozlišení přítel/nepřítel. Na základě tohoto diskurzu dochází k sekuritizaci terorismu a k legitimizaci neliberálních praktik. V závěru práce bude zhodnoceno aplikování teoretických konceptů na případovou studii a budou shrnuty odpovědi na výzkumné otázky.

2. TEORETICKÁ ČÁST

2.1 Konceptualizace bezpečnosti

Koncept bezpečnosti nemá definitivní podobu a jedná se o relativní koncept, který je podle Barryho Buzana nevyvinutý. Řada autorů (např. Buzan) vzdala pokusy o definování bezpečnosti, neboť i nejasná definice nám podle nich umožní zkoumat bezpečnost. Fakt, že neexistuje všeobecně akceptovaná definice bezpečnosti⁴, neomezuje možnosti vývoje konceptu bezpečnosti. Samotná proměna vnímání hrozeb ještě více umocňuje obtížnost konceptualizace (Waisová 2004: 68, 76). Během 80. let probíhaly obecné snahy rozšířit bezpečnostní agendu, jak o referenční objekty, tak o sektory bezpečnosti. Johan Galtung a Jan Oberg formulovali alternativní koncept bezpečnosti založený na čtyřech sadách pozitivních cílů spjatých s lidskými potřebami, a to přežití, rozvoj, svoboda a identita (Wæver 1998: 40). K hlavnímu rozšíření bezpečnostní agendy ale přispěla kodaňská škola⁵, která začala vedle vojenského sektoru rozlišovat také sektor politický, environmentální, sociální a ekonomický (Buzan – Wæver – de Wilde 2005: 5).

Podle kodaňské školy nemusí být referenčním objektem pouze stát, jak tomu bylo u realismu, ale je zde i mezinárodní systém, regiony, vnitrostátní skupiny a jednotlivci. Představitel školy třetího světa, Mohammed Ayoob, tvrdí, že stát často není garantem bezpečnosti, ale spíše hlavní hrozbou pro občany. To se odráží i v konceptu sociální bezpečnosti vyvinuté Olem Wæverem⁶ (Krause – Williams 1997: 44–45). Stále aktuální otázkou zůstává, jak zajistit svobodu občanů bez zvýšeného útlaku ze strany autority. Podle Hobbese založili lidé státy, aby je ochránily před invazí cizinců a před sebou samými. Stát se tak stal mechanismem,

---

⁴ Výraz bezpečnost vychází z latinského *securitas* – stav nedostatku péče a zájmu. Podle Stručného oxfordského slovníku je bezpečnost: 1. situace, kdy je aktér chráněn nebo kdy aktér není vystaven nebezpečí, 2. stav bez nejistoty, 3. pocit jistoty, stav bez nenaplněných potřeb, strachu a obav.

⁵ Kodaňská škola bezpečnostních studií zahrnuje akademiky jako Barry Buzan, Ole Wæver, Jaap de Wilde a další. Většina z nich byla zároveň členy COPRI (Copenhagen Peace Research Institute).

⁶ Sociální sektor klade důraz na kolektiv občanů, na společnost. Nejdůležitější hodnotou pro přežití společnosti je identita. Ohrožení identity je vždy otázkou konstruování/interpretace něčeho jako ohrožení „my“. Ole Wæver považuje sociální bezpečnost za samostatný koncept. Podle McSweeneyho je ale chybné domnívat se, že společnost má jedinou identitu. Podle něj v sociální realitě existují různé identity vedle sebe (Waisová 2004, 75, 82).

díky kterému lidé usilovali o dosažení adekvátního stupně bezpečnosti před sociálními hrozbami. Paradoxem ale je, že stát také představuje sociální hrozbu pro své obyvatelstvo. Stabilita státu ale vychází z předpokladu, že se jedná o menší zlo, tedy, že hrozby od státu jsou menší než potenciální hrozby spjaté s absencí státu (Buzan 1983: 20).

Kodaňská škola se odklání od objektivního pojetí bezpečnosti a uvažuje o bezpečnosti jako o subjektivní hodnotě. Bezpečnost podle ní závisí na sociálním prostředí, na vnímání hrozeb a na jejich interpretaci. Na základě studia vnímání a interpretace hrozeb vytvořil Wæver s Buzanem teorii sekuritizace⁷ (Waisová 2004: 67). Sekuritizační teorie má tři hlavní kořeny: řečovou teorii, Schmittovo chápání bezpečnosti a výjimečných politik, a tradicionalistické bezpečnostní debaty (Buzan – Hansen 2009: 212). Sekuritizaci lze považovat za radikálnější verzi politizace. *„Bezpečnost představuje autoreferenční druh jednání, protože právě prostřednictvím tohoto jednání se z daného tématu stává bezpečnostní problém – nikoliv nutně proto, že určitá existenční hrozba skutečně existuje, nýbrž proto, že téma je jako takový typ hrozby prezentováno“* (Buzan – Wæver – de Wilde 2005: 35). U sekuritizace je důležité rozlišovat mezi referenčními objekty, sekuritizujícími aktéry a funkcionálními aktéry⁸. Tato práce rozlišovala pouze referenční objekty a sekuritizující aktéry. Referenční objekty jsou definovány jako *„entity, které jsou existenčně ohroženy a můžou si legitimně nárokovat právo na přežití.“* Sekuritizující aktéři *„prohlašují referenční objekty za existenčně ohrožené, a jsou tedy hybateli procesu sekuritizace“* (Buzan – Wæver – de Wilde 2005: 48). Na následujícím úryvku z Bushova projevu se dá dobře demonstrovat sekuritizace v praxi: *„Americký způsob života a samotná svoboda byly napadeny teroristickými útoky. Tisíce životů bylo najednou ukončeno zlými činy teroristů.“* Po teroristických útocích z 11. září zarámovat prezident Bush (sekuritizující aktér) al-Káidu⁹ a terorismus obecně jako

⁷ Opačným procesem sekuritizace je tzv. desekuritizace, tedy situace kdy se dané téma ztrácí z agendy bezpečnostní politiky, neboť podle sekuritizujícího aktéra ztrácí mimořádnou důležitost, protože se domnívá, že referenční objekt již není ohrožen (Waisová 2004: 78).

⁸ Funkcionální aktéři působí na dynamiku bezpečnostních vztahů v sektoru. Významně ovlivňují politická rozhodnutí na poli bezpečnosti, aniž by se přímo jednalo o referenční objekty nebo o aktéry sekuritizace.

⁹ Přepis arabských slov do češtiny není jednotný a často je ovlivněn anglickým přepisem, proto je vhodné být k rozdílným variantám tolerantní. Podle arabistů z Orientálního ústavu AV by se jméno teroristické organizace mělo v češtině správně psát al-Ka'ida, popřípadě al-Káida, což je využíváno i v této práci.

existenční hrozbu. Jako referenční objekty, které jsou touto hrozbou existenčně ohroženy, označil americký způsob života a svobodu.

„Přesná definice, a přesná kritéria sekuritizace tudíž pramení z intersubjektivní konstrukce existenční hrozby, dostatečně relevantní na to, aby tato konstrukce měla výrazné politické dopady [...] Pokud se aktér sekuritizace dokáže tvrzením o prioritě a naléhavosti existenční hrozby osvobodit od jinak závazných pravidel a procedur, stáváme se svědky úspěšné sekuritizace“ (Buzan – Wæver – de Wilde 2005: 35). Toto vše je patrné i ve válce proti terorismu, kde byl zkonstruován zlý nepřítel a na základě toho byla legitimizována výjimečná opatření, která by za normálního stavu nebyla možná. Přesně o tom samém se zmiňovala i kodaňská škola: *„Odvolávání se na bezpečnost brálo vždy klíčovou roli při legitimizaci užití ozbrojené síly, v obecnější rovině pak otevíralo státu cestu k mobilizaci nebo zavádění výjimečných opatření, jejichž účelem bylo zabránit existenčním hrozbám“* (Buzan – Wæver – de Wilde 2005: 31). Ole Wæver poukazuje na to, že zobrazení existenční hrozby má výrazné performativní dopady. Pokud je určité téma sekuritizováno, dostává se ze sféry normální politiky do sféry panické politiky, která je charakterizována naléhavostí, utajením a zaváděním výjimečných opatření (Browning – McDonald 2011: 241).

Diskurz, jehož prostřednictvím je něco prezentováno jako existenční hrozba, sám o sobě ještě sekuritizaci nevytváří. Je pouze sekuritizačním pohybem/krokem. Veřejnost tento krok musí nejprve přijmout a až pak se z tématu stává plnohodnotný bezpečnostní problém. *„Existenční hrozba musí být argumentačně obhájena a musí být natolik všeobecně přijímána, aby na jejím základě bylo možné legitimizovat mimořádná opatření či jiné kroky“* (Buzan – Wæver – de Wilde 2005: 36). Sekuritizaci tak identifikujeme podle specifického diskurzu. V bezpečnostním diskurzu dostává téma dramatický náboj a veřejnosti je předloženo jako otázka nejvyšší důležitosti. Jeho zařazením do kategorie bezpečnosti si subjekt nárokuje právo vypořádat se s daným problémem za využití mimořádných prostředků. Z pohledu teorie jazyka

by proces sekuritizace spadal do kategorie řečových aktů¹⁰ (Buzan – Wæver – de Wilde 2005: 35–37).

Podle Wævera je „bezpečnost řečový akt. Řečový akt není pouhým popisem skutečnosti, ale pokusem vytvořit určitou skutečnost. Řečovým aktem se téma přesune do specifické oblasti, kde si stát nárokuje speciální právo na použití všech nezbytných prostředků“ (Wæver 1998: 44–45). Bezpečnost je tak diskurzem, který může být nasazen a manipulován skrz strategii sekuritizace. Každá událost může být změněna na bezpečnostní problém skrz konkrétní diskurzivní strategii. Tento argument přivádí sekuritizační teorii a Schmittovu teorii blíže k sobě. Pro oba je to suverénní stát, který vyhláší výjimku (Neal 2010: 102–108).

Vedle kodaňské školy se v mezinárodních vztazích a bezpečnostních studiích v posledních dvou dekáдах začaly prosazovat také postpozitivistická kritická bezpečnostní studia. Jejich představitelé považují jedince za základní referenční objekt bezpečnosti, neboť státy jsou nespolehliví poskytovatelé bezpečnosti (Buzan – Hansen 2009: 206). Kritická bezpečnostní studia se koncentrují kolem tří základních témat, a to kritiky tradičního (realistického) přístupu k bezpečnosti, politiky bezpečnosti (co bezpečnost dělá politicky, bezpečnost je sociálně konstruovaná a politicky mocná) a etiky bezpečnosti (Browning – McDonald 2011: 235–237). Podle Krause a Williamse (1997) se jedná o široký zastřešující termín pro množství směrů, které se hlásí k prvkům marxismu, feminismu, kritické teorie, kritickému konstruktivismu a poststrukturalismu.

Poststrukturalisté, jako je David Campbell, William Connolly nebo Lene Hansen tvrdí, že naše identita závisí na identitě ostatních, vůči kterým se budeme vymezovat. Identity nejsou předem dány, vždy závisí na interpretaci. Campbell ve své knize *Writing Security. United States Foreign Policy and the Politics of Identity* (1992)

---

¹⁰ Autorem teorie řečového aktu je John L. Austin. Austin navazuje na Wittgensteinovy jazykové hry a filozofii jazyka a na Habermasovu teorii komunikativního jednání. Austin rozlišil několik řečových aktů: 1. ilokuční akt, který vyjadřuje vztah mluvčího k tomu, co sděluje, 2. lokuční akt, jenž je vlastním výkonem sdělení a 3. perlokuční akt, který vyjadřuje účinek původního ilokučního aktu. Podle Austina nelze význam jazykového výroku zachytit jen pomocí logických pravidel, ale je třeba brát v potaz i mimojazykové souvislosti, které mají specifickou strukturu (postoje, záměry, atd.). Řečový akt není pouze lingvistickým útvarem. Je to sociální produkt, který závisí na společenském postavení řečníka. Řečový akt modeluje lingvistický koncept sociálních interakcí (Waisová 2004: 79).

zdůrazňuje důležitost „těch druhých“. Bezpečnost se podle něj stala ontologickým dvojitým požadavkem, kdy stát potřebuje být bezpečný, ale také potřebuje nebezpečné „oni“, aby definoval svoji identitu (Buzan – Hansen 2009: 218). „*Schopnost reprezentovat věci jako cizí, subverzivní, špinavé nebo nakažlivé je klíčová pro artikulaci brožeb. Identita USA je zajišťována skrz diskurzy nebezpečí*“ (Campbell 1992: 2, 52). Podle empirické části Campbellovy knihy byla identita Američanů a jejich země v průběhu historie konstruována výhradně skrz radikální a negativní odlišnost jiných. Naše identifikace („my“) se stává nezbytným předpokladem pro akce proti těm ostatním („oni“). Otázka identity je tak neoddělitelná od bezpečnosti (Krause – Williams 1997: 45, 88). Bezpečnost a identita jsou spjaty v politickém významu – utváření národní bezpečnosti jde ruku v ruce s utvářením národní identity a naopak. To si můžeme ukázat na příkladu *PATRIOT Act*, který podepsal prezident Bush v říjnu 2001. Jedná se o zákon amerického patriotismus. Nejedná se v něm tedy jen o národní bezpečnost, ale také o národní identitu. Byl zde zkonstruován zlý a cizí nepřítel v protikladu k dobrému Američanovi. Mnoho autorů poukázalo na to, že ideologie národní bezpečnosti závisí na systému symbolického zobrazení, který definuje národní identitu s odkazem na „ty druhé“. Podle Michaela Shapira zahrnuje klíčová dimenze zahraniční politiky a národní bezpečnosti vytváření toho cizího a jinakosti. To, že utváříme ty druhé jako něco cizího je spjato s tím, jak chápeme sebe samotné. Kult loajality pomáhá udržet prostředí strachu, ve kterém může být identita skupiny konstruována skrz strach z cizích lidí, „těch druhých“ (Neocleous 2008: 105 – 108, 122, 140).

Další skupina vědců z širokého spektra kritických bezpečnostních studií zkoumá politiku bezpečnosti, tedy co bezpečnost dělá politicky. Tato otázka vzešla z poststrukturalistické tradice a v centru těchto převážně poststrukturalistických úvah o politice bezpečnosti je přetrvávající podezření vůči bezpečnosti. Bezpečnost s sebou podle nich nese logiku, která je vylučující a násilná, a která omezuje lidskou svobodu a vytváří úzké chápání národního společenství, které slouží zájmům státního aparátu (Browning – McDonald 2011: 239–240). Toto podezření je nejpříměji artikulováno Markem Neocleousem, který tvrdí, že: „*bezpečnost se stala hlavním narativem, skrz které státy utváří naše životy a představy [...] produkuje a organizuje*

subjekty takovým způsobem, který je vždy předem náchylný k uplatnění násilí v zájmu ochrany ustanovených pořádků“ (Neocleous 2008: 5).

Hlavním kritikem takovýchto úvah se stala velšská škola¹¹, podle které by bezpečnost měla být spojená s emancipací spíše než se státním aparátem. Podle Kena Bootha tradiční přístupy k bezpečnosti mylně nadřazují stát a zachování státního režimu na úkor jednotlivců. V návaznosti na anglickou školu a Hedleyho Bulla jsou jednotlivci považováni za hlavní referenční objekt, neboť státy jsou nespolehlivé, nelogické a značně se liší ve svém charakteru na to, abychom je mohli použít jako hlavní referenční objekty. Podle Bootha *„bezpečnost znamená absenci hrozeb. Emancipace je osvobození lidí od fyzických a lidských omezení, které jim brání dělat to, co by si svobodně zvolili. Válka nebo hrozba války je jedním z těchto omezení, stejně jako chudoba, nedostatečné vzdělání nebo politický útlak. Bezpečnost a emancipace jsou dvě strany téže mince. Emancipace, ne moc nebo systém, vyvolává skutečnou bezpečnost“*¹² (Booth 1991: 319–320).

---

¹¹ Univerzita v Aberystwythu, hlavní představitelé – Ken Booth a Richard Wyn Jones. Ve svém závazku k emancipaci čerpají z kritické teorie Frankfurtské školy.

¹² Bezpečnost a přežití jsou dvě odlišné věci. Přežití je základní podmínkou všeho, je to výchozí bod k dosažení bezpečnosti. Bezpečnost proto Booth definuje jako *„survival plus“*, kde plus znamená svobodu od hrozeb a tudíž prostor činit vlastní rozhodnutí (Booth 2007: 102–114).

2.2 Vztah mezi svobodou a bezpečností

Rozlišujeme mezi dvěma typy lidských práv – práva na fyzickou integritu (svoboda od mučení, zabití, zmizení a politického uvěznění) a práva na posílení postavení (právo na svobodný projev a shromažďování). Teroristické útoky vedou vlády převážně k omezení práv na fyzickou integritu. Vlády totiž nemohou maximalizovat bezpečnost i lidská práva a svobody zároveň. Práva a svobody totiž zasahují do vládní schopnosti efektivně provádět protiteroristické politiky. Někteří autoři ale poukazují na to, že takové politiky jsou kontraproduktivní a že omezení práv může naopak zvýšit podporu terorismu (Piazza – Walsh 2009: 126–129).

Tradičně chápaná bezpečnost má dvě dimenze, a to vnitřní (v rámci hranic států) a vnější (v mezinárodním prostředí). Tyto dimenze jsou sice provázané, ale politické rozhodování v nich se liší. Boj proti terorismu přispěl k tomu, že se objevil relativně nový bezpečnostní jev – externalizace vnitřní bezpečnosti. Státocentricky chápaná bezpečnost odvozuje bezpečnost jednotlivce od bezpečnosti státu. S posilováním národní bezpečnosti se ale stát může dostat do tzv. paradoxu lidské a národní bezpečnosti. Úměra mezi bezpečností státu a bezpečností jednotlivce nemusí být přímá a posílení bezpečnosti státu nemusí znamenat i posílení bezpečnosti jednotlivce.¹³ Stát může přijímáním přísnějších bezpečnostních opatření ohrožovat vlastní obyvatelstvo tím, že podkopává lidská práva a svobody. Protiteroristická opatření mohou občana výrazně omezit na jeho právech, aniž by mu zaručila zvýšení jeho bezpečnosti¹⁴ (Druláková 2006: 5–7).

Vztah mezi jednotlivcem a státem z hlediska ohrožení bezpečnosti není rovnocenný. Jednotlivec nemůže být nikdy tak mocný, aby sám ohrozil bezpečnost státu. Stát ale má potenciál ohrozit své vlastní obyvatele. Podle Buzana stát představuje 4 základní hrozby pro své občany: 1. hrozby plynoucí z utváření a prosazování domácího práva (perzekuce, uvěznění), 2. hrozby plynoucí z politických akcí státu proti jednotlivcům nebo skupinám, 3. hrozby plynoucí z bojů o kontrolu státního aparátu a 4. hrozby plynoucí z vnější bezpečnostní

¹³ Teoretický rámec pro zkoumání tohoto vztahu poskytla kodaňská škola.

¹⁴ Podle OSN je základem lidské bezpečnosti ochrana života, a to současně takovým způsobem, aby docházelo k posilování lidských svobod.

politiky státu (Buzan 1983: 25). Postdemokracií označují Richard Rorty i Colin Crouch takové uspořádání společnosti, které sice není nedemokratické, ale vliv občanů na rozhodovací procesy je v něm manipulacemi politických elit redukován. Menšina tak ovládá většinu, která postupně rezignuje na možnost ovlivňovat veřejné dění a v krajním případě dochází i k omezování osobních svobod. Tyto manipulace mohou být důsledkem sekuritizačního procesu, který někteří autoři označují jako hypersekuritizace. Hypersekuritizace je patrná v USA po 9/11, kde umožnila narušování občanských práv bez přímého propojení na určité, přesně určené hrozby (Druláková 2006: 9–10).

Diskuze o občanských svobodách a bezpečnosti často skončí kontroverzí o tom, jak je vybalancovat. Je zde totiž zakořeněné přesvědčení, že jedno musí vždy posílit na úkor toho druhého. Tato hra s nulovým součtem je dobře zachycena ve výtce Benjamina Franklina: *[...] ti, kteří se vzdali základní svobody, aby získali trochu dočasně bezpečnosti, si nezaslouží ani svobodu, ani bezpečnost*¹⁵ (Priesto 2009: 1–2). Od 9/11 se vede silná debata o vztahu mezi svobodou a bezpečností. Na jedné straně stojí státy se svými politickými představiteli, kteří tvrdí, že je potřeba obětovat některé naše svobody ve jménu zachování bezpečnosti před hrozbou terorismu. Na druhé straně stojí široká koalice, která obhajuje občanské svobody a staví se proti zasahování státu a ostatních politických autorit. Samotný boj proti terorismu chápou jako hlavní hrozbu pro svobodu. Mnozí se domnívají, že hrozba terorismu je záměrně využívána k legitimizaci kontroverzních, neliberálních a násilných politik a praktik (Neal 2010: 7–8). Závazek vlády chránit životy a majetek svých občanů se stal nejsilnějším ochranným štítem před útoky ze strany obhájců lidských práv, kteří tvrdí, že nová protiteroristická opatření ohrožují lidská práva a svobody. Svoboda už neodkazuje k lidským právům a svobodám, ale legitimizuje samotné omezení těchto práv a svobod (Bigo – Tsoukala 2008: 74–75).

Vztah mezi svobodou a bezpečností můžeme chápat buď jako vztah nepřímou úměrný, kdy k posílení jednoho je potřeba nejprve obětovat to druhé, nebo

---

¹⁵ „...they that can give up essential liberty to obtain a little temporary safety deserve neither liberty nor safety“

jako vztah vzájemně posilující, kdy posílení a ochrana jednoho povede zároveň k posílení toho druhého. Svoboda a bezpečnost nejsou stabilní, ale značně proměnlivé a sporné politické diskurzy. Svoboda a bezpečnost jsou neoddělitelné a tvoří tak jeden diskurz (liberty/security). Praktiky výjimečného stavu ale problematizují vztah mezi svobodou a bezpečností (Neal 2010: 9–12, 21).

Často se můžeme setkat se dvěma protichůdnými postoji, a to, že svoboda musí být chráněna bezpečnostními praktikami a zároveň před bezpečnostními praktikami. Je zde běžný argument, že svoboda musí přijít až po bezpečnosti, a to platí obzvláště za výjimečného stavu. Pro Hobbese by byl život bez podrobení se suverenitě čistou anarchií. Svoboda bez autority by vůbec nebyla svoboda. Teorie společenské smlouvy předpokládá, že jediný způsob, jak si zajistit bezpečnost je tak, že se vzdáte části svobody ve prospěch suveréna. Tzv. *common power* chrání lidi před sebou navzájem a před cizí invazí a tudíž jim zajišťuje bezpečnost. Pokud by zmizela suverénní autorita, tak by se život navrátil do stavu chaosu a teroru. Moderní suverén proto musí načrtnout hranice mezi bezpečím a nebezpečím, mírem a válkou, moderním a barbarským, tady a tam, my a oni, přítelem a nepřítelem, normou a výjimkou. To vede k známému problému, kdy bezpečnostní praktiky ničí svobodu, kterou mají chránit. Výjimečný stav není opakem svobody, ale omezením svobody (Neal 2010: 35–43, 56).

2.3 Výjimečný stav po 9/11

Kritičtí autoři zpochybňují pohled na terorismus jako na existenční hrozbu západní civilizace vyžadující enormní aktivitu vynaloženou k jeho kontrole a boji. Odmítají terorismus jako výjimečný stav, kdy je možné překračovat hranice dodržování lidských práv. Argumentují tím, že teroristické činy páchané nestátními aktéry představují minimální riziko, jak pro jednotlivce, tak pro národní bezpečnost ve srovnání s jinými hrozbami. Je zde riziko, že veškerá opatření implementovaná kvůli aktuálnímu stavu „výjimečnosti“ se stanou běžnou součástí našich životů. Kritické přístupy kladou mnohem větší důraz na lidskou bezpečnost než na bezpečnost národní. Varují před tím, aby protiteroristická opatření nesloužila primárně k upevnování státní moci, množení vládních orgánů a profitu soukromých aktérů z udržování přítomnosti hrozby terorismu a vzbuzování strachu u veřejnosti (Fajmonová 2015: 12–13).

9/11 bylo definováno jako výjimečná událost, kterou způsobila výjimečná řada okolností, které vyžadují a ospravedlňují zavádění výjimečných opatření. Zavádění výjimečných opatření je patrné v USA, Velké Británii i dalších státech EU, kde je to o to pozoruhodnější, neboť jsou tyto země považovány za liberální (Neal 2010: 7). Dvě události oživily filosofii výjimečného stavu, a to teroristické útoky 11. září a následná válka proti terorismu. „*Výjimečný stav je iniciován rozhodnutím, které nemá za cíl uchovat stávající právní pořádek, ale naopak ho radikálně změnit. Výjimečný stav zůstává mimo pořádek a útočí na tento pořádek pomocí násilí, skrz které se snaží dosáhnout zničení tohoto pořádku*“ (Dal Lago – Palidda 2010: 57–62). Svět je možná mnohem více ovlivněn 14. zářím¹⁶, kdy byly zahájeny protiteroristické politiky, než útoky z 11. září. Události 9/11 byly okamžitě klasifikovány jako hyper, mega nebo giga terorismus, čímž se změnil vzorec toho, co byl terorismus, válka a zločin a zároveň byl vytvořen radikálně nový rámec nepřítelů. Jediným řešením se stalo vyhubit teroristy a jejich podporovatele v boji dobra proti zlu (Dal Lago – Palidda 2010: 103–107). Válka proti terorismu je ideologický boj, který předpokládá potřebu

---

¹⁶ 14. září Kongres udělil prezidentovi pravomoc použít nezbytnou a vhodnou sílu proti těm organizacím nebo jedincům, kteří plánovali, autorizovali, napomáhali a spáchali útoky z 9/11 (Authorization for Use of Military Force – AUMF).

chránit americký způsob života. Bush o tom hovořil ve svých projevech neustále: „*Zůstáváme národem ve válce, bojujeme za naši bezpečnost, naši svobodu a náš způsob života*“¹⁷ (Bush 2004e). Zvýšené bezpečnostní kontroly na hranicích a podobná bezpečnostní opatření mají snížit nejistoty, ale paradoxně přispívají k pevně vykreslenému vztahu my versus oni, který jen udržuje nejistoty (Pain – Smith 2008: 50).

Některé sekuritizační pohyby předvedené byrokraty, médii nebo soukromými aktéry jsou tak zakořeněné v rutinách, že nejsou diskutovány ani prezentovány jako výjimka, ale naopak jako pokračování rutiny, logika svobody nebo jako forma demokratizace. Spoléhají se na konstrukci jinakosti a na využívání válečných metafor, aby ukázali větší nebezpečí hrozby a ospravedlnili zavádění dalších výjimečných opatření (Bigo – Tsoukala 2008: 2–5, 52, 84). Richard Jackson zkoumal, jak americké zobrazení hrozby v kontextu války proti terorismu umožňuje nákladné vojenské intervence, porušování občanských svobod a pozastavení závazků vůči nepřátelským bojovníkům. „*Zobrazení hrozby definuje a konstruuje identitu společnosti a ospravedlňuje zavádění výjimečných opatření. Výjimečný stav nastane, když zobrazení existenční hrozby nebo krize umožní zavádění výjimečných politik, které by jinak byly zmařené liberálně demokratickým systémem brzd a rovnováh.*“ Podle některých autorů se zavádění výjimečného stavu v současné válce proti terorismu stalo každodenní politickou praxí moderních liberálních států (Browning – McDonald 2011: 240). Když Bush hovořil ve svém projevu o nákresech amerických jaderných elektráren a veřejných vodovodů, které objevili u teroristů, tak tím chtěl informovat publikum o bezprostřední hrozbě, kterou pro ně představují ti zlí „oni“. Zmínka o tom, že teroristé plánovali další útok na Spojené státy, mu pomohla ještě více podnítit veřejnost proti společnému nepříteli a upevnit společnou identitu (Bush 2002e).

Válka proti terorismu vedla k primátu bezpečnosti, což se projevilo v přísnějších kontrolách na hranicích, letištích a ostatních přechodových místech; posílení zpravodajských služeb, zobecněnému podezření vůči cizincům, hlavně když pochází z Blízkého východu a mají arabské nebo islámské kořeny; a vytváření

---

¹⁷ „*We remain a nation at war, fighting for our security, our freedom, and our way of life.*“

vězeňských táborů na zadržování osob podezřelých z terorismu, které postrádají přesný status a tudíž i jakoukoli formu záruky. „*Primát bezpečnosti znamená militarizaci sociální kontroly, převážně militarizovaný management hrozeb, kterým čelí západní společnost nejen zevnitř ale i zvenku.*“ Militarizace hrozeb s sebou nese dva hlavní důsledky: 1. lidem podezřelým ze spolupráce s teroristy jsou odeprény normální právní záruky, na kterých byly západní společnosti postaveny a na základě kterých se prezentují jako kolébky zákona. *PATRIOT Act*, Guantánamo nebo mučení ve věznici Abu Ghraib představují vytvoření speciálního vojenského režimu vyhrazeného pro teroristy. 2. virtuální a skutečná obžaloba osob, převážně migrantů, kteří jsou považováni, vzhledem k jejich sociálnímu charakteru, za nepřátele Západu, což se projevilo ve vytváření zadržovacích center pro ilegální imigranty (Dal Lago – Palidda 2010: 22).

Válka je pro Foucaulta politická.¹⁸ V každé válce ztrácí nepřítel svůj specifický obsah, aby se mohl stát jen cílem, proti kterému je třeba udeřit. Generalizace nepřátelství je patrná i ve válce proti terorismu, kdy se slovem terorista odkazuje na Araby a Muslimy. To vede k tomu, že značná část lidstva se stává potenciálním cílem a je tak dehumanizována. Snižování hodnoty nepřítele může nabývat mnoha podob. Vojenská definice nepřítele jako barbarského nebo kriminálního vylučuje jakékoli uznání jeho statusu jako bojovníka. Podle toho se s nimi jedná spíše jako s technickým problémem. Toto zacházení s nepřítelem je rasistické v novém extrému, protože nepředpokládá jeho podřazenost, ale rovnou ho vylučuje z lidské populace (Dal Lago – Palidda 2010: 23–24, 30–31).

Podobně o vnímání nepřítele hovoří i kniha *Frames of War: When Is Life Grievable?* od Judith Butler. Ta popisuje, jak je válka zarámována pomocí médií tak, aby nám to zabránilo rozpoznat ty, kteří jsou v ní zabití jako životy, které jsou hodny našeho zármutku v protikladu s našimi životy. Zarámování života můžeme pozorovat například u uvěznění nebo mučení, ale také u imigrační politiky, kdy jsou některé životy považovány za životy, zatímco jiné ne. V USA to dokonce vedlo

---

¹⁸ Foucault vyvrací Clausewitzovo pravidlo, které zní, že válka není nic víc než pokračování politiky jinými způsoby. Pro Foucaulta je naopak politika pokračováním války jinými způsoby (stejně jako to bylo do určité míry pro Hobbesa nebo Schmitta).

k ilegálnímu zadržení a uvěznění těch, kteří patřili do podezřelých etnických skupin (Butler 2009: 11–14, 24, 26). „*Není zde způsob, jak oddělit materiální skutečnost války od reprezentačních režimů, které jen ospravedlňují její fungování*“ (Butler 2009: 29). Životy vězňů v Guantánamu nejsou považovány za plnohodnotné lidské životy, které by byly chráněny lidskými právy. Se zajatci nebylo zacházeno úplně nejlépe a objevily se i případy mučení. Zde se projevilo přesně to, před čím varoval Theodor W. Adorno: „*násilí ve jménu civilizace odhaluje vlastní barbarství, i když si ospravedlňuje vlastní násilí tím, že předpokládá barbarskou podrážkenost druhých, proti kterým je násilí vedené*“ (Adorno cit. dle Butler 2009: 93).

Kvůli bezprecedentní a výjimečné povaze teroristické hrozby jsou stejně výjimečná opatření k zajištění bezpečnosti prezentována jako nutnost. Americké politické kroky po 9/11 vedly k invazi do dvou zemí, zadržení více než 3000 mladých mužů arabského nebo muslimského původu, cílenému zabíjení a krutému vyslýchání, což bylo prezentováno jako nezbytné zlo v zájmu konečného dobra a vymýcení terorismu (Mutter 2014: 20–21). Problém současné výjimky je nový pouze ve svém tvrzení, že je nový, v rapidním šíření a institucionalizaci násilí a ve změnách obecné legitimizace a politických komentářů. Výjimečný stav je stále stejný problém – problém suverénní moci, problém omezení a problém rozporu mezi svobodou a bezpečností (Neal 2010: 123–124).

2.3.1 Carl Schmitt

Carl Schmitt (1888–1985) byl konzervativní německý právník a ústavní a politický teoretik.¹⁹ Hlavní díla, která zde budou rozebírána, jsou *Politická theologie* (1922), *Pojem politična* (1932) a *Teorie partyzána* (1963). Nejprve bych se tedy zaměřila na rozbor knihy *Politická theologie*, ve které jsou rozpracovány znaky výjimečného stavu. Nejznámější věta z této knihy zní: „*Suverén je ten, kdo rozhoduje o výjimečném stavu*“ (Schmitt 2012: 9). Výjimečný případ je v platném právním řádu nevymezený a může být označen jako případ krajní nouze, ohrožení existence státu nebo něco podobného. Nemůže však být vymezen co do skutkové podstaty. Suverén tedy rozhoduje jak o tom, zda existuje případ krajní nouze, tak i o tom, co je potřeba, aby byl odstraněn. Suverén stojí mimo právní řád, a přece k němu patří, neboť mu přísluší rozhodnutí, zda může být ústava *in toto* suspendována²⁰ (Schmitt 2012: 9–10). Bush i Obama ve svých projevech po 9/11 několikrát zdůraznili, že jsou vrchními veliteli ozbrojených sil, na čemž je zjevný jejich nárok na suverénní moc ve výjimečném stavu.

K výjimečnému stavu patří suspendování veškerého existujícího řádu. Pokud tento stav nastane, je jasné, že stát trvá, zatímco právo ustupuje do pozadí. Výjimečný stav se odlišuje od anarchie a chaosu, neboť v právním smyslu stále ještě trvá řád, i když ne řád právní. Stát ve výjimečném stavu suspenduje právo z moci práva na sebezáchovu (Schmitt 2012: 14–15). Normální situaci lze definovat jen na pozadí výjimky (Kervégan 2015: 163). „*Výjimečný případ odhaluje nejjasněji podstatu státní autority. To, co je normální, nedokazuje nic, výjimka dokazuje vše, výjimka nejen potvrzuje pravidlo, ale pravidlo vůbec žije jen z výjimky. Výjimka vysvětluje obecné i sebe samu. A chceme-li*

---

¹⁹ Schmitt je považován za jednoho z nejdůležitějších kritiků liberalismu, parlamentní demokracie a liberálního kosmopolitismu. Hodnota a důležitost jeho práce je ale stále předmětem kontroverze, převážně kvůli jeho prominentnímu nacistickému angažmá (Stanford Encyclopedia of Philosophy 2014). Zastával decisionistický přístup k právu, postavený na axiómu, že obvyklé (a liberální) oddělování právní a politické sféry je bezcenné, i kdyby snad mělo určitý (politický) smysl. Panuje zde protiklad mezi (liberálními) principy parlamentarismu a autentickým principem demokracie, který tíhne k rozvíjení autoritářských forem vlády (Kervégan 2015: 21).

²⁰ Zde se Schmitt odvolává na Jeana Bodina, jako na klasický příklad pro ono decisionistické rozhodovací myšlení suveréna, kdy rozhodnutí je tvořeno z normativního nic a není vyvozeno z žádné vyšší pravdy, ale z autority samotného suveréna (Lukeš 1999).

správně studovat obecné, potřebujeme se jen rozhlédnout po skutečné výjimce“ (Schmitt 2012: 15–16).

Pojem politična do jisté míry navazuje na *Politickou teologii*, neboť je zde hlouběji rozpracován výjimečný stav. „*Pojem státu předpokládá pojem politična*“ (Schmitt 2007: 19). Tato první věta popírá tradiční ztotožnění politiky a státu. Politično nelze vyčerpávajícím způsobem definovat vztahem ke státu, i když si stát nad političnem v moderní době postupně zajistil nadvládu. Podstata politična paradoxně spočívá v tom, že nemá žádný obsah, a že se může zmocnit libovolného obsahu a cokoli tak může být politické (Kervégan 2015: 19). Základním politickým rozlišením, z něhož mohou být vyvozena politická jednání a motivy, je rozlišení přítele a nepřítele. Smyslem tohoto rozlišení je označit nejzazší stupeň intenzity spojení nebo oddělení, asociace nebo disociace. Politický nepřítel nemusí být morálně zlý, nemusí být esteticky ošklivý. Politický nepřítel je někdo jiný, je to cizinec, a k jeho podstatě stačí říci, že je ve zvlášť intenzivním smyslu existenciálně někým jiným a cizím, takže v extrémním případě jsou s ním možné konflikty (Schmitt 2007: 23–27). Jakýkoli druh praxe se může stát politickým a fakticky se jím stane v okamžiku, kdy intenzita mezilidských vztahů překročí práh vyznačený rozlišením přítel/nepřítel (Kervégan 2015: 162). Rozlišení přítel/nepřítel bylo nastoleno i Bushem: „*Bud' jste s námi, nebo jste s teroristy*“ (Bush 2006t).

Nepřítel je bojující celek lidí, kteří stojí proti jinému právě takovému celku. Nepřítel je pouze veřejný nepřítel, protože všechno, co má nějaký vztah k takovému celku lidí, zejména k celému národu, se stává veřejnou věcí (Schmitt 2007: 28–29). Válka vyplývá z nepřátelství, neboť to je bytostnou negací jiného bytí. Válka je nejzazší realizací nepřátelství. Nemusí být něčím běžným, něčím normálním ani nemusí být vnímána jako něco ideálního nebo žádoucího, ale pokud má pojem nepřítel svůj smysl, musí dál existovat jako reálná možnost (Schmitt 2007: 33). Válka není cílem, účelem, nebo dokonce obsahem politiky, nýbrž je vždy existujícím předpokladem, který osobitým způsobem určuje lidské jednání a myšlení, a tím vyvolává specificky politické chování. Svět, ve kterém zmizí rozlišení přítel/nepřítel, se stane světem bez politiky (Schmitt 2007: 35). Pokud je vůle zabránit válce natolik silná, že se už nebojí války samé, pak se stala politickým motivem, tj. sama schvaluje

válku, a dokonce i smysl války. V současné době je to zvláště slibný způsob ospravedlnění válek. Válka se pak odehrává formou vždy „*definitivně poslední války lidstva*“. Takové války jsou válkami zvláště intenzivními a nelidskými, protože tím, že překračují hranice politična, musí nepřítel současně degradovat v morálních i v dalších kategoriích a učinit z něho nelidské monstrum, jež musí být nejen odraženo, nýbrž definitivně zničeno (Schmitt 2007: 36–37).

Stát soustředil ve svých rukou obrovskou pravomoc, a to možnost vést válku, a otevřeně tak disponovat životy lidí (Schmitt 2007: 45–46). „*Smysl války nespočívá v boji za ideály nebo právní normy, nýbrž v tom, že je vedena proti skutečnému nepříteli*“ (Schmitt 2007: 50). „*Hlubší smysl všech takových snah o definování útočníka a o precizaci skutkové podstaty útoku však spočívá v tom, zkonstruovat nepřítel a dát tím jinak nesmyslné válce nějaký smysl*“ (Schmitt 2007: 100). I nepřítel má svůj status, není to žádný zločinec. Ochrana války a její jasné vymezení v sobě zahrnuje relativizaci nepřátelství, kdy každá taková relativizace je velkým pokrokem ve smyslu humanity, dosáhnout ji ale není tak snadné, neboť lidem připadá obtížné nepokládat nepřítel za zločince (Schmitt 2007: 11).

Kervégan rozlišuje dvě teze. První teze je, že konflikt je vepsán v lidské přirozenosti a že člověk rozlišuje přítel a nepřítel, protože je válkychtivý. Druhá teze je oproti první inovativnější a dále ji rozvíjel například Giorgio Agamben. Politično tu nemá oporu v lidské přirozenosti a není to věc obdařená neproměnlivou přirozeností, ale je to čirý stupeň intenzity nebo přechodu k limitě. Tato teze předpokládá, že ta či ona doména jednání je tím političtější, čím blíže má k nejintenzivnějšímu protikladu, protikladu přítel a nepřítel (Kervégan 2015: 163).

V knize *Teorie partyzána* definuje Schmitt partyzána jako neregulérního bojovníka. Regulérní charakter bojovníka se projevuje uniformou vojáka, a zároveň s uniformou je vystavována a nošena zbraň. Partyzán musí splňovat určitá kritéria: neregulérnost, vystupňovaná mobilita aktivního boje, vystupňovaná intenzita politické angažovanosti a telurický charakter. Partyzán nemá práva a výsady bojovníka. Podle obecného práva je to zločinec a může být zneškodněn sumárními

tresty a represivními opatřeními (Schmitt 2008: 20–21, 25–26, 30). Vyhlášení války je vždy vyhlášením nepřítel. Nepřítel není něco, co musí být z nějakého důvodu odstraněno a kvůli své ne-hodnotě zničeno. Nepřítel stojí na mé vlastní úrovni a z toho důvodu se s ním musím střetnout v boji, abych získal svůj vlastní rozměr, vlastní mez, vlastní podobu (Schmitt 2008: 83). V teorii války jde vždy o rozlišování nepřátelství, které dává válce její smysl a charakter. Každý pokus o regulování nebo omezení války si musí být vědom toho, že primárním pojmem je pojem nepřátelství a že vlastnímu rozlišení různých druhů války předchází rozlišení různých druhů nepřátelství. Lidé, kteří používají proti jiným lidem těchto prostředků, se cítí nuceni tyto druhé lidi, tj. své oběti a objekty, zničit také morálně. Musí druhou stranu prohlásit jako celek za zločinnou a nelidskou, za totální ne-hodnotu. Jinak se totiž zločinci a netvory stávají oni sami. Logika hodnoty a nehodnoty plně rozvíjí svou zničující důslednost a vynucuje si stále nové a hlubší diskriminace, kriminalizace a degradace, až po zničení veškerého života nehodného toho, aby byl žit (Schmitt 2008: 86–91).

2.3.2 Giorgio Agamben

Giorgio Agamben (1942) je jednou z hlavních postav italské filosofie a radikální politické teorie. Ve své knize *Homo Sacer: Sovereign Power and Bare Life* (1995) navazuje na Foucaultův pojem biopolitiky a snaží se předvést, že svrchovaná politická moc je v západní myšlenkové tradici již od Aristotela chápána jako moc nad životem. Tato kniha je spíše než pokus opravit nebo doplnit Foucaultovo biopolitiku chápána jako pokus doplnit Benjaminovu kritiku Schmitta. Podle Agambena se výjimečný stav, který identifikoval Schmitt, ve skutečnosti stal pravidlem. Podle jeho teze je politika Západu založena na vyloučení pouhého života a toto vyloučení je současně zahrnutí pouhého života do politiky. Politika je tak díky tomu od počátku biopolitikou (Internet Encyclopedia of Philosophy 2015). Výjimečný stav podle Agambena spojuje dva precedenty, a to rozšíření vojenské moci do občanské sféry a pozastavení ústavních norem, které chrání individuální svobody (Johns 2005: 624).

Řekové rozlišovali mezi obyčejným životem, zoé²¹, a kvalifikovaným politickým životem, bios.²² Podle Agambena nejsou základní párové kategorie západní politiky přítel a nepřítel, ale pouhý život a politická existence (zoé a bios, vyloučení a zahrnutí). Protagonistou jeho knihy *Homo sacer* je pouhý život, který lze zabít, nikoli však obětovat. Tato temná formulace začleňuje lidský život do právního řádu pouze ve formě jeho vyloučení. *Homo sacer* nemůže být postaven před soud ani obětován, a ten, kdo jej usmrtí, zůstane nepotrestán (Agamben 2011: 15–17). Z hlediska suverenity je skutečně politický pouze pouhý život. Suverénní násilí není ve skutečnosti založeno na nějaké smlouvě, ale na vylučujícím zahrnutí pouhého života do státu. Bezprostředním objektem suverénní moci je onen pouhý život (Agamben 2011: 108–109).

Michel Foucault zaměřoval svůj výzkum na oblast, již nazýval *biopolitika*, tedy na stále větší začleňování přirozeného lidského života do mechanismů a kalkulů

²¹ prostá skutečnost života společná všemu živému – zvířatům, lidem, bohům

²² konkrétní forma nebo způsob života, typický pro jednotlivce či skupinu

moci²³ (Agamben 2011: 119–122). Současně s disciplinárním procesem, jehož prostřednictvím státní moc činí z člověka svůj specifický objekt, se rozběhl jiný proces, který lze zhruba ztotožnit se vznikem moderní demokracie, v níž člověk jako žijící bytost již nevystupuje jako objekt, nýbrž jako subjekt politické moci. Tyto procesy, z mnoha hledisek protichůdné však v jednom bodě konvergují: v obou jde totiž o pouhý život občana, o nové biopolitické tělo lidstva. Je to možnost pochopit, proč ve stejném okamžiku, kdy se zdá, že demokracie definitivně triumfovala nad svými protivníky a dosáhla svého vrcholu, se nečekaně ukazuje, že není schopna zachránit před bezprecedentním ničením právě onen život (*zōé*), jehož osvobození a štěstí věnovala veškeré své úsilí (Agamben 2011: 16–17).

Paradox suverenity popisuje situaci, kdy suverén stojí současně uvnitř i vně právního řádu. Pokud je totiž suverén ten, komu právní řád přiznává pravomoc vyhlásit výjimečný stav, a tím platnost onoho právního řádu pozastavit, pak suverén stojí mimo právní řád, a přece k němu patří, neboť mu přísluší rozhodnutí, zda může být ústava *in toto* suspendována. Suverén se staví díky tomu, že má zákonnou pravomoc pozastavit platnost zákona, legálně mimo zákon. „*Suverén vytváří a garantuje situaci jako celek v její totalitě. Má monopol na toto poslední rozhodnutí. V tom spočívá podstata státní suverenity, kterou je tedy třeba správněji právně definovat nikoli jako monopol na donucení nebo na vládu, nýbrž jako monopol na rozhodování*“ (Agamben 2011: 23–24).

Koncentrační tábor představuje suverénní sféru, ve které může být život zabit nikoli však obětován a jedná se tudíž o absolutní biopolitický prostor. Je to kus území, umístěný vně normální právní systém, ale není to vnější prostor. Jelikož je výjimečný stav chtěný, zavádí nové právně-politické paradigma, kde se norma stává nerozlišitelnou od výjimky. Tábor je tedy struktura, kde je výjimečný stav realizován normálně. Tábory představují prostor výjimky, kde nejenže je zákon zcela pozastaven, ale navíc se fakt a právo beze zbytku mísí a je tam skutečně možné všechno. Kdo vstupoval do tábora, pohyboval se v zóně nerozlišení mezi vnějškem a vnitřkem, výjimkou a pravidlem, povoleným a zakázaným, kde samy pojmy

²³ Na konci své knihy *Vůle k vědě* shrnuje proces, jehož prostřednictvím se na prahu moderní doby život stává sázkou v politické hře. První, kdo definoval základní charakter totalitních států jako „politizaci života“ a současně si povšiml překvapující blízkosti mezi demokracií a totalitou, byl Karl Löwith.

subjektivního práva a právní ochrany již neměly smysl. Je to místo, kde moc nemá před sebou nic jiného než pouhý život bez jakéhokoli zprostředkování. Proto je tábor paradigma politického prostoru v bodě, kde se politika stává biopolitikou a *homo sacer* virtuálně splývá s občanem (Agamben 2011: 165–166).

Detenční zařízení Guantánamo lze považovat za současný příklad výjimečného stavu. Úmyslné umístění zařízení mimo americké teritorium jen dokazuje snahu USA oddělit tento proces od normálních amerických právních procedur a ústavních práv. Vězni se nacházejí v prostoru oproštěného od práva a čelí násilí suverénní moci (Neal 2010: 81). Toto se netýká jen koncentračních táborů, ale také všech příbuzných prostorů – utečenecké tábory, zajatecké tábory s výjimečným statutem (Guantánamo, Abú Ghraib), chudinská ghetta, ale i nemocniční oddělení, kde leží pacienti v kómatu. Dochází k extrémnímu nárůstu těchto institucí a podle Agambena se tak potvrzuje slavné Benjaminovo dictum o výjimečném stavu, který se stal pravidlem (Růžička 2013).

Dalším dílem, ve kterém Agamben rozpracoval Schmittův výjimečný stav, je kniha z roku 2003 *State of Exception*, kde Agamben poukazuje na to, že zde stále neexistuje žádná teorie výjimečného stavu, neboť výjimečný stav se jeví jako právní forma něčeho, co nemůže mít právní formu. Jeden ze znaků, který činí výjimečný stav tak obtížně definovatelný, je jeho blízký vztah k občanské válce, povstání a odporu. Dnes je výjimečný stav praxe i demokratických států, která se objevuje čím dál častěji. Výjimečný stav v tomto ohledu slouží jako práh nejasnosti mezi demokracií a absolutismem. Praktickým příkladem výjimečného stavu je vojenský režim zavedený G. W. Bushem v roce 2001, ve kterém autorizoval preventivní zadržování a vojenské komise. Tento režim vymazal právní status jednotlivce a vytvořil tak právně nepojmenovatelné a neklasifikovatelné osoby, které nemají status válečného zajatce podle Ženevských konvencí ani status osob obžalovaných ze zločinu podle amerického práva. Ve výjimečném stavu dochází k rozšíření pravomocí exekutivy. Základní charakteristikou výjimečného stavu tak může být zrušení rozlišení mezi jednotlivými složkami moci (Agamben 2003: 1–7).

2.3.3 Jef Huysmans a další

Mezi viditelné příklady výjimky patří obnovení kempů, protiteroristická legislativa a politika, zvýšená kontrola hranic nebo vojenské intervence ospravedlňované humanitárně nebo skrz mezinárodní právo (Huysmans 2008: 165). Norma nedefinuje výjimku, výjimka definuje normu. V návaznosti na 9/11 nabyl výjimečný stav na politickém vlivu. Začaly převažovat vlády, kde hlavní moc získala exekutiva, osobní svobody byly omezeny, nárok na spravedlivý soud byl za určitých okolností ignorován a byly zpřísněny azylové a imigrační procedury. Franc L. Neumann vyjádřil již v roce 1953 ve své eseji *The concept of political freedom* obavu, že pokud se strach z nepřítele stane energickým principem politiky, tak není možné, aby zde fungovala liberální demokracie (Huysmans 2004: 321): „*Podstata demokracie spočívá v uskutečnění rozsáhlých společenských změn maximalizující svobodu jedince. V rozporu s tím je tedy druhý ustavující princip politického systému: strach z nepřítele. Pokud se koncept nepřítele a strachu stanou energickým principem politiky, tak je demokratický politický systém neuskutečnitelný, ať už je strach zapříčiněn zevnitř nebo zvenčí*“²⁴ (Neumann 1953: 934–935).

Schmittovo rozlišení přítel/nepřítel definuje, že čím větší je nepřítel, tím větší je výjimka. Podle Neumanna sestavování politiky skrz princip strachu z nepřítele základně podkopává demokracii tím, že vytlačí principy svobody a spravedlnosti a tím, že obnoví caesarovskou politickou identifikaci, kde poddaní předají svoji politickou autonomii vládcům (Huysmans 2008: 167–170). Bezpečnostní reakce mohou zesílit institucionalizaci výjimečného stavu, založeného na strachu z nepřítele. Paradox nastává, když bezpečnostní znalosti a technologie, které mají chránit liberální demokracii proti násilí, ve skutečnosti představují samy riziko podkopání demokracie (Huysmans 2004: 322–323).

---

²⁴ „*Its [democracies] essence consists in the execution of large-scale social change maximizing the freedom of man. (...) But there is opposed to this a second integrating principle of a political system: fear of an enemy. (...) If the concept of ‘enemy’ and ‘fear’ do constitute the ‘energetic principle’ of politics, a democratic political system is impossible, whether the fear is produced from within or without*“

Podle Huysmanse je vhodnější chápat výjimku jako obecný koncept v teorii státu. V liberální demokracii jsou tři základní oblasti napětí²⁵ (Huysmans 2004: 324–326). Výjimečný stav se může lišit podle rozsahu. Jeho rozsah odkazuje na dvě varianty: 1. počet politických oblastí podřízených výjimečným opatřením a 2. do jaké míry jsou výjimečná opatření omezena na specifické institucionalizované oblasti (koncentrační tábory nebo detenční centra), nebo do jaké míry pronikají do společnosti jako celku (Huysmans 2004: 327–330).

Výjimečný stav staví zastupitele pod tlak tím, že urychluje rozhodování. Bezpečnostní opatření po 9/11 tomu odpovídají – byla přijatá rychle a rozhodně. John Ashcroft po 9/11 pronesl: *„Každý den, který uplyne se zastaralými stanovami a starými pravidly zapojení je dnem, kdy teroristé získávají výhodu. Dokud Kongres neučiní potřebné změny, tak bojujeme zbytečně těžký boj“*²⁶ (Huysmans 2004: 332). Byla zde snaha posilovat exekutivu a oslabovat názorovou opozici. *PATRIOT Act* byl rychle protlačený parlamentem. Výjimečný stav překročí vztah mezi obyvatelstvem a politickým vedením tím, že klade důraz na jednotu v období krize, což můžeme pozorovat po 9/11, kdy se rychle šířily patriotické řeči (Huysmans 2004: 332–333).

Podle Ralpa se výjimečný stav za Bushe liší od toho za Obamy. Obě administrativy zahrnovaly politický boj.²⁷ Ralph odmítá Schmittův pohled na výjimku, protože homogenizuje politiku, ale také zveličuje rozsah, kdy je schopnost rozhodnout o výjimce koncentrovaná v rukou suveréna (Mutter 2014: 20–21). Výjimečný stav značí množství věcí, které nemusí být stejné a které se nemusí řídit stejnou logikou, kdy například Guantánamo se neřídí stejnou logikou jako *PATRIOT Act*. Výjimka neurčuje praktiky výjimečného stavu, ale právě naopak. Praktiky výjimečného stavu nejsou vše překračující rozhodnutí suveréna, tak jak

---

²⁵ 1. napětí, které pramení ze vztahu mezi vládou práva a politickým vedením, 2. napětí pramenící ze vztahu mezi politickým vedením a obyvatelstvem a 3. napětí vyrůstající ze vztahu mezi právem a obyvatelstvem

²⁶ *„Every day that passes with outdated statutes and old rules of engagement is a day that terrorists have a competitive advantage. Until Congress makes these changes, we are fighting an unnecessarily uphill battle.“*

²⁷ Bushovo neokonzervativní postoj, zahrnující hrdinskou koncepci národní identity, čelil značnému odporu ze strany liberálů, zatímco Obamovo liberální záměry (jako například uzavření Guantánama nebo zrušení vojenských komisí) byly blokovány konzervativním odporem.

tvrdí Schmitt, Agamben a sekuritizační teorie, ale jen nepoctivé a odlišné obrysy skutečných praktik po sobě nastupujících v historii. Podle Foucaulta není výjimečný stav právní, filozofická ani politická kategorie, ale je to spíše seskupení praktik, které byly artikulovány kolem nového legitimního diskurzu výjimky. Foucault odmítá dualistickou a dialektickou opozici mezi normou a výjimkou. Norma a výjimka podle něj patří do konkrétního souboru diskurzivních a historických podmínek. Výjimka není zvláštní metafyzická kategorie, ale problém, který je umístěný jak diskurzivně tak historicky (Neal 2010: 118, 135, 144–146).

Fleur Johns nepovažuje tábor za výjimečný stav, ale za prostor prosáklý normami. Jsou zde normy rutiny, disciplíny, psychologického soupeření a mnoho dalších norem. Podle Fleur Johns nejsou detenční tábory místem výjimky, ale právním výtvozem, který je spíše v protikladu s výjimkou. Judith Butler pokračuje v duchu Foucaulta a tvrdí, že tyto praktiky nemůžeme přiřknout pouze státu. Cílem je z nich udělat něco normálního, zákonně upravit praktiky výjimečného stavu na běžné funkce vládních praktik. To podporuje analýzu Johnsové, že mnoho takzvaných výjimečných praktik ve válce proti terorismu se přesouvá od suverénního rozhodnutí k jejich normalizaci. Praktiky výjimky tak mají za cíl zničit výjimku. Johns, Amoore a Butler kladou výjimečný stav mimo suverénní centrum a lokalizují ho v rozptýlené byrokracii. Roxanne Lynn Doty dokonce staví výjimečný stav úplně mimo vládu (Neal 2010: 147–148).

3. METODOLOGIE PRÁCE

3.1 Předmět výzkumu, cíl práce a výzkumné otázky

Každý projev pronesený politikem je realizací jeho záměru a má svoji vlastní funkci (Van Dijk dle Wlodarek 2010: 142). Řečníci tudíž využívají jazyk k tomu, aby něčeho dosáhli. Po 9/11 bylo hlavním cílem projevů prezidenta Bushe a následně i prezidenta Obamy přesvědčit občany, aby podporovali silné a rozhodné akce proti terorismu (Wlodarek 2010: 142–149). Ve válce proti terorismu se projevil nadřazování bezpečnosti nad lidská práva a svobody. USA byly ve snaze zachovat svoji bezpečnost ochotné sáhnout k problematickým praktikám, jako je například zadržování osob podezřelých z terorismu bez spravedlivého soudu. Cílem této práce bude na základě analýzy příslušných projevů a vládních dokumentů zodpovědět nastolené výzkumné otázky.

Výzkumné otázky:

1. Jaký je postoj prezidenta Bushe a prezidenta Obamy k zadržování osob podezřelých z terorismu bez spravedlivého soudu?
2. Jakými způsoby tyto politické elity legitimizují neliberální praktiky?
3. Jaký politický diskurz je nastolen ve válce proti terorismu?

3.2 Metoda práce

Pro analýzu získaných dat využívá tato práce metodu kvalitativní obsahové analýzy. Jedná se o výzkumnou metodu pro subjektivní interpretaci obsahu textu skrz systematický klasifikační proces kódování a identifikování témat a vzorů. Hlavní slabinou této metody je fakt, že samotné kódování je vždy subjektivní, neboť je ovlivněno našimi epistemologickými východisky, disciplínou, cíly a řadou dalších věcí. Sběr a třídění dat bylo realizováno skrze CAQDAS (*Computer assisted qualitative data analysis*). Jedná se o analýzu kvalitativních dat, při které se využívají specializované počítačové programy. Tyto programy umožňují efektivnější a rychlejší práci s větším množstvím dat (Mangabeira – Lee – Fielding 2004: 167–168). Hlavním nástrojem těchto programů je kódování dat. Kódování umožňuje

výzkumníkovi rozdělit data podle jejich obsahu a vytvářet tak kategorie, koncepty a teorie (Lewins – Silver 2009: 2). V této práci byl k analýze dat využit program MAXQDA. Na základě tzv. tematického kódování (data se člení podle obsahu) se určitým segmentům přiřazují kódy, čímž dojde k rozdělení segmentů podle jejich významu a s každou skupinou segmentů se tak dá pracovat samostatně.

U této práce byl pro samotné kódování vytvořen kódovací strom, který byl tvořen několika základními kódy – sekuritizující aktér, referenční objekt a hrozba. U každého zkoumaného textu byl tedy okódován sekuritizující aktér – Bush a Obama s jejich administrativami. Hrozby se mohly měnit, nejčastěji se ale jednalo o terorismus nebo nějaké jiné hrozby spjaté s terorismem (například šíření zbraní hromadného ničení). Od toho se následně odvíjel i referenční objekt, který byl danou hrozbou ohrožen (americký způsob života, svoboda). V průběhu pročítání textů byly vytvářeny podřízené kategorie kódovacího stromu, které se odvíjely od snahy zodpovědět nastolené výzkumné otázky. S ohledem na první výzkumnou otázku byl vytvořen kód preventivní zadřování, který byl dále členěn na podřízené kódy s ohledem na kontext, v rámci kterého se o preventivním zadržování hovořilo. U druhé výzkumné otázky postupně převládly dva kódy, na základě kterých politici vůdci legitimizují neliberální praktiky – univerzální hodnoty a rozlišení přítel/nepřítel. Univerzální hodnoty se dále členily na svobodu, demokracii, lidská práva, atd. U rozlišení přítel/nepřítel převládlo rozlišení mezi dobrem a zlem. U poslední výzkumné otázky byly vytvořeny kódy vztahující se ke konkrétním opatřením ve válce proti terorismu (*PATRIOT Act, Department of Homeland Security*).

3.3 Datový korpus

Sbíraná data odpovídají časovému období od 11. září 2001 do konce roku 2011. V tomto desetiletém výzkumném období tak bude možné zkoumat, jak se v průběhu času měnila sledovaná témata a slova. Data se skládají z *Národních bezpečnostních strategií*²⁸ z let 2002, 2006 a 2010, *Národní obranné strategie*²⁹ z roku 2008,

---

²⁸ dále jen NBS

²⁹ dále jen NOS

*Quadrennial Defense Review*³⁰ z roku 2001, 2006 a 2010, z projevů prezidenta Bushe (první i druhé volební období) a prezidenta Obamy (první volební období do konce roku 2011).³¹ Hlavní limity výzkumu představuje konkrétní selekce aktérů a analyzovaných dat. Projevy prezidentů a zvolené vládní dokumenty představují jen pomyslný vrchol, co se týká politických elit a jejich dokumentů. NBS a NOS byly zvolené proto, že se jedná o nejdůležitější dokumenty z oblasti národní bezpečnosti, které reflektují aktuální hrozby a nástroje, jak těmto hrozbám efektivně čelit. QDR je významným dokumentem Ministerstva obrany, který představuje přezkoumání strategií a priorit a zároveň nastavuje dlouhodobý kurz pro vyhodnocování hrozeb. Je ale více než pravděpodobné, že tyto dokumenty nečte široká veřejnost a tudíž mají mnohem menší dopad na veřejnost než prezidentské projevy. Větší důraz byl proto kladen na samotné prezidentské projevy, týkající se války proti terorismu, u kterých se předpokládá větší sledovanost, větší mediální pokrytí a tím pádem by měly mít i větší dopad na obyvatelstvo. Celkem bylo analyzováno 100 projevů prezidenta Bushe a 37 projevů prezidenta Obamy.

---

³⁰ dále jen QDR

³¹ Přepisy projevů byly získané z následujících internetových stránek:

<http://www.presidentialrhetoric.com/speeches/bushpresidency.html>

<http://www.americanrhetoric.com/barackobamaspeeches.html>

4. PŘÍPADOVÁ STUDIE USA

4.1 Preventivní zadržování osob podezřelých z terorismu bez spravedlivého soudu

*„Naše reakce na terorismus, stejně jako naše snahy ho zmařit a zabránit mu, by měly dodržovat lidská práva, která teroristé chtějí zničit. Respekt k lidským právům, základním svobodám a vládě práva je základní nástroj pro boj s terorismem – ne výsada, která má být obětována v napjaté situaci“*³² (Annan cit. dle Elias 2009: 101).

Tento výrok pronesený Kofi Annanem na speciálním zasedání *Counter-Terrorism Committee* v roce 2003 poukazuje na nutnost dodržování lidských práv ve válce proti terorismu, neboť se zde objevuje nebezpečná tendence legitimizovat porušování lidských práv pod záminkou boje s terorismem. Mezinárodní pakt o občanských a politických právech uznává, že státy mohou podniknout určitá opatření odchylovající se od lidských práv ve stavu nouze, ale taková opatření musí být výjimkou a musí být dočasné povahy (Von Schorlemer 2003: 265–280). Bushova administrativa zastávala po 9/11 stanovisko, že některé mezinárodní normy se nevztahují na jejich počiny, protože čelily situaci výjimečné nejistoty. Tento argument byl podpořen jejich tvrzením, že jsou ve stavu ozbrojeného konfliktu s „*novým druhem nepřítele*“. Když al-Káida zaútočila na Světové obchodní centrum v roce 1993, tak nebyli pachatelé označeni za nepřátelské bojovníky, ale za zločince a byli stíháni federálními soudy. Po 9/11 byli ale zajatci z al-Káidy označeni za nezákonné nepřátelské bojovníky, kteří mají být stíháni vojenskou komisí, a na něž se nevztahují Ženevské úmluvy³³ (Ralph 2013: 1–7). USA uplatnily

---

³² „*Our responses to terrorism, as well as our efforts to thwart it and prevent it, should uphold the human rights that terrorists aim to destroy. Respect for human rights, fundamental freedoms and the rule of law are essential tools in the effort to combat terrorism – not privileges to be sacrificed at a time of tension.*“

³³ Jsou zde čtyři Ženevské úmluvy o ochraně obětí ozbrojeného konfliktu z roku 1949, dva Dodatkové protokoly z roku 1977 a třetí Dodatkový protokol z roku 2005. Článek 3 Ženevské úmluvy stanovuje zacházení s válečnými zajatci. U konfliktů mezinárodního charakteru je každý příslušník ozbrojených sil označen za kombatanta. Kombatant má povinnost odlišovat se od civilního obyvatelstva a upadne-li do rukou nepřítele, stává se válečným zajatcem. Účelem zajetí je zamezení jim v další účasti v konfliktu, a to až do skončení nepřátelství mezi stranami. U nemezinárodních ozbrojených konfliktů neexistuje pojem kombatant a tím pádem ani válečný zajatec. Zadržené osoby ale mají právo na zacházení v duchu základních záruk, mezi něž náleží i právo na spravedlivý soudní proces (Jukl 2014). USA jsou signatářem Ženevských úmluv, ale nepřistoupily na oba Dodatkové protokoly, i když je v roce 1977 podepsaly (RULAC 2016).

Ženevské úmluvy v Korejské válce, ve Vietnamu a v první válce v Zálivu, ale po 9/11 stanovil prezident Bush, že se úmluvy nevztahují na konflikt s al-Káídou, protože al-Káída nebyla jejich signatářem. Dále stanovil, že zatímco Afghánistán je signatářem, tak na Tálibán³⁴ se nevztahuje ochrana válečných zajatců. Tento krok byl kritizován, jako snaha umístit al-Káidu a Tálibán do „*právní černé díry*“ (Bellinger 2011).

U mezinárodních konfliktů se rozlišuje mezi kombatanaty a civilisty. U nemezinárodních konfliktů jsou jen civilisté, kteří se při spáchání teroristického útoku stávají zločinci. Je zde podkategorie civilistů, a to nezákonný kombatant.³⁵ Bushova administrativa spojila termín nezákonný kombatant a nepřátelský kombatant do nezákonného nepřátelského kombatanta³⁶ k označení bojovníků al-Káidy, Tálibánu a ostatních, kteří bojují proti USA. Obamova administrativa zvolila novou definici zajatců, kdy už nebyli označováni za nepřátelské kombatanaty, ale za neprivilegovanou nepřátelskou válčící stranu³⁷. Změna je i v samotné definici, kdy do této kategorie patří členové Tálibánu, al-Káidy nebo přidružených sil spolu s osobami, které poskytnou „*značnou*“ podporu těmto skupinám (před tím bylo v definici jen podporu). Výhodou tohoto označení je, že se posunulo od pojmu kombatanta, který má být vztahován pouze na mezinárodní ozbrojené konflikty. Od roku 2009 nerozhoduje o zadržování osob jen samotný prezident³⁸, ale musí to schválit také Kongres (Webber 2012: 174–179).

Není zde mezinárodní shoda na definici preventivního zadržování. Nejčastěji používaná definice preventivního zadržování v mezinárodních dokumentech

---

³⁴ Přepis Tálibánu kolísá mezi dvěma variantami – Taliban nebo Tálibán. Arabisté doporučují přímý přepis z arabštiny, tedy Tálibán, a proto je v této práci využíván právě tento přepis.

³⁵ Podle Ryana Goodmana se civilisté stanou nezákonnými kombatanaty, když ilegálně šáhnou po zbraních. Gary Solis zase označuje nezákonné kombatanaty jako civilisty, kteří přímo participují na ozbrojených střetech. V obou případech se jedná o zločince, neboť spáchali nezákonné činy.

³⁶ unlawful enemy combatant

³⁷ unprivileged enemy belligerents

³⁸ Prezident má pravomoc zadržovat nepřátelské bojovníky, včetně amerických občanů, v době války. Tato pravomoc vychází primárně z článku 2 Ústavy Spojených států amerických. V současném konfliktu je navíc tato pravomoc upevněna Společným usnesením Kongresu z 14. září 2001, které dalo prezidentovi pravomoc „použít všechnu nezbytnou a nutnou sílu“ proti al-Káidě a těm, kteří se dopustili 9/11 (Haynes 2012).

(převážně dokumenty OSN) je: „osoba zatčená nebo uvězněná bez obvinění“. Centrum OSN pro lidská práva a Komise OSN pro prevenci kriminality a trestní spravedlnost dále objasňují tuto definici, kdy se uplatňuje pro široké spektrum situací mimo proces policejního zatčení a předvedení před systém trestní spravedlnosti. Mezinárodní výbor Červeného kříže dává přednost termínu internace, který definuje jako odebrání svobody nařízené exekutivními autoritami bez vznesení obvinění proti dané osobě. Důležitost právního a nenahodilého základu pro zadržování je obsažena v článku 9 Všeobecné deklarace lidských práv³⁹, článku 9 Mezinárodní úmluvy o občanských a politických právech⁴⁰ nebo článku 7 Americké úmluvy o lidských právech (Elias 2009: 110–115).

V době války je zadržování legálním a legitimním nástrojem stran konfliktu, které slouží k zabránění navrácení nepřátelských sil zpět na bojiště. Vedle Ženevské úmluvy definuje pravidla zadržování například Komise OSN pro lidská práva ve svém *General Comment 8*, článku 9, kde vyjmenovává záruky proti svévolnému zadržení (Human Rights Committee 1982). Preventivní zadržování (ochranné, bezpečnostní nebo také administrativní zadržování) není novým fenoménem⁴¹ (Webber 2012: 167–173). Od 9/11 zadržely USA a jejich spojenci tisíce osob. Mnoho z nich bylo členy afghánských ozbrojených složek, Tálíbanu, anebo iráckých ozbrojených složek. Zbytek byl údajně napojen na teroristické organizace, převážně na al-Káidu. Většina zajatců byla držena v detenčních zařízeních v Afghánistánu (Bagrám a Kandahár), Iráku (Abu Ghraib, Camp Copper a Camp Bucca), na dočasně otevřených základnách USA a od roku 2002 v Guantánamu. Jen 5 procent vězňů v Guantánamu bylo zajato přímo USA. Většina vězňů byla zatčena pákistánskými nebo afghánskými jednotkami a následně předána USA, často za peněžní odměnu (An International Bar Association 2009: 29–33).

---

³⁹ Podle článku 9 Všeobecné deklarace lidských práv nesmí být nikdo svévolně zatčen nebo držen ve vazbě.

⁴⁰ Každý má právo na svobodu a osobní bezpečnost. Nikdo nesmí být svévolně zatčen nebo zadržen. Nikdo nesmí být zbaven svobody kromě případů, kdy se tak stane na základě zákona a ve shodě s řízením, jež je stanoveno zákonem.

⁴¹ V USA už existovalo v minulosti v několika různých formách – zadržování před soudním procesem, zadržování imigrantů čekajících na deportaci nebo zadržování mentálně postižených.

4.1.1 Guantánamo a ostatní zařízení

Detenční zařízení Guantánamo (Gitmo) se nachází v pobřežní oblasti jihovýchodní Kuby. USA mají s Kubou uzavřenou smlouvu o pronájmu⁴² tohoto území. V reakci na 9/11 se měla existující detenční zařízení pro migranty v Guantánamu přeměnit na zařízení pro zajatce podezřelé z terorismu (CNN 2016). V lednu 2002 byli převezeni první zajatci z Afghánistánu a Pákistánu do dočasného zařízení Camp X-Ray. Vězni byli následně přesunuti do většího zařízení Camp Delta. Camp Iguana sloužil pro nezletilé zajatce (kolem 20 nezletilých) a následně pro Ujgury, kteří už nebyli označeni za nepřátelské bojovníky (The New York Times 2003). K únoru 2016 zůstává v zařízení 93 vězňů⁴³ (NPR 2016). Zařízení čelí silné kritice ze strany lidsko-právních skupin, zahraničních vlád a dalších aktérů kvůli špatnému zacházení se zajatci. Podle Mezinárodního výboru Červeného kříže bylo minimálně 14 osob podrobena krutým a ponižujícím praktikám⁴⁴. Bushova administrativa ale zastávala stanovisko, že Guantánamo je mimo americkou jurisdikci a tudíž mimo dosah amerického práva. Guantánamu se tak začalo přezdívat „*právní černá díra*“.

V roce 2004 přispěl Nejvyšší soud dvěma soudními procesy k otázce zadržování osob. Soudní proces *Hamdi v. Rumsfeld* stanovil, že osoba označená jako nepřátelský bojovník má právo zpochybnit své zadržení před soudcem nebo neutrální osobou. Druhý proces *Rasul v. Bush* rozšířil záruku soudního procesu i na zajatce v Guantánamu. Důsledkem toho vytvořilo Ministerstvo obrany *Combatant Status Review Tribunals*, tedy administrativní proces, který rozhodoval o tom, zda jsou zajatci v Guantánamu nepřátelští kombatanti. V roce 2005 schválil Kongres *Detainee Treatment Act* (DTA), který vyžaduje jednotné standardy pro výslechy zajatců ve věznicích Ministerstva obrany a zakazuje kruté, nelidské

---

⁴² Smlouva o pronájmu byla podepsána v roce 1903 a ještě ten samý rok zde začaly budovat americkou námořní základnu. V roce 1934 podepsaly USA a Kubou smlouvu o trvalém pronájmu za 4 085 dolarů ročně. Pronájem může být ukončen pouze po vzájemné dohodě.

⁴³ Nejvíce zde bylo kolem 779 vězňů pocházejících ze 49 zemí – nejvíce z Afghánistánu, Saudské Arábie, Jemenu, Pákistánu, Alžírsko, Číny a Maroka (The New York Times 2016).

⁴⁴ waterboarding, bití obojkem, kopání, uvěznění ve stísněné buňce, nucená nahota, spánková deprivace, používání hlasité hudby, vystavování studené nebo teplé vodě, dlouhodobé užívání pout nebo nucené holení

a ponižující zacházení se zajatci. DTA zároveň eliminoval jurisdikci federálních soudů nad žádostmi o soudní proces a stanovil, že hlavní rozhodnutí budou provádět vojenské komise (Elsea – Garcia 2010: 1).

Soudní proces *Hamdan v. Rumsfeld* (2006) stanovil, že garance spravedlivého procesu je obsažena v článku 3 Ženevské úmluvy, která je inkorporována do amerického práva prostřednictvím *Uniform Code of Military Justice*, a tudíž by se měla vztahovat na všechny zadržované osoby. V reakci na to schválil Kongres *Military Commissions Act* (2006)⁴⁵, který autorizoval prezidenta svolat vojenskou komisi, která bude soudit nezákonné nepřátelské kombatanty za válečné zločiny. Soudní proces *Boumediene v. Bush* (2008) stanovil, že ústavní právo na soudní proces se vztahuje i na zajatce v Guantánamu (Elsea – Garcia 2010: 2–4). Prohlásil tak sekci 7 *Military Commissions Act* za protiústavní, neboť zakazovala právo na soudní proces všem cizincům. Stále zde ale existují rozdílné přístupy mezi soudci, které způsobují nejistoty v zákoně (Webber 2012: 189–204).

Věznice Abu Ghraib v Bagdádu⁴⁶ je známá především kvůli mučení, kterého se zde dopustili američtí vojáci a strážci v roce 2004 (CJA 2014). První detenční zařízení na letecké základně Bagrám bylo vytvořeno krátce po americkém příjezdu do země v roce 2001. Během několika měsíců si získalo reputaci brutálního a nebezpečného místa („*afghánské Guantánamo*“). Strážci se dopouštěli tak krutého mučení, že mu dokonce dva vězni v roce 2002 podleli. V březnu 2013 předaly USA poslední věznic v Afghánistánu do rukou afghánské vlády⁴⁷ (Graham-Harrison 2014).

---

⁴⁵ Systém vojenských komisí byl založen prezidentem Bushem v roce 2001. V roce 2006 ale Nejvyšší soud prohlásil vojenské komise za porušení válečného práva a Ženevských úmluv. Administrativa tak následně představila nový systém schválený Kongresem – *Military Commissions Act 2006*. Podle administrativy se jedná o spravedlivý soud před nestranným vojenským soudcem a komisí. První souzenou osobou byl Ahmed Hamdan (An International Bar Association 2009: 47–9).

⁴⁶ V roce 2006 předaly USA kontrolu nad věznicí Iráku a ten ji v roce 2014 uzavřel z obav před převzetím věznice ze strany sunnitských povstalců a vězni byli přesunuti do jiných zařízení. Nebylo stanoveno, zda se jedná o trvalé nebo dočasné řešení (The New York Times 2014).

⁴⁷ Uzavření věznice bylo výslovným ustanovením bilaterální dohody o bezpečnosti, ve které se USA zavázaly, že nebudou udržovat a provozovat detenční zařízení v Afghánistánu.

Program mimořádného vydávání osob spravovaný CIA umožňoval posílat podezřelé teroristy do tzv. black sites rozmístěných po celém světě. Mimořádné vydávání je mimosoudní předání osoby z jednoho státu do jiného. Kritici této praxe obvinili USA z „mučení v zastoupení“, neboť zajatci byli systematicky posíláni i do zemí, kde jsou standardy výslechů uvolněné a kde je povoleno mučení. Prezident Bush uznal existenci black sites v roce 2006 (CJA 2014).

4.2 Analýza preventivní zadržování v dokumentech a projevech

První výzkumná otázka se zaměřuje na postoj prezidenta Bushe a Obamy k preventivnímu zadržování osob podezřelých z terorismu bez spravedlivého soudu. V analyzovaných projevech a dokumentech byly vyhledávány zmínky o preventivním zadržování a výsledky této analýzy jsou popsány v následujících podkapitolách.

4.2.1 Bushovy projevy

Bush ve svých projevech o preventivním zadržování příliš nehovořil. Jediné dva projevy, ve kterých o zadržování podezřelých teroristů a jejich stíhání hovořil podrobněji, je projev z roku 2001 – *Bush Defends Military Tribunals* a projev z roku 2006 - *Trying Detainees: Address on the Creation of Military Commissions*. V ostatních projevech se o zadržování podezřelých teroristů nezmiňoval nebo jenom okrajově. Hlavní argumenty, kterými se Bush pokoušel legitimizovat preventivní zadržování, jsou následující:

1. snaha zabránit teroristům navrátit se do boje:

Díky spolupráci se spojenci zajaly USA tisíce teroristů a nepřátelských bojovníků v Afghánistánu, Iráku a ostatních bojištích ve válce proti terorismu. Jedná se o nepřátelské bojovníky, kteří bojovali proti USA. „Podle válečného práva máme právo a závazek zadržet tyto nepřátele a zabránit jim tak, aby se opět vrátili do boje.“ Většina bojovníků byla zajata a držena v Afghánistánu nebo Iráku, kde jsou vyslýcháni americkými vojenskými pracovníky. Mnoho ze zajatců je po výsledku propuštěno nebo předáno místním autoritám, pokud se rozhodne, že nepředstavují hrozbu a nemají žádné důležité informace. „Ostatní zůstávají v americké vazbě, abychom se ujistili, že se nevrátí do boje. Jsou ve vazbě, aby nemohli zabít naše obyvatele“ (Bush 2006s).

2. informace získané prostřednictvím výsledků jsou nezbytné k ochraně amerických občanů a spojenců USA před dalšími teroristickými útoky:

„Bezpečnost našeho národa a životy našich lidí závisí na naší schopnosti zjistit, co tyto teroristé vědí“⁴⁸ (Bush 2006s).

„Osm teroristů, osm lidí, kteří nenávidí svobodu, je nyní ve vězení, kde taky mají být. Doufejme, že nám poskytnou informace, o které se podělíme se svými koaličními partnery, aby nás všechny udržely v bezpečí“⁴⁹ (Bush 2001b).

Pokud rozhodneme, že zadržené osoby představují hrozbu nebo mají důležité informace, které by mohly zabránit dalšímu teroristickému útoku, tak jsou zajatci přesunuti do tajného prostředí, kde jsou vyslýcháni experty. Někteří jsou přesunuti do Guantánama a malé množství osob je pak drženo mimo USA, v oddělených programech spravovaných CIA. Je důležité, aby Američané a ostatní pochopili, jaké osoby jsou vlastně drženy v Guantánamu. Nejedná se o běžné zločince nebo náhodné přihlížející. Byl zaveden přísný přístup, který má zajistit, že ti, kteří jsou v Guantánamu, tam skutečně patří. V Guantánamu jsou výrobci bomb, cvičitelé teroristů, náboráři, zprostředkovatelé a potenciální sebevražední atentátníci (Bush 2006s).

USA zajaly Abu Zubaydaha, který byl důvěryhodným spolupracovníkem Usáma bin Ládina. Během výslechu ale přestal mluvit a bylo patrné, že obdržel výcvik, jak odolávat výslechům. CIA se proto uchýlila k alternativním výslechovým procedurám. Tyto procedury byly bezpečné, v souladu s našimi zákony, ústavou a smluvními závazky. Ministerstvo spravedlnosti přezkoumalo autorizované metody výslechu a rozhodlo, že jsou v souladu s právem. *„Nemohu popsat konkrétní metody, které byly použité. Kdybych to udělal, tak by to pomohlo teroristům naučit se odolávat výslechům a udržet tak cenné informace, které potřebujeme k zabránění dalších útoků.“* Jednalo se o tvrdé, ale bezpečné metody, které byly v souladu s právem a které byly nezbytné. Zubaydah začal brzy poskytovat cenné informace o klíčových představitelích al-Káidy, včetně informací, které nám pomohly chytit ty, kteří byli

---

⁴⁸ *„The security of our nation and the lives of our citizens depend on our ability to learn what these terrorists know.“*

⁴⁹ *„Eight terrorists, eight people who hate freedom and are now in jail where they should be. And hopefully they'll give us some information that we will share with other coalition members to keep us all safe.“*

odpovědní za 9/11, včetně Khalida Sheikha Mohammeda. Ten nám poskytl detaily o plánovaných útocích na budovy USA a o plánech al-Káidy získat biologické zbraně. Bez těchto informací bychom v USA nemuseli zabránit útoku antraxem (Bush 2006s).

Díky výsledkům byly získány životně důležité informace k tomu, abychom ochránili Američany a naše spojence. Informace od teroristů pomohly odkrýt spiknutí a teroristické buňky v Evropě a ostatních místech. Pomohlo to našim spojencům ochránit jejich obyvatele před smrtelnými útoky teroristů. Tento program je jedním z nejzákladnějších nástrojů v boji proti terorismu. Pokud by nebylo tohoto programu, tak se naše zpravodajské složky domnívají, že by al-Káida uspěla s dalším útokem proti USA. Tento program tak zachránil nevinné životy. Ministerstvo spravedlnosti i právníci CIA došli k závěru, že tento program je v souladu s našimi zákony (Bush 2006s). Bush ve svém projevu z roku 2006 zdůrazňoval, že USA nemučí, neboť je to proti zákonům a proti jejich hodnotám. Tvrdil, že nikdy mučení neautorizoval a ani autorizovat nebude. S podepsáním *Detainee Treatment Act* bude vláda USA využívat všech právních metod k obdržení informací, které mohou pomoci zachránit nevinné lidi a zabránit dalšímu 9/11 (Bush 2006s).

3. předvést před spravedlnost ty, kteří organizovali 9/11:

*„Rozběhlo se pátrání po těch, kteří stáli za těmito zlymi činy. Nasměřoval jsem všechny zdroje zpravodajských služeb a policejních složek k nalezení těch, kteří jsou za ně odpovědní a k jejich předvedení před spravedlnost“*⁵⁰ (Bush 2001e).

*„Nikdy nepolevím ve snaze předvést naše nepřátele před spravedlnost. Budu bránit bezpečnost Ameriky, at' to stojí cokoliv“*⁵¹ (Bush 2004d).

---

⁵⁰ „The search is underway for those who were behind these evil acts. I have directed the full resources of our intelligence and law enforcement communities to find those responsible and to bring them to justice.“

⁵¹ „I will never relent in bringing justice to our enemies. I will defend the security of America, whatever it takes.“

*„Dlužíme to americkému lidu, dlužíme to našim občanům a rodinám, musíme být vytrvalí a metodičtí při pátrání po teroristech a při předvedení každého z nich před spravedlnost. To je naše poslání, poslání 21. století“*⁵² (Bush 2001b).

*„Kdokoli zapojený do spáchání nebo plánování teroristického útoku proti americkým občanům je nepřitelem naší země a cílem americké spravedlnosti“*⁵³ (Bush 2004f).

USA hodlají stíhat tyto muže za jejich zločiny. Krátce po zahájení války proti terorismu Bush autorizoval systém vojenských komisí, které měly soudit zahraniční teroristy z válečných zločinů. Vojenské komise byly využívány prezidenty od George Washingtona po Franklina Roosevelta, aby stíhaly válečné zločince. Jeden z prvních souzených teroristů byl bodyguard Usáma bin Ládina – Hamdan. Budeme stíhat i ty, kteří jsou odpovědní za útok na USS Cole a za útoky na americké ambasády v Keni a v Tanzánii. Bush tak chtěl vyslat jasnou zprávu těm, kteří zabili Američany: *„Je jedno, jak dlouho to potrvá, ale my vás najdeme a předvedeme před spravedlnost“*⁵⁴ (Bush 2006s).

Důvod, proč USA nebyly schopné uzavřít Guantánamo, je podle Bushe ten, že si řada států odmítá vzít své občany nazpět nebo neposkytly záruky, že s nimi nebude zacházeno špatně nebo, že se nenavrátní do boje. Program CIA byl uznán až v roce 2006 a hlavním důvodem byl fakt, že byly dokončené výslechy zajatců a k tomu, aby je mohli předvést před spravedlnost, s nimi museli vyjít na veřejnost. Druhým důvodem bylo, že Nejvyšší soud zpochybnil stíhání teroristů prostřednictvím vojenských komisí a zároveň zpochybnil budoucnost tohoto programu. Nejvyšší soud rozhodl, že záruky Ženevských úmluv se vztahují i na válku s al-Káidou. Článek 3 Ženevských úmluv zahrnuje záruky, které zakazují neúctu k lidské důstojnosti a potupné a ponižující zacházení. Podle Bushe je hlavním problémem článku 3 to, že jeho záruky jsou příliš vágní a neurčité a každý si je tak může interpretovat jinak. Požadoval po Kongresu vytvoření

---

⁵² „And we owe it to the American people, we owe it to our citizens, to the families, to be relentless and methodical in tracking down terrorists and bringing each and every one of them to justice. That's our calling. That's the calling of the 21st century.“

⁵³ „Any person involved in committing or planning terrorist attacks against the American people becomes an enemy of this country, and a target of American justice.“

⁵⁴ „No longer – how long it takes, we will find you and we will bring you to justice.“

seznamu přestupků, které budou považovány za zločiny podle *War Crimes Act*⁵⁵, aby tak Američané věděli, co je zakázané při zacházení s teroristy. Bush požadoval po Kongresu, aby dal jednoznačně najevo, že zajatí teroristé nebudou moci využít Ženevské úmluvy jako základ pro obžalování amerických vojáků. Muži a ženy, kteří chrání naši zemi, by se neměli obávat žaloby ze strany teroristů jen kvůli tomu, že dělají svoji práci (Bush 2006s).

4.2.2 Vládní dokumenty

O samotném preventivním zadržování hovoří až NBS z roku 2010 a QDR z roku 2010. V QDR je zmíněno, že USA budou prosazovat Ženevské úmluvy a poskytnou zadrženým osobám a válečným zajatcům práva a ochrany, které jim mají být poskytnuty v souladu s mezinárodním právem. V NBS už jsou více patrné snahy prezidenta Obamy distancovat se od politiky svého předchůdce. Je zde návrh uzavřít věznici Guantánamo, aby tak odepřeli teroristům jejich silný náborový nástroj. Dále je zde zmíněno, že předvedou teroristy před spravedlnost, budou jednat v souladu s vládou práva a právem na soudní proces, budou dodržovat systém brzd a rovnováh a vše bude probíhat v souladu s ústavou. Tato strategie zakazuje brutální metody výslechu a mučení, neboť nejsou slučitelné s americkými hodnotami, podkopávají vládu práva a nejsou efektivním způsobem, jak získat informace. Tyto metody slouží jako nástroj náboru a propagandy pro teroristy a zvyšují vůli nepřátel bojovat proti USA. Pokud to bude možné, tak budou teroristé stíháni u federálních soudů nebo reformovaných vojenských komisí, které jsou spravedlivé, legitimní a efektivní. Pro zajatce, kteří nemohou být stíháni, ale představují hrozbu pro americké občany, je potřeba vytvořit jasné, obhajitelné, právní standardy.

---

⁵⁵ War Crimes Act z roku 1996 definuje válečný zločin jako vážné porušení Ženevských úmluv - úmyslné zabíjení, mučení nebo nelidské zacházení, biologické experimenty, způsobení velkého utrpení nebo vážného zranění. Zákon platí pouze, pokud je oběť nebo pachatel občanem USA nebo člen amerických ozbrojených sil.

4.2.3 Obamovy projevy

Základním rysem Obamových projevů je, že se snaží distancovat od Bushových politik a představit svoji „liberálnější“ vizi. O samotném preventivním zadržování také příliš nehovoří. Pouze v jednom ze svých projevů se mu věnuje podrobněji, a to je projev z roku 2009 – *Speech on American Values and National Security*. V ostatních projevech se o preventivním zadržování zmiňuje především v souvislosti s jeho zatím neúspěšnými snahami uzavřít věznici Guantánamo a se zákazem mučení. Obama se tedy v první řadě snaží vymezovat vůči přístupu předchozí administrativy, ale jsou zde patrné i určité legitimizační snahy podobně, jako tomu bylo u Bushe.

1. snaha zabránit teroristům navrátit se do boje:

Obama pouze jednou okrajově zmínil, že si je vědom toho, že za předchozí administrativy byli někteří zajatci propuštěni a v některých případech se navrátili do boje, a proto podle něj musí být každý případ propuštění pečlivě vyhodnocen. Potvrdil tím hlavní účel preventivní zadržování, a to snahu zabránit zadrženým osobám v návratu do boje a v následném ohrožování USA: „*Nepropustíme nikoho, pokud by to mělo ohrozit naši národní bezpečnost a zároveň nepropustíme nikoho, kdo by ohrožoval americké občany na území USA*“⁵⁶ (Obama 2009s).

„*Teroristé z al-Káidy a jejich přidružené organizace jsou ve válce s USA a těm, kteří byli zajati – stejně jako ostatním válečným zajatcům – musíme zabránit v tom, aby na nás zaútočili znovu*“⁵⁷ (Obama 2009s).

2. zákaz mučení a návrh na uzavření Guantánamo ve snaze odebrat teroristům jejich náborový nástroj a zajistit tak ochranu amerických občanů:

Barack Obama nařídil ve jménu ochrany amerických občanů a jejich hodnot uzavřít věznici Guantánamo do jednoho roka (Obama 2009k), zakázat mučení, reformovat vojenské komise a prosazovat nový právní režim pro zadržování

⁵⁶ „*We are not going to release anyone if it would endanger our national security, nor will we release detainees within the United States who endanger the American people.*“

⁵⁷ „*Al Qaeda terrorists and their affiliates are at war with the United States, and those that we capture - like other prisoners of war -- must be prevented from attacking us again.*“

teroristů. Podle něj Guantánamo připravilo USA o jejich morální autoritu. Místo toho, aby se vytvořil trvalý rámec boje proti al-Káidě, který by byl založen na amerických hodnotách a tradicích, tak předchozí vláda zastávala pozici, která podkopávala vládu práva. Místo toho, aby věznice sloužila jako nástroj v boji proti terorismu, tak se stala symbolem, který pomohl al-Káidě neverbovat nové teroristy. Existence Guantánama tak vytvořila více teroristů, než jich kdy zajala. Spíše než, aby Guantánamo udrželo USA v bezpečí, tak oslabilo jejich národní bezpečnost, vedlo k mobilizaci nepřátel a zbrzdilo ochotu spojenců bojovat po boku USA (Obama 2009s).

Obama zakázal využívání mučení bez výjimky. Nesouhlasí s lidmi, kteří tvrdí, že brutální metody jako waterboarding byly nezbytné k tomu, aby USA zůstaly v bezpečí. Podle Obamy se nejedná o nejefektivnější způsoby výslechu a navíc podkopávaly vládu práva, zvýšily ochotu nepřátel proti nám bojovat a snížily ochotu ostatních s USA spolupracovat. Tyto praktiky podkopávaly protiteroristické snahy. Jak zmínil John McCain, tak mučení slouží jako velký propagační nástroj pro ty, kteří provádějí nábor lidí, kteří budou bojovat proti USA. „*Mučení není americké.*“ USA nebudou využívat důkazy, které byly obdrženy krutými a ponižujícími metodami výslechu (Obama 2009s).

3. předvést před spravedlnost ty, kteří organizovali 9/11:

I v Obamových projevech je patrná snaha předvést ty, kteří plánovali 9/11 před spravedlnost, ale už to není tak zdůrazňováno, jako u Bushe. Obama potvrdil v projevu z roku 2011 – *Announces the Death of Osama Bin Laden*, že USA stále usilují o dosažení spravedlnosti: „*J sme odhodláni chránit náš národ a předvést před spravedlnost ty, kteří se dopustili teroristických útoků 9/11.*“⁵⁸

„*Smrt Usáma bin Ládina značí nejvýznamnější dosavadní výsledek naší snahy porazit al-Káidu*“⁵⁹ (Obama 2011a).

⁵⁸ „*We were also united in our resolve to protect our nation and to bring those who committed this vicious attack to justice.*“

⁵⁹ „*The death of bin Laden marks the most significant achievement to date in our nation’s effort to defeat al Qaeda.*“

V reakci na nepovedený teroristický útok týkající se letu Northwest Airlines Flight 253 na Vánoce 2009 pronesl Obama: *„Bylo zahájeno vyšetřování tohoto pokusu o teroristický čin a nebudeme mít klid, dokud nenajdeme všechny, kteří se na něm podíleli a nepřivedeme je ke odpovědnosti“*⁶⁰ (Obama 2009i).

USA zadržovaly více než sedm let stovky lidí v Guantánamu a za tu dobu systém vojenských komisí usvědčil pouze tři podezřelé teroristy. Obama rozlišuje pět kategorií zajatců. První kategorii tvoří zajatci, kteří porušili americké trestní právo a budou souzeni u federálních soudů (za útoky na americké ambasády v Keni a Tanzánii). Druhou kategorii tvoří zajatci, kteří porušili válečné právo a budou souzeni vojenskými komisemi. Vojenské komise jsou podle Obamy vhodné pro souzení zajatců za porušení válečného práva, neboť umožňují ochranu citlivých dat a metod sběru dat. Vyžaduje ale reformy, které uvedou vojenské komise do souladu s vládou práva. Třetí kategorii tvoří zajatci, které soudy přikázaly propustit. Do čtvrté kategorie jsou zahrnuti zajatci, kteří mohou být převezeni do jiných zemí.

Obama ve svém projevu nehovoří o preventivním zadržování ale o tzv. *prolonged detention* (dlouhotrvající zadržování). Hovoří o něm v souvislosti s pátou kategorií zajatců, kteří nemohou být stíháni za své minulé zločiny (důkazy byly často získané na základě mučení nebo je zde nedostatek důkazů), ale jelikož představují hrozbu pro USA (předpokládá se, že spáchají budoucí zločiny), tak nemůžou být propuštěni. Obama nehovoří o tom, jak dlouho bude toto zadržování trvat, ale definuje hrozbu, kvůli které je preventivní zadržování nutné: *„Právě teď, v odlehlých výcvikových táborech a v zaldněných městech, se nachází lidé, kteří plánují připravit Američany o život. To bude trvat rok od nynějška, pět let a s největší pravděpodobností i deset let“*⁶¹ (Obama 2009s). To by znamenalo, že pokud vás zatknou dnes, tak vás uvězní bez obvinění a odsouzení na deset let, tedy až do doby, kdy hrozba vašeho budoucího kriminálního chování pomine.

---

⁶⁰ „And a full investigation has been launched into this attempted act of terrorism, and we will not rest until we find all who were involved and hold them accountable.“

⁶¹ „Right now, in distant training camps and in crowded cities, there are people plotting to take American lives. That will be the case a year from now, five years from now, and -- in all probability -- 10 years from now.“

Koncem roku 2011 podepsal prezident Obama *National Defense Authorization Act* pro fiskální rok 2012. V jedné části tohoto zákona, a to konkrétně v záhlaví *X – Counterterrorism, sekci 1021–1034*, je stanoveno následující: „Kongres potvrzuje, že součástí pravomocí prezidenta využít všech nezbytných a přiměřených sil (v souladu s *Authorization for Use of Military Force - AUMF*) je i oprávnění ozbrojených sil zadržovat členy al-Káidy, Tálibánu a přidružených sil, které jsou ve válce proti USA a jejich koaličním partnerům“ (National Defense Authorization Act 2012). Zákon není geograficky ani časově omezen a umožňuje zadržování osob i mimo bojové zóny, což je v rozporu s válečným právem. Umožňuje americké armádě zasahovat na území USA a zatýkat osoby podezřelé z terorismu včetně Američanů a umožňuje jejich věznění na dobu neurčitou bez sdělení obvinění a soudního procesu (ACLU 2011). Obama to ve svém projevu obhajoval tak, že exekutiva má od schválení AUMF pravomoc zadržovat osoby podezřelé z terorismu, takže se nejedná o nic nového a je to nezbytné opatření. Obama prohlásil, že jeho administrativa nebude autorizovat vojenské zadržování amerických občanů na dobu neurčitou. To by bylo v rozporu s nejdůležitějšími americkými tradicemi a hodnotami. Jeho administrativa bude interpretovat sekci 1021 tak, aby zajistila, že veškerá zadržování budou v souladu s ústavou, válečným právem a všemi zákony (Obama 2011e).

4.2.4 Dílčí závěr

Obecným rysem analyzovaných projevů a dokumentů bylo, že se o preventivním zadržování mluvilo jen minimálně a okrajově. Bush se ve svých projevech pokoušel legitimizovat preventivní zadržování třemi hlavními argumenty. Prvním argumentem byla snaha zabránit teroristům navrátit se do boje. Zde se Bush odvolával na válečné právo, podle kterého mají USA právo zadržovat nepřátele po dobu trvání konfliktu. Problémem ale je, že při tomto odvolávání se na válečné právo, Bush nerespektoval to samé válečné právo, a to konkrétně při zacházení s válečnými zajatci. Podle Bushe je článek 3 Ženevských úmluv příliš vágní a každý si ho může interpretovat podle svého. Druhý argument legitimizoval preventivní zadržování jako nástroj jak získat důležité informace, které zabrání dalším teroristickým útokům a zachrání tak nevinné životy. Za tímto argumentem se ale skrývají drsné výslechové metody a v řadě případů také mučení. V roce 2010

se Bush veřejně přiznal k tomu, že USA mučily. Praktika waterboarding (považovaná za nezákonné mučení) byla použita mimo jiné i na Khalida Sheika Mohammeda, strůjce útoku 9/11. Bush prohlásil, že by to udělal znovu, aby zachránil nevinné životy (Owen 2010). Třetím argumentem byla snaha předvést strůjce 9/11 před spravedlnost, i když by se nejednalo o spravedlnost, kterou bychom čekali u liberální demokracie. Zajatci by totiž nebyli souzeni federálními soudy v USA ale vojenskými komisemi.

Vládní dokumenty se o preventivním zadržování zmiňují až v roce 2010, což souvisí s nástupem Baracka Obamy. Je zde kladen důraz na dodržování Ženevských úmluv, zákaz mučení a jsou zde návrhy na uzavření Guantánama. Tyto argumenty jsou pak dále rozvíjeny v Obamových projevech. I Obama zdůrazňuje u preventivního zadržování snahu zabránit teroristům v návratu do boje a snahu předvést teroristy před spravedlnost. Obama souhlasí s vojenskými komisemi, ale požaduje jejich reformu, aby tak byly více v souladu s vládou práva. Zde je zajímavý posun u Obamy, neboť vojenské komise sám ještě jako prezidentský kandidát ostře kritizoval, ale nyní podporuje jejich vyžívání k souzení zajatců. Hlavní rozdíl oproti Bushovi nastává v tom, že Obama nevidí v drsných výslechových metodách efektivní způsob získávání informací. Obama navrhl ihned po nástupu do úřadu uzavřít Guantánamo, které místo toho, aby udrželo USA v bezpečí, oslabuje jejich národní bezpečnost. Tyto snahy jsou ale zatím bez úspěchu, neboť naráží na opozici Republikánů.

Obama nevyužívá termín preventivní zadržování ale tzv. *prolonged detention* (dlouhotrvající zadržování). Jedná se o zadržování na dobu neurčitou bez vznesení obvinění. Zajímavé na tom je, že Obama prosazuje něco, co je v rozporu s vládou práva v projevu, ve kterém hovoří o potřebě dodržovat vládu práva (samotné slovo vláda práva bylo v projevu proneseno 8x). Obamovy snahy vymezovat se vůči Bushově administrativě se tak omezují pouze na jeho rétoriku, za kterou skutečné činy značně pokulhávají. Obama například kritizoval Bushovu administrativu za vytvoření ad hoc právní strategie pro boj s terorismem, která podle jeho slov nebyla efektivní ani udržitelná. Sám přitom ale přišel s „*právním režimem*“ pro zadržování podezřelých osob na dobu neurčitou (Obama 2009s).

4.3 Legitimizace neliberálních praktik skrz rétoriku svobody

U druhé výzkumné otázky (Jakými způsoby Bush a Obama legitimizují neliberální praktiky?) převládly dva hlavní způsoby legitimizace neliberálních praktik. Prvním z těchto dvou způsobů bylo odvolávání se na univerzální hodnoty, především tedy na svobodu. Bush i Obama kladli ve svých projevech důraz na univerzální hodnoty, jako je svoboda, demokracie nebo lidská práva. USA tak zarámovaly samy sebe jako strážce a nositele těchto univerzálních hodnot, kteří usilují o zachování liberálního způsobu života tváří v tvář bezprecedentní hrozbě. Prostřednictvím toho dochází k sekuritizaci západního způsobu života (liberální hodnoty, svoboda), ve které je al-Káida úspěšně zarámována jako existenční hrozba. Můžeme zde dobře demonstrovat snahu legitimizovat neliberální praktiky skrz jazyk a zdůvodnění samotné svobody. Dále v tom můžeme pozorovat snahu rozlišit mezi USA a ostatními státy, které respektují tyto univerzální hodnoty, a státy nebo teroristy, kteří je nerespektují. USA se tak snaží vykreslit dichotomii my versus oni (dobro versus zlo). Prostřednictvím těchto řečnických snah se v USA vytváří diskurz, který má legitimizovat zavedení výjimečných opatření. Paradoxem ale zůstává, že některá opatření, ke kterým se USA ve válce proti terorismu uchýlily, jsou ze své podstaty v rozporu s výše uvedenými univerzálními hodnotami.

Tabulka č. 1: Vybraná klíčová slova a jejich výskyt v projevech a dokumentech, zpracováno v MAXQDA.

	Bush	Obama	NBS	NOS	QDR
SVOBODA	895x	58x	104x	8x	50x
DEMOKRACIE	359x	35x	87x	3x	8x
LIDSKÁ PRÁVA	50x	18x	44x	0x	1x
SPRAVEDLNOST	172x	35x	23x	1x	4x
VLÁDA PRÁVA	0x	16x	39x	1x	9x

Klíčová slova uvedená v tabulce byla využívána elitami s cílem zarámovat USA jako nositele těchto univerzálních hodnot a teroristy jako jejich odpůrce, což mělo následně legitimizovat zavádění výjimečných opatření. Jak můžeme vidět, tak nejvíce se všechny dokumenty a projevy odvolávaly právě na svobodu⁶². Prezident Bush se na svobodu odvolával nejvíce ze všech. Následně se odvolával také na demokracii, spravedlnost a v omezené míře i na lidská práva. Na vládu práva se neodvolával vůbec. Obama pokračoval ve stopách svého předchůdce, i když z výše uvedených čísel je zjevné, že se neodvolával na univerzální hodnoty tolik jako Bush. Obama ve svých projevech nejvíce využíval termín svoboda, demokracie, spravedlnost a lidská práva. Na rozdíl od Bushe využíval také termín vláda práva, často právě v souvislosti s preventivním zadržováním osob podezřelých z terorismu a jejich následným stíháním, čímž se snažil rétoricky odlišit od Bushe. V tomto ohledu je také zajímavé, že prezident Obama použil ve zkoumaných projevech termín demokracie tolikrát jako termín spravedlnost, z čehož můžeme vyvodit, že spravedlnost je pro něj stejně důležitá jako demokracie.

4.3.1 Bushovy projevy

Bush ve svých projevech nejčastěji využíval z univerzálních hodnot termín svoboda (895x), demokracie (359x) a spravedlnost (172x). První Bushův projev adresovaný národu po teroristických útocích 9/11 rámuje terorismus a státy, které podporují terorismus jako hlavní existenční hrozbu. Americký způsob života a svoboda jsou označeny za hlavní referenční objekty, které jsou touto existenční hrozbou ohroženy, a je proto potřeba je chránit zaváděním výjimečných opatření. „*Není to jen americký boj. A to, co je v sázce, není jen americká svoboda. Je to světový boj. Je to civilizační boj. Je to boj všech, kdo věří v pokrok a pluralismus, toleranci a svobodu*“⁶³ (Bush 2001a).

„Americký způsob života a samotná svoboda byly napadeny teroristickými útoky. Tisíce životů bylo najednou ukončeno zlémi činy teroristů. Tyto činy měly vyděsit náš národ a uvrhnout

---

⁶² freedom i liberty

⁶³ „*This is not, however, just America's fight. And what is at stake is not just America's freedom. This is the world's fight. This is civilization's fight. This is the fight of all who believe in progress and pluralism, tolerance and freedom.*“

bo do chaosu a ústupu, ale neuspěly. Naše země je silná. Na Ameriku zaútočili, protože je to maják svobody a příležitostí ve světě. Prioritou je pomoci zraněným a učinit všechna preventivní opatření, abychom ochránili naše občany doma i ve světě před dalšími útoky. Vynaložíme veškerou snahu na nalezení těch, kteří jsou za útoky odpovědní, a předvedeme je před spravedlnost. Nebudeme rozlišovat mezi teroristy, kteří spáchali tyto činy a těmi, kteří jim poskytli útočiště“ (Bush 2001a). Bush tak stanovil jasné pravidlo nové války – „bud’ jste s námi, nebo jste s teroristy“ a vyhlásil válku proti terorismu.

USA se postavily na stranu svobody, stejně jako to činily v minulosti (časté odkazy na 2. světovou válku a studenou válku), a pasovaly se tak do role vůdce globální svobody a demokracie. Bush vytvořil obraz USA jako historického ochránce svobod: *„Tento národ porazil tyrany a osvobodil tábory smrti, přinesl světlo svobody do každé oblasti, která byla v zajetí. Nemáme v úmyslu ignorovat nebo ustupovat skupinám fanatiků, kteří se pomocí zabíjení snaží dostat k moci [...] Věřím, že existuje nějaký důvod, proč historie spojila tento národ s touto dobou. Amerika usiluje o to být tolerantní a spravedlivá. Respektujeme islám, i když bojujeme proti těm, jejichž akce se snaží islám pošpinit. Nebojujeme, abychom vnucovali svoji vůli, ale abychom bránili sami sebe a rozšířili dar svobody“* ⁶⁴ (Bush 2002d).

Bush několikrát deklaroval, že USA jsou *„nejjasnějším majákem svobody“* a stanovil tak, že události z 11. září budou zahajovací salvou v boji proti terorismu. Slíbil, že *„jejich národ bude bránit svobodu a vše dobré a spravedlivé ve světě“* (Bush 2001a). Válka proti terorismu se tak stala bojem za svobodu: *„Stejně tak jako boje v minulém století je i dnešní válka proti terorismu především bojem za svobodu. Nepřátelé jsou různí, ale to, co je v sázce, je pořád stejné. Bojujeme za lidstvo proti těm, kteří se snaží prosadit temnotu*

---

⁶⁴ *„This nation has defeated tyrants and liberated death camps, raised this lamp of liberty to every captive land. We have no intention of ignoring or appeasing history's latest gang of fanatics trying to murder their way to power [...] I believe there is a reason that history has matched this nation with this time. America strives to be tolerant and just. We respect the faith of Islam, even as we fight those whose actions defile that faith. We fight, not to impose our will, but to defend ourselves and extend the blessings of freedom.“*

tyranie a teroru po celém světě. My bojujeme za mírovou budoucnost pro naše děti a naše vnoučata“⁶⁵ (Bush 2006s).

Bush téměř nikdy nepromarnil příležitost prohlašovat válku proti terorismu za boj za záchranu svobody. V roce 2002 prohlásil, že *„jsou odhodláni vystrnadit terorismus všude, kde existuje, aby tak zachránili svět pro svobodu.“*⁶⁶ Svobodu a terorismus tak dal do protikladu: *„všude, kde se uchytí svoboda, je terorismus na ústupu“* (Bush 2003l). Jelikož je terorismus nepřítelem vlády, tak vláda se nutně stává zastáncem svobody (*„velkou zodpovědností USA je chránit USA a jejich velké svobody“*). Tato dichotomie by ale dávala smysl, pouze pokud by byli teroristé výhradní hrozbou pro svobodu. Podle Bushe teroristé zaútočili na USA právě kvůli jejich způsobu života a kvůli tomu, že jsou nejjasnějším majákem svobody: *„Nemůžou vystát svobodu; nenávidí vše, co Amerika zastává“*⁶⁷ (Bush 2001d).

Jakmile si dal Bush svobodu za svůj cíl, tak se všichni oponenti automaticky stali nepřáteli svobody: *„Teroristé nenávidí svobodu a jsou tudíž považováni za nepřátele svobody. USA nesmí nechat nepřátele, aby využívali formy svobody k jejímu vlastnímu zničení. Nesmí využít naše svobody proti nám“* (Bush 2001b). Pro Bushovy projevy se tak stalo typické rozlišovat mezi zastánci svobody a teroristy, které se snažil vykreslit jako odpůrce svobody, kteří usilují o její zničení. Válka proti terorismu je podle něj ideologický boj mezi tyranii a svobodou (Bush 2006d). Bush zdůrazňoval, že na rozdíl od jejich nepřítelů si USA cení každého života (Bush 2002d). Ti, kteří zabíjí nevinné lidi nebo ti, kteří neuznávají koncept svobody, nemají smysl pro spravedlnost, nemají respekt k lidským právům a lidské důstojnosti (Bush 2006b). Bush se odvolává na Deklaraci nezávislosti Spojených států amerických a na Všeobecnou deklaraci lidských práv, které prosazují rovné hodnoty a důstojnost všech lidí. Důstojnost je ctěna omezením moci státu, respektem k ženám, ochranou soukromého vlastnictví, svobodou projevu, spravedlností

---

⁶⁵ *„Like the struggles of the last century, today's war on terror is, above all, a struggle for freedom and liberty. The adversaries are different, but the stakes in this war are the same: We're fighting for our way of life, and our ability to live in freedom. We're fighting for the cause of humanity, against those who seek to impose the darkness of tyranny and terror upon the entire world. And we're fighting for a peaceful future for our children and our grandchildren.“*

⁶⁶ *„We are resolved to rout out terror wherever it exists to save the world for freedom.“*

⁶⁷ *„They can't stand freedom; they hate what America stands for.“*

a náboženskou tolerancí. Bush se snaží popsat jasnou linii mezi spravedlností a nespravedlností a mezi dobrým a špatným (Bush 2004b). Ti, kteří zabíjí nevinné lidi nebo ti, kteří neuznávají koncept svobody, nemají smysl pro spravedlnost, nemají respekt k lidským právům a lidské důstojnosti (Bush 2006b).

Pro Bushe je „*povinností i výsadou USA bojovat za svobodu*“ (Bush 2002e), kdy při obraně svobody jsou ochotné použít i sílu, pokud to bude nutné (Bush 2003a). Nejdůležitějším cílem je chránit americké občany a rozšiřovat svobodu a demokracii (Bush 2004p), protože zde „*nemůžte být spravedlnost bez svobody a lidských práv bez lidské svobody*“ (Bush 2005f).

20. září, před Kongresem a 82 miliony televizních diváků, použil prezident Bush ve svém projevu tyto slova: „*Průběh tohoto konfliktu zatím není znám, ale jeho výsledek je jistý. Svoboda a strach, spravedlnost a krutost byli vždy ve válce a my víme, že Bůh mezi nimi není neutrální*“⁶⁸ (Bush 2001a). Tímto tvrzením dal najevo, že Bůh je zahrnut do všech oblastí a že být proti svobodě a spravedlnosti znamená jít proti boží vůli. Bush je evangelického vyznání a jeho důraz na Boha a svobodu není ničím neobvyklým, ale způsob, kterým tyto témata strategicky využil pro politickou výhodu je něčím novým a nebyvalým. Důraz na tyto slova spíše naznačuje, že se za nimi skrývá nějaká strategie. Termín svoboda má v USA obecnou přitažlivost. Kdo by taky nepodporoval svobodu? Svoboda zároveň okupuje posvátné místo v myšlení mnoha křesťanských konzervativců. Individualizovaná náboženská svoboda v USA je něco, co náboženští konzervativci touží rozšířit do ostatních kultur a národů (Domke 2005). Projev prezidenta Bushe z roku 2001 – *Address to the Nation* je jediným, ve kterém je přímá citace z Bible, a to žalm 23:4 – „*I kdybych měl jít údolím stínu smrti, ničeho zlého se nebojím, neboť ty se mnou jsi*“⁶⁹. Časté odkazy na zlo a zlé činy mají pomáhat publiku představit si rozdíl mezi dobrým, svobodným světem a špatnými teroristy (Wlodarek 2010: 154).

⁶⁸ „*The course of this conflict is not known, yet its outcome is certain. Freedom and fear, justice and cruelty have always been at war, and we know that God is not neutral between them.*“

⁶⁹ Even though I walk through the valley of the shadow of death, I fear no evil for you are with me.

Téměř každý Bushův projev byl zakončen slovy „*Bůh ti žehnej*“⁷⁰. Další odkazy na Boha zahrnují tvrzení, že Bůh nás obdařil právem na život ve svobodě a rovnosti (Bush 2002d). Svoboda je univerzální a „*není to americký dar světu, ale boží dar lidstvu*“⁷¹ (Bush 2004d). Toto spojení je zakořeněné už v Deklaraci nezávislosti („*všichni lidé jsou stvořeni sobě rovni a jsou obdařeni svým Stvořitelem určitými nezcižitelnými právy*“⁷²). Touha po svobodě je vepsaná Bohem do každého lidského srdce (Bush 2008a).

V centru norem křesťanských konzervativců v USA je právě pojetí svobody. Po 9/11 nabyly tyto hodnoty na významu a Bushova administrativa tak mohla těžit z doktríny svobody a Boha. Podle Scotta Applebyho může působit důraz administrativy na svobodu jako ústřední motiv pro teologickou verzi Manifest Destiny.⁷³ To vedlo řadu náboženských vůdců k podepsání petice odsuzující teologii války ve sblížení Boha a národa v kampani proti terorismu (Domke 2005).

4.3.2 Vládní dokumenty

QDR z roku 2001 popisuje, že zde probíhá válka proti USA a jejich způsobu života. Je to válka proti všemu, co je Americe drahé. Je to válka proti samotné svobodě. Cílem USA je prosazovat mír, svobodu a prosperitu. NBS z roku 2002 popisuje v úvodní části, že velký boj 20. století mezi svobodou a totalitarismem skončil rozhodným vítězstvím sil svobody. Hodnoty svobody jsou totiž správné a pravé pro všechny jedince a povinností všech osob milujících svobodu je chránit tyto hodnoty před nepřáteli. Pro USA se jedná o příležitost využít svůj vliv a rozšířit tak mír, prosperitu a svobodu. Nachází se zde i citace z Bushova (2002, West Point) projevu: „*Náš národní cíl byl vždy větší, než naše národní obrana. Bojujeme, jako jsme vždy bojovali, za spravedlivý mír – mír, který upřednostňuje svobodu. Budeme bránit mír před brožbami teroristů a tyranů. Zachováme mír prostřednictvím budování dobrých vztahů mezi*

⁷⁰ „*God bless you all*“, „*God bless America*“, „*God bless our great country*“, „*God bless our troops in uniform*“

⁷¹ „*The liberty we prize is not American's gift to the world; it is God's gift to humanity.*“

⁷² „*All men are created equal, that they are endowed by their Creator with certain unalienable rights*“

⁷³ Manifest Destiny kladl důraz na normy a hodnoty bílých konzervativních Protestantů na úkor těch, kteří se jim nepřizpůsobili.

velmocemi. A budeme rozšiřovat mír prostřednictvím podpory svobodných a otevřených společností na každém kontinentu.“⁷⁴

V NBS z roku 2006 je stanoveno, že politika USA usiluje o podporu demokratických hnutí a institucí v každém národě a kultuře, s hlavním cílem ukončit tyranii ve světě. USA musí bránit svobodu a spravedlnost, neboť tyto principy jsou správné a ty pravé pro všechny. Lidská touha po svobodě je univerzální, ale rozšiřování svobody není neodvratné. Bez podpory svobodných národů by mohlo být rozšíření svobody zmařeno. Podpora svobody reflektuje americké hodnoty a zájmy, protože věří, že přežití svobody v USA závisí na úspěchu svobody v zahraničí. USA mají odpovědnost prosazovat lidskou svobodu. Svoboda nesmí být vnucena, ale musí být zvolena. Podpora svobody a lidské důstojnosti skrz demokracii je dlouhodobým řešením pro transnacionální terorismus.

QDR z roku 2006 hovoří o globální válce proti násilným extremistům, kteří využívají terorismus jako zbraň a kteří se pokouší zničit svobodný způsob života. Teroristické sítě jsou proti globalizaci a rozšíření svobody. NOS 2008 stanovuje ve svém úvodu, že USA bojují proti nepřátelům svobody: *„USA spolupracují se svými partnery na poražení nepřátel svobody a prosperity“⁷⁵* USA zůstávají i nadále majákem svobody. Závazky USA vůči demokratickým hodnotám musí jít ruku v ruce s jejich činy. Šíření svobody ukazuje ideály USA a zároveň chrání jejich zájmy.

NBS z roku 2010 říká, že americký závazek k demokracii, lidským právům a vládě práva je základním zdrojem její síly a vlivu ve světě. Tato NBS na rozdíl od těch předchozích výslovně odmítá mučení, které není v souladu s americkými hodnotami a snahou prosazovat spravedlnost v souladu s ústavou. Je zde citát z Obamova (2009) projevu: *„Prosazujeme naše nejcennější hodnoty nejen proto, že je to správné, ale také proto, že to posiluje naši zemi a udržuje nás to v bezpečí. Naše hodnoty byly nejlepším přínosem pro národní bezpečnost – ve válce i v míru, v dobách klidu i v dobách*

---

⁷⁴ „Our Nation’s cause has always been larger than our Nation’s defense. We fight, as we always fight, for a just peace—a peace that favors liberty. We will defend the peace against the threats from terrorists and tyrants. We will preserve the peace by building good relations among the great powers. And we will extend the peace by encouraging free and open societies on every continent.“

⁷⁵ „The United States has worked with its partners to defeat the enemies of freedom and prosperity.“

*převratů. Věrnost našim hodnotám je důvodem, proč USA vyrostly z malých kolonií pod nadvládou do nejsilnějšího národa na světě.“*⁷⁶ USA podporují rozšiřování demokracie a lidských práv v zahraničí, protože vlády, které respektují tyto hodnoty, jsou více spravedlivé, mírové a legitimní. QDR z roku 2010 řadí mezi hlavní zájmy USA bezpečnost, prosperitu, respekt k univerzálním hodnotám a mezinárodní pořádek. Je zde kladen důraz na prosazování svobody.

4.3.3 Obamovy projevy

Obama se ve svých projevech také odvolával na univerzální hodnoty, a to především na svobodu, demokracii, lidská práva, spravedlnost a také na vládu práva. Ve svých projevech nejčastěji využíval termín svoboda (58x), demokracie (35x) a spravedlnost (35x). Barack Obama je protestantský Křesťan, ale na rozdíl od Bushe nehrálo náboženství v jeho projevech výraznější roli. Téměř každý jeho projev byl také zakončen slovy „*Bůh ti žehnej*“, ale o Bohu hovořil pouze v následujících odkazech: „*Náš Stvořitel nás obdaril určitými nezcizitelnými právy – právo na život a svobodu*“⁷⁷ (Obama 2010c). Tato rétorika se nese v podobném stylu jako u Bushe, kdy je zdůrazňováno, že už v Deklaraci nezávislosti je svoboda vnímána jako dar od Boha pro všechny jedince. V podobném duchu se nese i druhý odkaz: „*S očima upřenými na horizont a s boží milostí nad námi, jsme vynesli ten velký dar svobody a bezpečně ho doručili pro budoucí generace*“⁷⁸ (Obama 2009n).

Obama se stejně jako Bush odvolává na základní dokumenty o lidských právech. Všeobecná deklarace lidských práv (1948) stanovuje, že uznání přirozené důstojnosti a nezcizitelných práv všech členů lidské rodiny je základem svobody, spravedlnosti a míru ve světě. Svoboda, spravedlnost a mír ve světě musí začít u svobody, spravedlnosti a míru v životech jednotlivců. Pro USA je to morální

---

⁷⁶ „*We uphold our most cherished values not only because doing so is right, but because it strengthens our country and keeps us safe. Time and again, our values have been our best national security asset— in war and peace, in times of ease, and in eras of upheaval. Fidelity to our values is the reason why the United States of America grew from a small string of colonies under the writ of an empire to the strongest nation in the world.*”

⁷⁷ „*We are endowed by our Creator by certain inalienable rights, that among these are the right to life and liberty.*”

⁷⁸ „*With the eyes fixed on the horizon and God’s grace upon us, we carried forth that great gift of freedom and delivered it safely to future generations.*”

i pragmatická nutnost. USA podporují univerzální hodnoty, protože je to správná věc (Obama 2010h). Deklarace nezávislosti, Ústava Spojených států amerických a Listina práv tvoří základ svobody a spravedlnosti v naší zemi a světlo, které svítí pro všechny, kteří usilují o svobodu, spravedlnost, rovnost a důstojnost všude ve světě. Musíme dodržovat vládu práva a právo na soudní proces, systém brzd a rovnováh a odpovědnost (Obama 2009s).

Obama opět klade důraz na to, že teroristé zaútočili na USA především kvůli univerzálním hodnotám, které zastávají a kvůli tomu, že jsou majákem svobody ve světě: „*Ti, kteří na nás zaútočili, se nás snažili demoralizovat, rozdělit a připravit nás o naši jednotu a ideály, které dělají Ameriku Amerikou – tyto kvality, které nás učinily majákem svobody a nadějí pro miliardy ve světě*“⁷⁹ (Obama 2009t).

USA jsou opět vykreslovány jako národ, který se vždy stavěl na stranu svobody a dalších univerzálních hodnot: „*Amerika byla v průběhu své historie ochotná nést břemeno prosazování svobody a lidských práv v zámoří a chápala při tom vazbu na vlastní svobodu a bezpečnost*“⁸⁰ (Obama 2010b). „*Jsmo dědicové ušlechtilého boje za svobodu*“⁸¹ (Obama 2009r). Válka proti terorismu je tudíž bojem za svobodu, bojem dobra proti zlu, které usiluje o zničení amerického způsobu života a univerzálních hodnot, které USA vyznávají: „*Nebudeme se omlouvat za náš způsob života, a nebudeme váhat s jeho obranou, a pro ty, kteří se snaží prosadit své cíle na základě teroru a vraždění nevinných, vzkazujeme, že náš duch je silnější a nezlomný. Nemůžete nás překonat a my vás porazíme*“⁸² (Obama 2009n).

Obama se tak snaží vykreslit USA jako ty hodné s odkazem na hodnoty, které zastávají. USA jsou oddány ideálům, které svítí jako maják pro svět: demokracie a spravedlnost, příležitost a naděje. Americké hodnoty jsou

---

⁷⁹ „*Those who attacked us sought to demoralize us, divide us, to deprive us of the very unity, the very ideals, that make America America -- those qualities that have made us a beacon of freedom and hope to billions around the world.*“

⁸⁰ „*Throughout our history, America has been willing to bear the burden of promoting liberty and human dignity overseas, understanding its links to our own liberty and security.*“

⁸¹ „*Yet we are still heirs to a noble struggle for freedom.*“

⁸² „*We will not apologize for our way of life, nor will we waver in its defense, and for those who seek to advance their aims by inducing terror and slaughtering innocents, we say to you now that our spirit is stronger and cannot be broken. You cannot outlast us, and we will defeat you!*“

největším exportem do světa (Obama 2008c). „Dnes jsme opět prokázali, že síla našeho národa nepramení z našich zbraní nebo bohatství, ale z trvalé síly našich hodnot: demokracie, svoboda, příležitost a naděje“ (Obama 2008b). Nejedná se jen o americké ideály, ale o lidská práva, a proto je budeme podporovat všude ve světě (Obama 2009d). Demokracie a lidská práva jsou základem pro dosažení všech důležitých cílů (Obama 2009j).

„Připomeňme si, že můžeme dělat tyto věci, a to nejen z důvodu našeho bohatství nebo moci, ale z důvodu toho kým jsme: jeden národ, pod Bohem, nedělitelný, se svobodou a spravedlností pro všechny“⁸³ (Obama 2011a).

4.3.4 Dílčí závěr

Cílem projevů prezidenta Bushe a následně i prezidenta Obamy bylo legitimizovat silné a rozhodné akce ve válce proti terorismu, což zahrnovalo i neliberální praktiky. Válka proti terorismu tak oživila motiv civilizovanosti versus barbarství a také motiv moderního univerzalizmu. Jednalo se o liberální universalismus a teroristickou hrozbu pro svobodu, demokracii, lidská práva a trh. V analyzovaných projevech i dokumentech byl kladen velký důraz na univerzální hodnoty (svoboda, demokracie, spravedlnost), prostřednictvím kterých se měla vytvořit jasná dichotomie mezi zastánci těchto hodnot (my, dobro) a odpůrci těchto hodnot (oni, zlo). Ve válce proti terorismu se zřetelně projeví snahy politických vůdců legitimizovat neliberální praktiky skrz jazyk a zdůvodnění samotné svobody. Paradoxem ale zůstává, že některá opatření, ke kterým se USA ve válce proti terorismu uchýlily, jsou ze své podstaty v rozporu s prosazovanými univerzálními hodnotami. Stát může přijímáním přísnějších bezpečnostních opatření ohrožovat vlastní obyvatelstvo tím, že podkopává lidská práva a svobody. Protiteroristická opatření mohou občana výrazně omezit na jeho právech, aniž by mu zaručila zvýšení jeho bezpečnosti.

Oba prezidenti využívali argument, že teroristé zaútočili na USA, protože je to „nejjasnější maják svobody“ a protože teroristé nenávidí svobodu a americký

---

⁸³ „Let us remember that we can do these things not just because of wealth or power, but because of who we are: one nation, under God, indivisible, with liberty and justice for all.“

způsob života. Hned na začátku války proti terorismu byla stanovena jasná hranice: „*bud' jste s námi, nebo jste s teroristy*“, která kopíruje hranici mezi dobrem a zlem. USA se pasovaly do role ochránce svobody (dobro) před teroristy (zlo). Toho bylo docíleno také častými odkazy obou prezidentů na 2. světovou válku a studenou válku, prostřednictvím kterých byly USA vykresleny jako národ, který se vždy stavěl na stranu svobody. USA byly Obamou označené za dědice ušlechtilého boje za svobodu. Válka proti terorismu se tak stala válkou za záchranu svobody. Svoboda a terorismus byly dány do protikladu. Obama se stejně jako Bush odvolával na základní dokumenty o lidských právech, jako je například Všeobecná deklarace lidských práv, ale přitom je oba odmítali dodržovat ve válce proti terorismu.

Bush těžil z doktríny svobody ale také z doktríny Boha. Díky svému evangelickému vyznání ve svých projevech často odkazoval na Boha a svobodu chápal jako boží dar. Jít proti svobodě a spravedlnosti podle něj znamená jít proti boží vůli. Válka proti terorismu je Bushem chápána jako ideologický boj mezi svobodou a tyraní. Časté odkazy na zlo a zlé činy měly napomoci publiku představit si rozdíl mezi dobrým, svobodným světem a špatnými, zlými teroristy. Vládní dokumenty hovoří o potřebě chránit svobodu a snaze rozšiřovat demokracii ve světě. USA jsou i zde vykresleny jako maják svobody a teroristé jako nepřátelé svobody. Obama se ve svých projevech také odvolává na univerzální hodnoty, ale na rozdíl od Bushe netěží z doktríny Boha. Pouze zmiňoval, že svoboda je boží dar, který musí být chráněn před teroristy.

4.4 Rozlišení přítel/nepřítel, dobro/zlo

„*Čím více je člověk pohlcen bojem proti zlu, tím méně je v pokušení brát dobro v potaz*“⁸⁴ (Jean Paul Sartre, Anti-Semite and Jew).

Snaha zodpovědět druhou výzkumnou otázku poukázala na druhý způsob legitimizace neliberálních praktik, a to rozlišení přítel/nepřítel, které v případě války proti terorismu kopíruje rozlišení dobro/zlo. Válka proti terorismu se rychle stala ztotožněním boje dobra proti zlu (my versus oni). USA byly ti hodní a teroristé se automaticky stali těmi zlými. Rétorika prezidenta Bushe vytvořila nový druh ideologie dobra proti zlu, který měl ospravedlnit násilnou a militaristickou reakci USA. Bush začal tím, že teroristé zaútočili na USA, protože jsou nejjasnějším majákem svobody a pak na to začal nabalovat další důvody – nenávidí naši demokraticky zvolenou vládu, nenávidí naši toleranci, otevřenost a naši kreativní kulturu. Tato rétorika vykresluje nepřítele jako hrozného a iracionálního, neboť nenávidí vše, co my považujeme za bezpochyby správné. Nepřátelé nebyli jen dehumanizováni, ale byli vylíčení jako monstrózní, vražedné entity, jejichž jediným cílem je zničit americký způsob života.

Podle Schmitta je důležité zkonstruovat nepřítele a dát tak válce nějaký smysl. Političtí vůdci USA konstruují nepřítele prostřednictvím dehumanizující rétoriky a snaží se tak ovlivnit způsoby, jimiž jej veřejnost vnímá. Charakteristika nepřítele jako čistě zlého je umocněna rétorikou, která rýsuje jasnou hranici mezi dobrem a zlem: „*Tato událost je součástí velké kosmické bitvy. Bude to monumentální boj dobra se zlem. Ale dobro zvítězí.*“⁸⁵ Jelikož my jsme ti dobří, tak naše akce, i když některé vypadají jako ty nepřítele, jsou na rozdíl od jejich akcí ospravedlnitelné. Je možné kriticky identifikovat rétorické techniky, které využívají zlo ke generování strachu a následné manipulaci veřejným názorem (Rediehs 2002: 65–71, 76–7).

Vybraná klíčová slova uvedená v tabulce níže byla užívána v kontextu popisování existenční hrozby, tedy terorismu a samotných teroristů. Političtí vůdci USA prostřednictvím této dehumanizující rétoriky konstruují nepřítele a snaží se tak

⁸⁴ „*The more one is absorbed in fighting Evil, the less one is tempted to place the Good in question.*“

⁸⁵ „*This event is part of a great cosmic battle: This will be a monumental struggle of good versus evil. But good will prevail.*“

ovlivnit pohled veřejnosti na něj. Tato rétorika se snaží vykreslit nepřítele jako strašné, zlé a barbarské vrahy, kterým vůbec nezáleží na lidském životě. To vše napomáhá publiku rozlišit mezi dobrem a zlem. Jak je patrné, tak samotné slovo nepřítel nejintenzivněji využíval ve svých projevech prezident Bush, který tak stanovil jasné rozlišení dobro/zlo. Dehumanizující rétoriku využíval také nejvíce prezident Bush, který spojoval nepřítele se slovy s negativní konotací, a to nejvíce se slovy jako je teror, vražda, tyranie a zlo.

Tabulka č. 2: Vybraná klíčová slova a jejich výskyt v projevech a dokumentech, zpracováno v MAXQDA

	Bush	Obama	NBS	NOS	QDR
NEPŘÍTEL	408x	9x	15x	1x	32x
ZLO	85x	10x	3x	0x	1x
TYRANIE	137x	13x	19x	1x	5x
TEROR	545x	12x	39x	0x	20x
VRAŽDA	198x	12x	11x	0x	7x

4.4.1 Bushovy projevy

Rozlišení přítele a nepřítele bylo Bushem nastoleno ihned po 9/11 v projevu proneseném k raněnému národu: „Každý národ v každém regionu musí nyní učinit rozhodnutí. Buď jste s námi, nebo jste s teroristy. Každý národ, který ukryvá nebo podporuje teroristy, bude považován za nepřátelský režim“⁸⁶ (Bush 2001a). „Amerika nerozlišuje mezi

⁸⁶ „Every nation, in every region, now has a decision to make. Either you are with us, or you are with the terrorists. Any nation that continues to harbor or support terrorism will be regarded by the United States as a hostile regime.“

*teroristy a zeměmi, které jim poskytnou útočiště. Pokud ukrýváte teroristu, tak jste stejně vinný jako teroristé a jste nepřítelem USA“*⁸⁷ (Bush 2006t).

Další rozlišovací linii byla stanovena mezi těmi, kteří usilují o pořádek a těmi, kteří usilují o rozšíření chaosu; mezi těmi, kteří pracují na mírové změně a těmi, kteří přejímají metody gangsterů; mezi těmi, kteří si cení lidských práv a těmi, kteří záměrně ukončují životy mužů, žen i dětí bez slitování nebo hanby (Bush 2003b). Všechny civilizované národy jsou společně v boji proti terorismu (Bush 2004b). Bush tím zdůraznil rozlišení mezi civilizovanými „my“ a barbarskými „oni“, čímž snížil hodnotu nepřítele na pouhé barbary: *„Čelíme novému druhu nepřítele, někomu tak barbarskému, že navede letadla do budov plných nevinných lidí“*⁸⁸ (Bush 2001d).

Nemůže zde být žádná neutralita mezi spravedlností a krutostí, mezi nevinnými a vinnými (Bush 2002a). Rozlišení přítel/nepřítel v případě války proti terorismu zároveň kopíruje rozlišení mezi dobrem a zlem. Prezident Bush toto rozlišení neopomenul zmínit snad v žádném svém projevu: *„11. září, viděl náš národ tvář zla“*⁸⁹ (Bush 2006a).

*„To, co nás odlišuje od našeho nepřítele, je, že si ceníme každého života na rozdíl od nich – neváží si nevinného života ani tobo vlastního“*⁹⁰ (Bush 2002d).

*„Jedná se o nový druh zla. My to chápeme. A Američané to začínají taky chápat. Tato křížová výprava, tato válka proti terorismu bude trvat nějakou dobu“*⁹¹ (Bush 2001d).

Následující rétorika značí snahu degradovat nepřítele v morálních a dalších kategoriích a učinit z něho nelidské monstrum, jež musí být nejen odraženo, nýbrž

---

⁸⁷ „America makes no distinction between the terrorists and the countries that harbor them. If you harbor a terrorist, you're just as guilty as the terrorists, and you're an enemy of the United States of America.“

⁸⁸ „We're facing a new kind of enemy, somebody so barbaric that they would fly airplanes into buildings full of innocent people.“

⁸⁹ „On 9/11, our nation saw the face of evil.“

⁹⁰ „More than anything else, this separates us from the enemy we fight. We value every life; our enemies value none -- not even the innocent, not even their own“.

⁹¹ „This is a new kind of -- a new kind of evil. And we understand. And the American people are beginning to understand. This crusade, this war on terrorism is going to take a while.“

definitivně zničeno: „*Teroristé jsou nejkrutější z nepřátel, kterým jsme kdy čelili. Nerespektují lidstvo ani pravidla válčení*“⁹² (Bush 2005h).

„*Je to skupina chladnokrevných zabitelů, kteří překroutili své náboženství do ideologie*“⁹³ (Bush 2006r).

„*Zjistili jsme, že naši nepřátelé jsou zlí a zabíjí bez slitování, ale ne bez účelu*“⁹⁴ (Bush 2006a).

„*Čelíme krutým a odhodlaným nepřátelům – mužům, kteří oslavují smrt, navádí k sebevraždám a žijí po moci. Usilují o rozšíření ideologie tyranie a útlaku*“⁹⁵ (Bush 2005n).

„*Teroristé a jejich spojenci věří, že Všeobecná deklarace lidských práv, americká Listina práv a každá listina svobod jsou lži, které mají být spáleny, zničeny a zapomenuty*“⁹⁶ (Bush 2004b).

„*Viděli jsme hloubku nenávisti našich nepřátel na videích, na kterých se smějí ztrátám nevinných životů. Naši nepřátelé posílají děti na sebevražedné mise. Osvojili si tyranii a smrt jako svůj cíl a své přesvědčení*“⁹⁷ (Bush 2002e).

Bush se odvolával na potřebu vystrnadit terorismus, když prohlásil: „*Zbavíme svět zloduchů. Povoláme svobodu milující lidi, aby společně bojovali proti terorismu*“⁹⁸ (Bush 2001d). Bush použil biblický termín „*evil-doer*“, kterým se odvolával na křížovou výpravu, aby tak mohl definovat americkou misi vykořenit terorismus. Tato rétorika byla efektivní v mobilizaci podpory mezi křesťanskými konzervativci, ale měla

---

⁹² „*The terrorists are as brutal an enemy as we've ever faced. They're unconstrained by any notion of our common humanity, or by the rules of warfare.*“

⁹³ „*The enemy is a bunch of cold-blooded killers that have taken a great religion -- taken parts of a great religion and converted it into an ideology that is -- they perverted a great religion, and they have an ideology.*“

⁹⁴ „*We have learned that they are evil and kill without mercy -- but not without purpose.*“

⁹⁵ „*Today, we face brutal and determined enemies -- men who celebrate murder, incite suicide, and thirst for absolute power. They seek to spread their ideology of tyranny and oppression across the world.*“

⁹⁶ „*Terrorists and their allies believe the Universal Declaration of Human Rights and the American Bill of Rights and every charter of liberty ever written are lies to be burned and destroyed and forgotten*“

⁹⁷ „*We have seen the depth of our enemies' hatred in videos, where they laugh about the loss of innocent life. Our enemies send other people's children on missions of suicide and murder. They embrace tyranny and death as a cause and a creed.*“

⁹⁸ „*We will rid the world of the evil-doers. We will call together freedom loving people to fight terrorism.*“

opačný efekt v muslimském světě. Pro Bushe byl Bůh na jeho straně, když bojoval s teroristy a chránil tak americkou svobodu, kterou podle něj teroristé chtějí zničit (Warshaw 2009: 84–85).

Potřeba prohlásit druhou stranu jako celek za zločinnou, nelidskou a za totální ne-hodnotu byla dosažena tím, že byl terorismus přirovnáván k ideologiím, jako byl komunismus, fašismus nebo nacismus, aby se tak zdůraznily jeho negativní konotace: *„Teroristé jsou dědicové všech vražedných ideologií 20. století. Tím, že obětují lidský život, aby poslouchali své radikální vizí – tím, že se zřeknou všech hodnot kromě vůle po moci – pokračují ve stopách fašismu, nacismu a totality“*⁹⁹ (Bush 2001a). *„Stejně jako ideologie komunismu, náš nový nepřítel obětuje nevinné lidi, aby tak poslouchali jejich politické vizí. To vysvětluje jejich chladnokrevné opovržení lidským životem“*¹⁰⁰ (Bush 2005g).

Skandál ohledně mučení ve věznicí Abu Ghraib představoval hrozbu pro Bushovu autoritu, neboť na veřejnost proniklo, že Američané se vlastně nijak neodlišují od svého nepřítele a sami páchají zlo. Bush (2004i) ale ve svém projevu distancoval vězení Abu Ghraib od americké vlády a snažil se vězení ztotožnit s nepřítelem. Bush se tak pokusil reinterpretovat situaci a vykreslit americkou armádu jako osvoboditele, kteří zastupují lidské ctnosti a slušnost: *„Pod diktátorem, bylo vězení Abu Ghraib symbolem smrti a mučení. To samé vězení se stalo symbolem ostudného chování několika amerických jednotek, které zneuctily naši zemi a ignorovaly naše hodnoty. Amerika bude financovat vybudování moderního, maximálně bezpečného vězení [...] [Z]demolujeme věznicí Abu Ghraib jako symbol pro irácký začátek“*¹⁰¹

Válka proti terorismu je vykreslována jako ideologický boj mezi tyranii a svobodou. Teroristé využívají podpory tyranů a rozhořčení utlačovaných lidí (Bush 2003l). Teroristé oslavují utrpení nevinných, zabíjí ve jménu totalitní

⁹⁹ *„They are the heirs of all the murderous ideologies of the 20th century. By sacrificing human life to serve their radical visions -- by abandoning every value except the will to power -- they follow in the path of fascism, and Nazism, and totalitarianism.“*

¹⁰⁰ *„Like the ideology of communism, our new enemy teaches that innocent individuals can be sacrificed to serve a political vision. And this explains their cold-blooded contempt for human life.“*

¹⁰¹ *„Under the dictator, prisons like Abu Ghraib were symbols of death and torture. That same prison became a symbol of disgraceful conduct by a few American troops who dishonored our country and disregarded our values. America will fund the construction of a modern, maximum security prison...[W]e will demolish the Abu Ghraib prison, as a fitting symbol of Iraq's new beginning“*

ideologie, která nenávidí svobodu, odmítá toleranci a opovrhuje nesouhlasem. Jejich cílem je předělat Blízký východ k jejich vlastnímu chmurnému obrazu tyranie a útlaku (Bush 2005d). Terorismus je následně dáván do souvislosti se slabými státy, *rogue states*¹⁰² a s hrozbou proliferace zbraní hromadného ničení: „*Největší hrozbou jsou chemické, biologické nebo jaderné zbraně v rukách teroristů a diktátorů, kteří jim pomáhají*“¹⁰³ (Bush 2003a). V projevu o stavu unie z roku 2002 Bush pronesl: „*Hloubka jejich nenávisti se rovná šílenství destrukce, kterou plánují. Objevili jsme nákresy amerických jaderných elektráren a veřejných vodovodů, detailní instrukce pro výrobu chemických zbraní, mapy amerických měst a důkladné popisy památek v USA ale i zbytku světa.*“¹⁰⁴ Bushova zmínka o nalezených plánech a mapách měla za cíl informovat publikum o bezprostřední hrozbě, kterou pro ně představují ti zlí „oni“. To, že Bush naznačil, že teroristé plánovali další útok na USA, mu pomohlo ještě více podnítit Američany proti společnému nepříteli.

4.4.2 Vládní dokumenty

Vládní dokumenty se také zaměřují na rozlišení přítel/nepřítel, dobro/zlo, ale už zde není natolik patrná snaha snižovat hodnotu nepřítele a dehumanizovat ho, jako tomu je u prezidentských projevů. QDR z roku 2001 reaguje na válku, která byla „*násilně a brutálně přinesena k americkým břehům zлыми silami teroru*“. Uznává hrozby plynoucí ze slabých a rozpadajících se států, kde se mohou uchytit teroristé a také hrozbu, že se teroristé dostanou k držení zbraní hromadného ničení. NBS z roku 2002 stanovuje, že přátelé terorismu jsou nepřátelé civilizace. Nerozlišují mezi teroristy a těmi, kdo jim vědomě poskytnou útočiště nebo pomoc. Největší nebezpečí podle ní pramení ze spojení radikalismu a technologie, kdy nepřátelé otevřeně deklarovali, že usilují o zisk zbraní hromadného ničení. Nepřítelem je terorismus – předem promyšlené, politicky motivované násilí páchané proti nevinným. Slabé státy, jako Afghánistán, mohou představovat nebezpečí pro

¹⁰² darebácké státy – státy, které představují hrozbu pro mezinárodní mír (Irák, Írán, KLDK = axis of evil)

¹⁰³ „*The greatest threat of our age is nuclear, chemical, or biological weapons in the hands of terrorists, and the dictators who aid them.*“

¹⁰⁴ „*And the depth of their hatred is equaled by the madness of the destruction they design. We have found diagrams of American nuclear power plants and public water facilities, detailed instructions for making chemical weapons, surveillance maps of American cities, and thorough descriptions of landmarks in America and throughout the world.*“

národní zájmy silných států. Chudoba, slabé instituce a korupce mohou učinit slabé státy zranitelné pro teroristické sítě a drogové kartely. Aby USA porazily teroristy, tak potřebují podporu svých spojenců a přátel.

NBS z roku 2006 hovoří o tom, že USA usilují o ukončení tyranie ve světě. Dosažení tohoto cíle bude prací pro generace. USA jsou na počátku tohoto boje, který se podobá tomu v prvních letech studené války. Terorismus je přirovnáván k fašismu a komunismu. Je popsán jako totalitní ideologie, která využívá nástroje jako je netolerance, vražda, teror, zotročení a represe. Všechny tyranie ohrožují světový zájem na rozšíření svobody. Tyranie, které usilují o zisk zbraní hromadného ničení a podporují terorismus, ohrožují bezpečnostní zájmy USA. Je zde největší obava z rozšíření zbraní hromadného ničení mezi *rogue states* a teroristy. Americké nejbližší spojenectví a přátelství je s těmi státy, se kterými USA sdílí společné hodnoty a principy. QDR z roku 2006 popisuje nepřítele, jako globální teroristickou síť, která zneužívá islám pro své radikální politické cíle. Využívají teror, propagandu, zastrašování a zcela nahodilé násilí s cílem podrobit muslimský svět pod radikální teokratickou tyranii a udržováním konfliktu vyčerpát USA a jejich spojence. Prostřednictvím propagandy usilují o rozšíření své ideologie nenávisti.

NOS 2008 přirovnává násilnou extremistickou ideologii ke komunismu a fašismu, neboť všechny tyto ideologie odmítají pravidla a strukturu mezinárodního systému. Její stoupcí odmítají státní suverenitu, ignorují hranice a popírají právo na sebeurčení a lidskou důstojnost. NBS z roku 2010 spíše než o teroristech hovoří o extremistech. Největší hrozbou jsou chápány zbraně hromadného ničení, převážně tedy riziko, že by se dostaly do rukou násilných extremistů. USA jsou ve válce se specifickou sítí, al-Káidou a jejími přidruženými organizacemi, které chtějí zaútočit na USA a jejich spojence a partnery. QDR z roku 2010 opět hovoří o hrozbě rozšíření zbraní hromadného ničení do rukou teroristů a o tom, že k dosažení vytyčených cílů je potřeba úzké spolupráce s partnery a spojenci.

4.4.3 Obamovy projevy

Obama také přistoupil na rozlišení přítel/nepřítel, ale ve svých projevech častěji hovoří o potřebě spolupráce mezi přáteli a spojenci. Výskyt slova nepřítel je v porovnání s Bushovými projevy značně omezen (9x v 37 projevech Obamy oproti 408x ve sto projevech Bushe). Další věc, kterou se Obama odlišoval od svého předchůdce, je, že spíše než slovo terorismus začal využívat slovo extremismus: Budeme i nadále bojovat proti násilnému extremismu, který představuje hrozbu pro naši bezpečnost – protože odmítáme stejnou věc jako lidé všech vír – zabíjení nevinných mužů, žen a dětí. Je mojí povinností chránit americké občany. Islám není problémem v boji proti násilnému extremismu, ale je důležitou součástí prosazení míru (Obama 2009d).

Rozlišení přítel/nepřítel je patrné z následující ukázky: „*Stojíme za univerzálními hodnotami, protože je to správná věc. Ze zkušenosti ale víme, že ti, co brání tyto hodnoty, jsou našimi nejbližšími přáteli a spojenci, zatímco ti, co je odmítají – ať už teroristé nebo tyranské vlády – si zvolili být našimi nepřáteli*“¹⁰⁵ (Obama 2010h). Jak je vidět, tak Obama rozlišuje dvě základní kategorie, a to zastánce univerzálních hodnot, jako je svoboda, demokracie a lidská práva a jejich odpůrce, mezi které řadí také teroristy. Toto rozlišení zároveň stanovuje rozlišení mezi dobrem a zlem. Stále tedy záleží na daném státě, zda se rozhodne být na straně USA nebo na straně teroristů. Obama hovoří o al-Káidě především v souvislosti s jejich spojenci a potřebou je chránit: Al-Káida, organizace vedená bin Ládinem, otevřeně deklarovala válku proti USA a byla ochotná zabít nevinné v naší zemi i v zahraničí. Šli jsme do války s al-Káidou, abychom ochránili naše občany, naše přátele a spojence (Obama 2011a). Al-Káida a jejich extremističtí spojenci představují hrozbu pro Afghánce, pro Američany, ale také hrozbu pro lidi na celém světě, a proto jsme tak hrdí na naši koalici partnerů (Obama 2010d).

---

¹⁰⁵ „*So we stand up for universal values because it's the right thing to do. But we also know from experience that those who defend these values for their people have been our closest friends and allies, while those who have denied those rights -- whether terrorist groups or tyrannical governments -- have chosen to be our adversaries.*“

Snaha degradovat nepřítele a vykreslit ho jako největší zlo už není tak intenzivní jako u Bushe, ale přesto je stále patrná: „*Náš národ je ve válce proti dalekosáhlé síti násilí a nenávisti*“¹⁰⁶ (Obama 2009n).

Nenecháme činy malé skupiny vrahů, kteří zabíjí nevinné a schovávají se v jeskyních narušit to, kým jsme (Obama 2009t).

„*Amerika musí demonstrovat, že naše hodnoty a instituce jsou odolnější než nenávistná ideologie*“¹⁰⁷ (Obama 2009s).

„*Ve světě, o který usilujeme, není místo pro ty, kteří zabíjejí nevinné civilisty jen, aby se přiblížili nenávistnému extremismu*“¹⁰⁸ (Obama 2008c).

Tyranie je stále mezi námi – ať už se to projevuje v tom, že Tálibán zabíjí dívky, které se pokouší chodit do školy (Obama 2010h).

Členové al-Káidy překroutili islám, aby ospravedlnili zabíjení nevinných. Základna al-Káidy byla v Afghánistánu, kde je ukryl Tálibán – bezohledné, represivní a radikální hnutí, které se chopilo moci v zemi po sovětské okupaci, občanské válce a poté, co USA a jejich spojenci odvrátili svoji pozornost od země (Obama 2009r).

V roce 2009 Obama hovořil o tom, proč odmítl zveřejnit fotografie, na kterých se američtí vojáci mezi lety 2002 a 2004 dopustili ponižujícího zacházení se zajatci. Jeho národní bezpečnostní tým ho totiž upozornil, že zveřejnění těchto fotografií by jen podnítilo protiamerické mínění a umožnilo tak nepřátelům vykreslit Američany jako ty zlé (Obama 2009s). Zde můžeme dobře poukázat na to, o čem hovořil Schmitt, a to je potřeba prohlásit nepřítele za zlé, nelidské monstrum, neboť jinak se těmi samými monstry stáváme my sami. USA se snaží vykreslit samy sebe jako ty hodné, a zveřejnění těchto fotografií by jim toto vykreslení narušilo. Pokud by se i USA staly těmi zlými, tak by to narušilo jejich boj dobra proti zlu.

---

¹⁰⁶ „*Our nation is at war, against a far-reaching network of violence and hatred.*“

¹⁰⁷ „*America must demonstrate that our values and our institutions are more resilient than a hateful ideology.*“

¹⁰⁸ „*In the world we seek, there is no place for those who kill innocent civilians to advance hateful extremism.*“

Obama nejvíce spojoval extremismus s hrozbou zisku zbraní hromadného ničení: Existence tisíců jaderných zbraní je nejnebezpečnějším dědictvím studené války. Teroristé jsou odhodláni koupit, postavit nebo ukrást jadernou zbraň. Obama proto představil svoji vizi světa bez jaderných zbraní, aby tak bylo dosaženo toho, že teroristé nikdy nezískají zbraně hromadného ničení (Obama 2009q). Obama poukazuje na propojení extremistické ideologie a technologií, díky kterým by získali potenciální schopnost jim ublížit. Je zde potřeba vytvořit režim nešíření jaderných zbraní, který odepře „*nejnebezpečnějším lidem přístup k nejnebezpečnějším zbraním*“ (Obama 2009s).

4.4.4 Dílčí závěr

Válka proti terorismu se rychle stala ztotožněním boje dobra proti zlu (my versus oni). Rétorika prezidenta Bushe vytvořila nový druh ideologie dobra proti zlu, který měl ospravedlnit násilnou a militaristickou reakci USA. Tato rétorika vykresluje nepřítele jako hrozného a iracionálního, neboť nenávidí vše, co my považujeme za bezpochyby správné. Foucault upozorňoval na to, že nepřítel ztrácí v každé válce svůj specifický obsah, aby se mohl stát jen cílem, proti kterému je třeba udeřit. Ve válce proti terorismu nebyli nepřátelé jen dehumanizováni, ale byli vylíčení jako monstrózní, vražedné entity, jejichž jediným cílem je zničit americký způsob života. Na tom je možné kriticky identifikovat rétorické techniky, které využívají zlo ke generování strachu a k následné manipulaci veřejným názorem.

Rozlišení přítel/nepřítel bylo Bushem nastoleno ihned po 9/11 („*bud' jste s námi, nebo jste s teroristy*“). Bush tím zdůraznil rozlišení mezi civilizovanými „my“ a barbarskými „oni“, čímž snížil hodnotu nepřítele na pouhé barbary. Rozlišení přítel/nepřítel v případě války proti terorismu zároveň kopíruje rozlišení mezi dobrem a zlem. Terorismus tak byl přirovnáván k ideologiím, jako byl komunismus, fašismus nebo nacismus, aby se tak zdůraznily jeho negativní konotace. Terorismus je následně dáván do souvislosti se slabými státy, *rogue states* a s hrozbou proliferace zbraní hromadného ničení. Vládní dokumenty se také zaměřují na rozlišení přítel/nepřítel, dobro/zlo, ale už zde není natolik patrná snaha

snižovat hodnotu nepřítele a dehumanizovat ho, jako tomu je u prezidentských projevů. Terorismus je ale i zde přirovnáván ke komunismu nebo fašismu. Vládní dokumenty nejčastěji hovoří o hrozbě rozšíření zbraní hromadného ničení mezi teroristy, o hrozbě slabých států a *rogue states*.

Obama také přistoupil na rozlišení přítel/nepřítel, ale ve svých projevech častěji hovoří o potřebě spolupráce mezi přáteli a spojenci. Výskyt slova nepřítel je v porovnání s Bushovými projevy značně omezen. Další věc, kterou se Obama odlišoval od svého předchůdce, je, že spíše než slovo terorismus začal využívat slovo extremismus. Jak je vidět, tak Obama rozlišuje dvě základní kategorie, a to zastánce univerzálních hodnot, jako je svoboda, demokracie a lidská práva a jejich odpůrce, mezi které řadí také teroristy. Toto rozlišení zároveň stanovuje rozlišení mezi dobrem a zlem. Snaha degradovat nepřítele a vykreslit ho jako největší zlo už není tak intenzivní jako u Bushe, ale přesto je stále patrná. Obama na rozdíl od svého předchůdce nespojoval terorismus/extremismus s komunismem, nacismem nebo fašismem. Extremismus byl nejvíce spojován s hrozbou rozšíření zbraní hromadného ničení, a proto Obama představil svoji vizi světa bez jaderných zbraní, za kterou získal Nobelovu cenu míru.

4.5 Nastolování politického diskurzu a úspěšná sekuritizace

Třetí výzkumná otázka se zaměřuje na to, jaký politický diskurz je nastolen ve válce proti terorismu. Diskurz, jehož prostřednictvím je něco prezentováno jako existenční hrozba, sám o sobě ještě sekuritizaci nevytváří. Je pouze sekuritizačním krokem. Veřejnost tento krok musí nejprve přijmout a až pak se z tématu stává plnohodnotný bezpečnostní problém a jsme svědky úspěšné sekuritizace. Na případě války proti terorismu můžeme pozorovat úspěšnou sekuritizaci, kdy většina populace na základě politického diskurzu přijala al-Káidu a terorismus obecně za existenční hrozbu pro americký způsob života. Projevy byly sice primárně směřovány k americkým občanům, ale můžeme zde najít i náznaky toho, že byly směřovány k mezinárodnímu publiku: „*Jménem amerického lidu děkuji světu za jeho projevy podpory. Amerika nikdy nezapomene zvuk naší hymny hrající v Buckinghamském paláci, v ulicích Paříže a u Braniborské brány v Berlíně*“¹⁰⁹ (Bush 2001a).

Terorismus po 9/11 můžeme zařadit mezi příklady takzvané makrosekuritizace, kolem které USA, Západ, Rusko, Čína a řada dalších států koordinují své zahraniční politiky. Válka proti terorismu oživila motiv civilizovanosti versus barbarství a také motiv moderního univerzalizmu. Jednalo se o liberální universalismus a teroristickou hrozbu pro svobodu, demokracii, lidská práva a trh. Americká výjimečnost způsobuje, že se USA domnívají, že mají právo a povinnost mluvit a jednat ve jménu lidstva. Tendence odvolávat se na univerzální principy a americké zájmy, jako kdyby byly jedno a to samé, je hluboce zakořeněná v americkém politickém životě a je základem pro americký styl makrosekuritizace. Již od počátku nebyla válka proti terorismu představována jen jako americká národní sekuritizace, ale jako makrosekuritizace zahrnující celý civilizovaný svět a jeho principy svobody, demokracie, trhu a otevřenosti jako hlavní referenční objekty (Buzan – Wæver 2009: 272–273).

---

¹⁰⁹ „*And on behalf of the American people, I thank the world for its outpouring of support. America will never forget the sounds of our National Anthem playing at Buckingham Palace, on the streets of Paris, and at Berlin's Brandenburg Gate.*“

U úspěšné sekuritizace musí být existenční hrozba argumentačně obhájena a musí být natolik všeobecně přijímána, aby na jejím základě bylo možné legitimizovat mimořádná opatření. Ve válce proti terorismu byly mimořádné praktiky státu efektivně legitimizovány elitami skrz jazyk a zdůvodnění samotné svobody, což bylo následně přebíráno i ostatními aktéry, na čemž je patrné vytvoření specifického politického diskurzu. Tento politický diskurz je tedy založen na odvolávání se na univerzální hodnoty, především na svobodu a demokracii, a na odvolávání se na boj dobra se zlem. Odvolávání se na svobodu můžeme vidět například na mottu Joint Task Force Guantánamo: „*Ctí se zavazujeme bránit svobodu*“¹¹⁰. 9/11 bylo oficiálně charakterizováno jako útok na svobodu a následná opatření byla prezentována jako opatření, která mají chránit svobodu, která je pod útokem ze strany teroristů. Paradoxem ale zůstává, že ta samá opatření, která měla svobodu chránit před teroristy, umožnila vládě, aby tyto svobody omezila (Neal 2010: 9–12, 21).

USA PATRIOT Act schválil Kongres drtivou většinou a prezident Bush ho podepsal 26. října 2001. Podle Ministerstva spravedlnosti hrál *PATRIOT Act* důležitou roli – a někdy také hlavní roli – v množství úspěšných operací na ochranu nevinných Američanů před smrtelnými plány teroristů, kteří jsou odhodláni zničit Ameriku a její způsob života včetně svobod (Ministry of Justice 2015). Nejedná se v něm jen o národní bezpečnost, ale také o národní identitu. Byl zde zkonstruován zlý a cizí nepřítel v protikladu k dobrému Američanovi. Utváření národní bezpečnosti tak jde ruku v ruce s utvářením národní identity a naopak (Huysmans 2004: 332–333). Prezident Bush prohlásil: „*Patriot Act dosáhl přesně toho, ke čemu byl navrhnut – ochránil americkou svobodu a zachránil americké životy*“ (Bush 2005e). I když tento zákon zasahuje do několika svobod a oblastí občanského života obyvatel USA, tak byl opět legitimizován skrz rétoriku samotné svobody, tedy konkrétně potřebu chránit svobodu před zlými teroristy.

---

¹¹⁰ „*Honor Bound to Defend Freedom*“

V roce 2002 došlo k vytvoření *US Department of Homeland Security*¹¹¹ opět pod záštitou ochrany svobody, bezpečnosti USA a amerického způsobu života: „*Bojujeme nový druh války proti odhodlanému nepříteli. A veřejní činitelé ponесou i do budoucnosti odpovědnost chránit Američany před terorismem. Tato administrativa a Kongres mají povinnost uvést tento systém. Tuto povinnost naplníme. S Homeland Security Act uděláme vše, co budeme moci k ochraně Ameriky. Ukazujeme odhodlání tohoto velkébo národa bránit naši svobodu, naši bezpečnost a náš způsob života*“¹¹² (Bush 2002b).

V prosinci 2005 vstoupil v platnost *Detainee Treatment Act*, který měl vytvořit právní standard pro zacházení se zajatci, ať už jsou drženi kdekoli. Bush k němu prohlásil: „*Podporuji tento zákon. S realizací tohoto zákona bude naše vláda i nadále využívat všech zákonných metod pro získání informací, které mohou ochránit nevinné lidi a zabránit dalšímu útoku, jako byl ten, který jsme zažili 11. září*“¹¹³ (Bush 2006s). Tento zákon byl v roce 2006 nahrazen *Military Commissions Act*. Bush při podepisování řekl: „*Je to vzácná příležitost, kdy prezident může podepsat zákon, u kterého ví, že zachrání americké životy.*“¹¹⁴ Dále prohlásil: „*Zákon, který jsem dnes podepsal, pomůže ochránit tuto zemi a vysle jasnou zprávu. Tento národ je trpělivý, mravný a spravedlivý a nikdy neustoupí od brožeb pro naši svobodu*“¹¹⁵ (Bush 2006g). I při prosazování těchto zákonů, které se týkají preventivního zadržování, bylo patrné odvolávání se na záchranu Američanů a samotné svobody.

¹¹¹ Ministerstvo vnitřní bezpečnosti USA vzniklo v reakci na 9/11 s hlavním úkolem chránit USA před teroristickými útoky a reagovat na přírodní katastrofy.

¹¹² „*We're fighting a new kind of war against determined enemies. And public servants long into the future will bear the responsibility to defend Americans against terror. This administration and this Congress have the duty of putting that system into place. We will fulfill that duty. With the Homeland Security Act, we're doing everything we can to protect America. We're showing the resolve of this great nation to defend our freedom, our security and our way of life.*“

¹¹³ „*I support this act. And as we implement this law, our government will continue to use every lawful method to obtain intelligence that can protect innocent people, and stop another attack like the one we experienced on September the 11th, 2001.*“

¹¹⁴ „*It is a rare occasion when a President can sign a bill he knows will save American lives.*“

¹¹⁵ „*This bill I sign today helps secure this country, and it sends a clear message: This nation is patient and decent and fair, and we will never back down from the threats to our freedom.*“

5. ZÁVĚR

Zájem o to, jak bezpečnostní praktiky mění sociální a politické vztahy, vedl k expanzi v rámci kritických tradic bezpečnostních studií a k zacílení pozornosti výzkumníků na jazyk, instituce, materiální, technologickou a vizuální stránku bezpečnostních diskurzů a praktik, stejně jako na jejich důsledky. Kritická bezpečnostní studia se mimo jiné zabývají tím, co dělá bezpečnost politicky a etikou bezpečnosti, díky čemuž jsou schopné upozornit i na to, co ostatní často opomíjejí. Čím dál větší pozornost je kladená na dopady války proti terorismu na občanské svobody a lidská práva, čímž se zabývala i tato práce. Ve válce proti terorismu se projevilo nadřazování bezpečnosti nad lidská práva a svobody, kdy i některé liberální státy (USA) byly ve snaze zachovat svoji bezpečnost ochotné využít problematické praktiky, jako je cílené zabíjení pomocí dronů nebo sledování vlastního obyvatelstva. Tato práce se zabývala jinou specifickou praktikou, kterou využívají USA v probíhající válce proti terorismu, a to preventivním zadržováním osob podezřelých z terorismu bez spravedlivého soudu. V rámci své diplomové práce jsem na základě analýzy příslušných projevů a vládních dokumentů sledovala, jak političtí představitelé nahlíží na tuto neliberální praktiku a jak následně legitimizují takovéto praktiky a nastolují politický diskurz.

První výzkumná otázka zněla: Jaký je postoj prezidenta Bushe a prezidenta Obamy k zadržování osob podezřelých z terorismu bez spravedlivého soudu? Obecně se v analyzovaných projevech a dokumentech hovořilo o preventivním zadržování jen minimálně. Bush se ve svých projevech pokoušel legitimizovat preventivní zadržování třemi hlavními argumenty – snaha zabránit teroristům navrátit se do boje (odvolával se na válečné právo, ale přitom sám nerespektoval Ženevské úmluvy); nástroj, jak získat důležité informace, které zabrání dalším teroristickým útokům a zachrání tak nevinné životy (za tímto argumentem se ale skrývají drsné výslechové metody a v řadě případů i mučení); snaha předvést strůjce 9/11 před spravedlnost (souzení vojenskými komisemi).

Vládní dokumenty se o preventivním zadržování zmiňují až v roce 2010, což souvisí s nástupem Baracka Obamy. Je zde kladen důraz na dodržování Ženevských

úmluv, zákaz mučení a jsou zde návrhy na uzavření Guantánama. I Obama zdůrazňuje u preventivního zadržování snahu zabránit teroristům v návratu do boje a snahu předvést teroristy před spravedlnost (souhlasí s vojenskými komisemi, ale vyžaduje jejich reformu). Oproti Bushovi ale Obama odmítá drsné výslechové metody a mučení, neboť se nejedná o efektivní způsob získávání informací. Obama navrhl ihned po nástupu do úřadu prezidenta uzavřít Guantánamo, které místo toho, aby udrželo USA v bezpečí, oslabuje jejich národní bezpečnost. Obama nevyužíval termín preventivní zadržování ale tzv. *prolonged detention* (dlouhotrvající zadržování). Jedná se ale také o zadržování na dobu neurčitou bez vznesení obvinění, stejně jako tomu bylo u Bushe. Takže všeskerá Obamova snaha vymezit se vůči Bushově administrativě se omezila pouze na rétorická prohlášení a ne na skutečné činy.

Druhá výzkumná otázka zněla: Jakými způsoby tyto politické elity legitimizují neliberální praktiky? Každý projev pronesený politikem je realizací jeho záměru a má svoji vlastní funkci. Řečníci tudíž využívají jazyk k tomu, aby něčeho dosáhli. Hlavním cílem projevů prezidenta Bushe po 9/11 a následně i prezidenta Obamy bylo přesvědčit občany, aby podporovali silné a rozhodné akce ve válce proti terorismu. Na základě analýzy zkoumaných projevů a dokumentů vplynuly dva hlavní způsoby legitimizace neliberálních praktik, a to odvolávání se na univerzální hodnoty (především na svobodu) a odvolávání se na rozlišení přítel/nepřítel, dobro/zlo.

V analyzovaných projevech i dokumentech byl kladen velký důraz na univerzální hodnoty, prostřednictvím kterých se měla vytvořit jasná dichotomie mezi zastánci těchto hodnot (my, dobro) a odpůrci těchto hodnot (oni, zlo). Svoboda už neodkazuje k lidským právům a svobodám, ale legitimizuje samotné omezení těchto práv a svobod. Ve válce proti terorismu se zřetelně projeví snahy politických vůdců legitimizovat neliberální praktiky skrz jazyk a zdůvodnění samotné svobody. Paradoxem ale zůstává, že některá opatření, ke kterým se USA ve válce proti terorismu uchýlily, jsou ze své podstaty v rozporu s univerzálními hodnotami. Válka proti terorismu se stala válkou za záchranu svobody. Svoboda a terorismus byly dány do protikladu. Bush těžil z doktríny svobody ale také

z doktríny Boha. Díky svému evangelickému vyznání ve svých projevech často odkazoval na Boha a svobodu chápal jako boží dar. Jít proti svobodě a spravedlnosti podle něj znamená jít proti boží vůli. Válka proti terorismu je Bushem chápána jako ideologický boj mezi svobodou a tyraníí. Časté odkazy na zlo a zlé činy měly napomoci publiku představit si rozdíl mezi dobrým, svobodným světem a špatnými, zlými teroristy. Vládní dokumenty hovoří o potřebě chránit svobodu a snaze rozšiřovat demokracii ve světě. USA jsou i zde vykresleny jako maják svobody a teroristé jako nepřátelé svobody. Obama se ve svých projevech také odvolává na univerzální hodnoty, ale na rozdíl od Bushe neodkazuje tolik na Boha. Pouze zmiňoval, že svoboda je boží dar, který musí být chráněn před teroristy.

Oba prezidenti využívali argument, že teroristé zaútočili na USA, protože je to „nejjasnější maják svobody“ a protože teroristé nenávidí svobodu. Hned na začátku války proti terorismu byla stanovena jasná hranice „*bud' jste s námi, nebo jste s teroristy*“. USA se pasovaly do role ochránců svobody (dobro) před teroristy (zlo). Toho bylo docíleno také častými odkazy obou prezidentů na 2. světovou válku a studenou válku, prostřednictvím kterých byly USA vykresleny jako národ, který se vždy stavěl na stranu svobody. USA byly Obamou označené za dědice ušlechtilého boje za svobodu. Potvrdilo se tak přesně to, na co poukazují poststrukturalisté, a to, že bezpečnost je ontologickým dvojitým požadavkem (stát potřebuje být bezpečný, ale také potřebuje nebezpečné „oni“, aby definoval svoji identitu). Otázka identity je tak neoddelitelná od bezpečnosti. Ve válce proti terorismu došlo k vyhlášení výjimečného stavu, prostřednictvím kterého se měla posílit státní moc a soudržnost mezi občany ohledně jejich identity a hodnot. Zobrazení hrozby definuje a konstruuje identitu společnosti a ospravedlňuje zavádění výjimečných opatření.

Legitimizace skrz rozlišení přítel/nepřítel a dobro/zlo potvrdila Schmittovo základní politické rozlišení, rozlišení přítel/nepřítel. Podle Schmittova pojmu politična je přirozené ospravedlňovat akce na základě rozlišení přítel/nepřítel. Ve válce proti terorismu tak dochází ke zkonstruování nepřítel, kterému jsou přiřazeny konkrétní (negativní) vlastnosti, díky kterým se stává terčem nenávisti a odporu. Politický nepřítel je někým jiným, cizím a v extrémním případě jsou s ním

možné konflikty. U moderního partyzána (teroristy) se podle Schmitta završuje přechod od skutečného nepřátelství k absolutnímu nepřátelství. Nepřítel stojí na mé vlastní úrovni a z toho důvodu se s ním musím střetnout v boji, abych získal svůj vlastní rozměr, vlastní mez, vlastní podobu (my/oni, dobro/zlo). Je potřeba druhou stranu prohlásit jako celek za zločinnou a nelidskou, za totální ne-hodnotu. Jinak se totiž zločinci a netvory stávají oni sami. To vše se projevilo i ve válce proti terorismu, která se rychle stala ztotožněním boje dobra proti zlu (my versus oni). USA byly ti hodní a teroristé byli automaticky ti zlí. Rétorika prezidenta Bushe vytvořila nový druh ideologie dobra proti zlu, která měla ospravedlnit násilnou a militaristickou reakci USA. Tato rétorika vykresluje nepřítele jako hrozného a iracionálního, neboť nenávidí vše, co my považujeme za bezpochyby správné. Nepřátelé nebyli jen dehumanizováni, ale byli vylíčení jako monstrózní, vražedné entity, jejichž jediným cílem je zničit americký způsob života.

Rozlišení přítele a nepřítele bylo Bushem nastoleno ihned po 9/11. Bush tím zdůraznil rozlišení mezi civilizovanými „my“ a barbarskými „oni“, čímž snížil hodnotu nepřítele na pouhé barbary. Terorismus tak byl přirovnáván k ideologiím, jako byl komunismus, fašismus nebo nacismus, aby se zdůraznily jeho negativní konotace. Terorismus je následně dáván do souvislosti se slabými státy, *rogue states* a s hrozbou proliferace zbraní hromadného ničení. Vládní dokumenty se také zaměřují na rozlišení přítel/nepřítel, dobro/zlo, ale už zde není natolik patrná snaha snižovat hodnotu nepřítele a dehumanizovat ho, jako tomu je u prezidentských projevů. Terorismus je zde také přirovnáván ke komunismu a fašismu. Vládní dokumenty nejčastěji hovoří o hrozbě rozšíření zbraní hromadného ničení mezi teroristy. Obama také přistoupil na rozlišení přítel/nepřítel, ale výskyt slova nepřítel je v porovnání s Bushovými projevy značně omezen. Obama rozlišuje dvě základní kategorie, a to zastánce univerzálních hodnot a jejich odpůrce, mezi které řadí také teroristy. Toto rozlišení zároveň stanovuje rozlišení mezi dobrem a zlem. Snaha degradovat nepřítele a vykreslit ho jako největší zlo už není tak intenzivní jako u Bushe, ale přesto je stále patrná. Obama narozdíl od Bushe nepřirovnával extremismus ke komunismu, nacismu ani fašismu. Extremismus nejvíce spojoval s hrozbou zisku zbraní hromadného ničení.

Třetí výzkumná otázka zněla: Jaký politický diskurz je nastolen ve válce proti terorismu? Ve válce proti terorismu byly mimořádné praktiky státu efektivně legitimizovány elitami skrz jazyk a zdůvodnění samotné svobody a rozlišení přítel/nepřítel (dobro/zlo), což bylo následně přebíráno i ostatními aktéry, na čemž je patrné vytvoření specifického politického diskurzu. Tento politický diskurz je tedy založen na odvolávání se na univerzální hodnoty (především na svobodu) a na odvolávání se na boj dobra se zlem. Můžeme zde pozorovat i úspěšnou institucionalizaci sekuritizace, například vytvořením nového Ministerstva vnitřní bezpečnosti (*Department of Homeland Security*) a schválením řady zákonů, které nastavovaly pravidla, kterými se řídily další instituce (*PATRIOT Act*).

Tato práce neměla žádným způsobem omlouvat nebo ospravedlňovat akty terorismu, ale pouze poukázat na chování USA ve válce proti terorismu. Jedna z nejčastějších námitek vůči jednopřípadovým studiím spočívá v tvrzení, že z jednoho případu nelze zobecňovat, a proto nemohou přispívat k vědeckému poznání. Otázkou tedy zůstává, zda se z této práce dá vyvodit vzorec obecnějšího chování liberálních demokracií ve válce proti terorismu. Poznatky z této práce lze dle mého názoru aplikovat i na jiné liberální demokracie, ale je třeba brát v potaz, že jednotlivé země se od sebe budou vždy určitým způsobem odlišovat. Tato práce v mnoha ohledech neuniká pastí subjektivity, což je dáno samotnou prací s daty, výběrem klíčových slov a témat. Hlavní limity výzkumu představuje konkrétní selekce aktérů a analyzovaných dat. Projevy prezidentů a zvolené vládní dokumenty představují jen pomyslný vrchol, co se týká politických elit a jejich dokumentů. Do výzkumu nebyly zahrnuty všechny politické elity, neboť by se jednalo o obrovské množství dat a takovýto výzkum by byl jen stěží realizovatelný. Nižší a střední byrokracie v USA pro mě zase představovala nepřístupnou oblast, ale pro někoho, kdo do této oblasti dokáže proniknout, se může naskytnout zajímavá možnost dalšího výzkumu. Další možný budoucí výzkum by se mohl zaměřovat na to, jaká média v USA přejímají jaké prezidentské výroky a jak se na základě toho vytváří mediální diskurz války proti terorismu.

6. SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

6.1 Korpus

Bush, George W. (2001a). *Address to the Nation* (dostupné zde: http://www.presidentialrhetoric.com/speeches/bush_firstterm.html, 21. 3. 2016).

Bush, George W. (2001b). *Bush Defends Military Tribunals* (dostupné zde: http://www.presidentialrhetoric.com/speeches/bush_firstterm.html, 21. 3. 2016).

Bush, George W. (2001c). *President Bush on Anniversary of Terrorist Attacks* (dostupné zde: http://www.presidentialrhetoric.com/speeches/bush_firstterm.html, 21. 3. 2016).

Bush, George W. (2001d). *Remarks by the President Upon Arrival* (dostupné zde: http://www.presidentialrhetoric.com/speeches/bush_firstterm.html, 21. 3. 2016).

Bush, George W. (2001e). *9/11 Address to the Nation* (dostupné zde: http://www.presidentialrhetoric.com/speeches/bush_firstterm.html, 21. 3. 2016).

Bush, George W. (2002a). *Commencement Address at the United States Military Academy at West Point* (dostupné zde: http://www.presidentialrhetoric.com/speeches/bush_firstterm.html, 21. 3. 2016).

Bush, George W. (2002b). *Homeland Security Act* (dostupné zde: http://www.presidentialrhetoric.com/speeches/bush_firstterm.html, 21. 3. 2016).

Bush, George W. (2002c). *Remarks to the U.N.* (dostupné zde: http://www.presidentialrhetoric.com/speeches/bush_firstterm.html, 21. 3. 2016).

Bush, George W. (2002d). *September 11 Anniversary Address* (dostupné zde: http://www.presidentialrhetoric.com/speeches/bush_firstterm.html, 21. 3. 2016).

Bush, George W. (2002e). *State of the Union* (dostupné zde: http://www.presidentialrhetoric.com/speeches/bush_firstterm.html, 21. 3. 2016).

Bush, George W. (2002f). *The Iraqi Threat* (dostupné zde: http://www.presidentialrhetoric.com/speeches/bush_firstterm.html, 21. 3. 2016).

Bush, George W. (2003a). *Address at Whitehall Palace* (dostupné zde: http://www.presidentialrhetoric.com/speeches/bush_firstterm.html, 21. 3. 2016).

- Bush, George W. (2003b). *Address to the United Nations* (dostupné zde: http://www.presidentialrhetoric.com/speeches/bush_firstterm.html, 21. 3. 2016).
- Bush, George W. (2003c). *Capture of Saddam Hussein* (dostupné zde: http://www.presidentialrhetoric.com/speeches/bush_firstterm.html, 21. 3. 2016).
- Bush, George W. (2003d). *Message to Saddam* (dostupné zde: http://www.presidentialrhetoric.com/speeches/bush_firstterm.html, 21. 3. 2016).
- Bush, George W. (2003e). *Press Conference* (dostupné zde: http://www.presidentialrhetoric.com/speeches/bush_firstterm.html, 21. 3. 2016).
- Bush, George W. (2003f). *Progress in Afghanistan and Iraq* (dostupné zde: http://www.presidentialrhetoric.com/speeches/bush_firstterm.html, 21. 3. 2016).
- Bush, George W. (2003g). *Remarks at Camp Lejeune* (dostupné zde: http://www.presidentialrhetoric.com/speeches/bush_firstterm.html, 21. 3. 2016).
- Bush, George W. (2003h). *Remarks at MacDill Air Force Base* (dostupné zde: http://www.presidentialrhetoric.com/speeches/bush_firstterm.html, 21. 3. 2016).
- Bush, George W. (2003i). *Remarks in New Jersey* (dostupné zde: http://www.presidentialrhetoric.com/speeches/bush_firstterm.html, 21. 3. 2016).
- Bush, George W. (2003j). *Remarks to Troops* (dostupné zde: http://www.presidentialrhetoric.com/speeches/bush_firstterm.html, 21. 3. 2016).
- Bush, George W. (2003k). *State of the Union Address* (dostupné zde: http://www.presidentialrhetoric.com/speeches/bush_firstterm.html, 21. 3. 2016).
- Bush, George W. (2003l). *Update in the War on Terror* (dostupné zde: http://www.presidentialrhetoric.com/speeches/bush_firstterm.html, 21. 3. 2016).
- Bush, George W. (2003m). *War Message* (dostupné zde: http://www.presidentialrhetoric.com/speeches/bush_firstterm.html, 21. 3. 2016).
- Bush, George W. (2004a). *Address One Year After Operation Iraqi Freedom* (dostupné zde: http://www.presidentialrhetoric.com/speeches/bush_firstterm.html, 21. 3. 2016).

Bush, George W. (2004b). *Address to the United Nations* (dostupné zde: http://www.presidentialrhetoric.com/speeches/bush_firstterm.html, 21. 3. 2016).

Bush, George W. (2004c). *American Enterprise Institute (The Future of Iraq)* (dostupné zde: http://www.presidentialrhetoric.com/speeches/bush_firstterm.html, 21. 3. 2016).

Bush, George W. (2004d). *Defending the War, Kuztown* (dostupné zde: http://www.presidentialrhetoric.com/speeches/bush_firstterm.html, 21. 3. 2016).

Bush, George W. (2004e). *Defending the War, Oak Ridge* (dostupné zde: http://www.presidentialrhetoric.com/speeches/bush_firstterm.html, 21. 3. 2016).

Bush, George W. (2004f). *End of Major Combat in Iraq* (dostupné zde: http://www.presidentialrhetoric.com/speeches/bush_firstterm.html, 21. 3. 2016).

Bush, George W. (2004g). *Freedom in Iraq and Middle East: Address at the 20th Anniversary of the National Endowment for Democracy* (dostupné zde: http://www.presidentialrhetoric.com/speeches/bush_firstterm.html, 21. 3. 2016).

Bush, George W. (2004h). *More on the 4 Years: Radio Address* (dostupné zde: http://www.presidentialrhetoric.com/speeches/bush_firstterm.html, 21. 3. 2016).

Bush, George W. (2004i). *Outline for the Future of Iraq* (dostupné zde: http://www.presidentialrhetoric.com/speeches/bush_firstterm.html, 21. 3. 2016).

Bush, George W. (2004j). *Press Conference with Prime Minister Allawi* (dostupné zde: http://www.presidentialrhetoric.com/speeches/bush_firstterm.html, 21. 3. 2016).

Bush, George W. (2004k). *Prime-Time News Conference* (dostupné zde: http://www.presidentialrhetoric.com/speeches/bush_firstterm.html, 21. 3. 2016).

Bush, George W. (2004l). *Remarks on Intelligence Reform and the 9/11 Commission* (dostupné zde: http://www.presidentialrhetoric.com/speeches/bush_firstterm.html, 21. 3. 2016).

Bush, George W. (2004m). *Remarks on Meet the Press* (dostupné zde: http://www.presidentialrhetoric.com/speeches/bush_firstterm.html, 21. 3. 2016).

Bush, George W. (2004n). *Speech to the Republican Governors Association* (dostupné zde: http://www.presidentialrhetoric.com/speeches/bush_firstterm.html, 21. 3. 2016).

Bush, George W. (2004o). *State of the Union Address* (dostupné zde: http://www.presidentialrhetoric.com/speeches/bush_firstterm.html, 21. 3. 2016).

Bush, George W. (2004p). *The Next 4 Years: Press Conference* (dostupné zde: http://www.presidentialrhetoric.com/speeches/bush_secondterm.html, 21. 3. 2016).

Bush, George W. (2005a). *Elections in Iraq: Press Conference* (dostupné zde: http://www.presidentialrhetoric.com/speeches/bush_secondterm.html, 21. 3. 2016).

Bush, George W. (2005b). *Independence Day Oration* (dostupné zde: http://www.presidentialrhetoric.com/speeches/bush_secondterm.html, 21. 3. 2016).

Bush, George W. (2005c). *Iraq War Strategy: Speech at the U.S. Naval Academy* (dostupné zde: http://www.presidentialrhetoric.com/speeches/bush_secondterm.html, 21. 3. 2016).

Bush, George W. (2005d). *Progress in the War on Terror: Address at the FBI Academy* (dostupné zde: http://www.presidentialrhetoric.com/speeches/bush_secondterm.html, 21. 3. 2016).

Bush, George W. (2005e). *Renewing the Patriot Act* (dostupné zde: http://www.presidentialrhetoric.com/speeches/bush_secondterm.html, 21. 3. 2016).

Bush, George W. (2005f). *Second Inaugural Address* (dostupné zde: http://www.presidentialrhetoric.com/speeches/bush_secondterm.html, 21. 3. 2016).

Bush, George W. (2005g). *Speech at the National Defense University* (dostupné zde: http://www.presidentialrhetoric.com/speeches/bush_secondterm.html, 21. 3. 2016).

Bush, George W. (2005h). *Speech at the National Endowment for Democracy* (dostupné zde: http://www.presidentialrhetoric.com/speeches/bush_secondterm.html, 21. 3. 2016).

Bush, George W. (2005i). *State of the Union Address* (dostupné zde: http://www.presidentialrhetoric.com/speeches/bush_secondterm.html, 21. 3. 2016).

Bush, George W. (2005j). *The Future of the Patriot Act* (dostupné zde: http://www.presidentialrhetoric.com/speeches/bush_secondterm.html, 21. 3. 2016).

Bush, George W. (2005k). *Transition in Iraq: Primetime Address from the Oval Office* (dostupné zde: http://www.presidentialrhetoric.com/speeches/bush_secondterm.html, 21. 3. 2016).

Bush, George W. (2005l). *Veterans Day Address: Defending the War* (dostupné zde: http://www.presidentialrhetoric.com/speeches/bush_secondterm.html, 21. 3. 2016).

Bush, George W. (2005m). *War Update* (dostupné zde: http://www.presidentialrhetoric.com/speeches/bush_secondterm.html, 21. 3. 2016).

Bush, George W. (2005n). *2005 Commencement Address at U.S. Naval Academy* (dostupné zde: http://www.presidentialrhetoric.com/speeches/bush_secondterm.html, 21. 3. 2016).

Bush, George W. (2006a). *Address to the Nation on the Five-Year Anniversary of 9/11* (dostupné zde: http://www.presidentialrhetoric.com/speeches/bush_secondterm.html, 21. 3. 2016).

Bush, George W. (2006b). *Address to Troops During a Surprise Visit to Iraq* (dostupné zde: http://www.presidentialrhetoric.com/speeches/bush_secondterm.html, 21. 3. 2016).

Bush, George W. (2006c). *An Appeal to Muslims: Address to the United Nations* (dostupné zde: http://www.presidentialrhetoric.com/speeches/bush_secondterm.html, 21. 3. 2016).

Bush, George W. (2006d). *Commencement Address at the United States Military Academy at West Point* (dostupné zde: http://www.presidentialrhetoric.com/speeches/bush_secondterm.html, 21. 3. 2016).

Bush, George W. (2006e). *Democracy and the Future of Iraq: Address to Freedom House* (dostupné zde: http://www.presidentialrhetoric.com/speeches/bush_secondterm.html, 21. 3. 2016).

Bush, George W. (2006f). *Iran & The War on Terror: Address to the Military Officers Association of America* (dostupné zde: http://www.presidentialrhetoric.com/speeches/bush_secondterm.html, 21. 3. 2016).

Bush, George W. (2006g). *President Bush Signs Military Commissions Act of 2006* (dostupné zde: http://www.presidentialrhetoric.com/speeches/bush_secondterm.html, 21. 3. 2016).

Bush, George W. (2006h). *Questions and Answers for the War on Terror* (dostupné zde: http://www.presidentialrhetoric.com/speeches/bush_secondterm.html, 21. 3. 2016).

Bush, George W. (2006i). *Remarks to Troops at Charleston Air Force Base* (dostupné zde: http://www.presidentialrhetoric.com/speeches/bush_secondterm.html, 21. 3. 2016).

Bush, George W. (2006j). *Statement on the Death of Abu Musab al-Zarqawi* (dostupné zde: http://www.presidentialrhetoric.com/speeches/bush_secondterm.html, 21. 3. 2016).

Bush, George W. (2006k). *Status of the Nation and the War: The President's News Conference* (dostupné zde: http://www.presidentialrhetoric.com/speeches/bush_secondterm.html, 21. 3. 2016).

Bush, George W. (2006l). *Status of the War on Terror: Address to the National Guard* (dostupné zde: http://www.presidentialrhetoric.com/speeches/bush_secondterm.html, 21. 3. 2016).

Bush, George W. (2006m). *Terrorism, Iraq, and Intelligence: Remarks and Q&A at The Johns Hopkins University* (dostupné zde: http://www.presidentialrhetoric.com/speeches/bush_secondterm.html, 21. 3. 2016).

Bush, George W. (2006n). *The Meaning of the War: The President's Press Conference* (dostupné zde: http://www.presidentialrhetoric.com/speeches/bush_secondterm.html, 21. 3. 2016).

Bush, George W. (2006o). *The National Security Strategy* (dostupné zde: http://www.presidentialrhetoric.com/speeches/bush_secondterm.html, 21. 3. 2016).

Bush, George W. (2006p). *The Path of War: Address to the Reserve Officers Association* (dostupné zde: http://www.presidentialrhetoric.com/speeches/bush_secondterm.html, 21. 3. 2016).

Bush, George W. (2006q). *The War on Terror: At Home and Abroad* (dostupné zde: http://www.presidentialrhetoric.com/speeches/bush_secondterm.html, 21. 3. 2016).

Bush, George W. (2006r). *The 2006 Agenda: Address at the Grand Ole Opry* (dostupné zde: http://www.presidentialrhetoric.com/speeches/bush_secondterm.html, 21. 3. 2016).

Bush, George W. (2006s). *Trying Detainees: Address on the Creation of Military Commissions* (dostupné zde: http://www.presidentialrhetoric.com/speeches/bush_secondterm.html, 21. 3. 2016).

Bush, George W. (2006t). *Violence in Iraq and the War on Terror: Address to the American Legion* (dostupné zde: http://www.presidentialrhetoric.com/speeches/bush_secondterm.html, 21. 3. 2016).

Bush, George W. (2006u). *2006 State of the Union Address* (dostupné zde: http://www.presidentialrhetoric.com/speeches/bush_secondterm.html, 21. 3. 2016).

Bush, George W. (2006v). *9/11 Retrospective: Address in Atlanta* (dostupné zde: http://www.presidentialrhetoric.com/speeches/bush_secondterm.html, 21. 3. 2016).

Bush, George W. (2007a). *Address on Freedom in the Czech Republic* (dostupné zde: http://www.presidentialrhetoric.com/speeches/bush_secondterm.html, 21. 3. 2016).

Bush, George W. (2007b). *Address on the Four-Year Anniversary of the War in Iraq* (dostupné zde: http://www.presidentialrhetoric.com/speeches/bush_secondterm.html, 21. 3. 2016).

Bush, George W. (2007c). *Historical Analogies for the War on Terror: Address at the Heritage Foundation* (dostupné zde: http://www.presidentialrhetoric.com/speeches/bush_secondterm.html, 21. 3. 2016).

Bush, George W. (2007d). *Missile Defense & the War on Terror: Address at the National Defense University* (dostupné zde:

http://www.presidentialrhetoric.com/speeches/bush_secondterm.html, 21. 3. 2016).

Bush, George W. (2007e). *Remarks on Congress & the Iraq Progress Report* (dostupné zde: http://www.presidentialrhetoric.com/speeches/bush_secondterm.html, 21. 3. 2016).

Bush, George W. (2007f). *Terror & Iraq: Address to the World Affairs Council of Western Michigan* (dostupné zde: http://www.presidentialrhetoric.com/speeches/bush_secondterm.html, 21. 3. 2016).

Bush, George W. (2007g). *The Analogy of Iraq & Vietnam: Address to the Veterans of Foreign Wars National Convention* (dostupné zde: http://www.presidentialrhetoric.com/speeches/bush_secondterm.html, 21. 3. 2016).

Bush, George W. (2007h). *The Iraq and Osama bin Laden: Commencement Address at the United States Coast Guard Academ* (dostupné zde: http://www.presidentialrhetoric.com/speeches/bush_secondterm.html, 21. 3. 2016).

Bush, George W. (2007i). *The New Strategy in Iraq: Address to Troops* (dostupné zde: http://www.presidentialrhetoric.com/speeches/bush_secondterm.html, 21. 3. 2016).

Bush, George W. (2007j). *The New Strategy in Iraq: Primetime Address to the Nation* (dostupné zde: http://www.presidentialrhetoric.com/speeches/bush_secondterm.html, 21. 3. 2016).

Bush, George W. (2007k). *The War and the Caring for American Soldiers: Remarks at the American Legion 47th National Conference* (dostupné zde: http://www.presidentialrhetoric.com/speeches/bush_secondterm.html, 21. 3. 2016).

- Bush, George W. (2007l). *2007 State of the Union Address* (dostupné zde: http://www.presidentialrhetoric.com/speeches/bush_secondterm.html, 21. 3. 2016).
- Bush, George W. (2008a). *America & the Middle East: Address in the United Arab Emirates* (dostupné zde: http://www.presidentialrhetoric.com/speeches/bush_secondterm.html, 21. 3. 2016).
- Bush, George W. (2008b). *America, the Military, and the Future of Iraq* (dostupné zde: http://www.presidentialrhetoric.com/speeches/bush_secondterm.html, 21. 3. 2016).
- Bush, George W. (2008c). *Commencement Address at the United States Air Force Academy* (dostupné zde: http://www.presidentialrhetoric.com/speeches/bush_secondterm.html, 21. 3. 2016).
- Bush, George W. (2008d). *Congress and the Extension of the Patriot America Act* (dostupné zde: http://www.presidentialrhetoric.com/speeches/bush_secondterm.html, 21. 3. 2016).
- Bush, George W. (2008e). *Fighting Terror in 2008 & Beyond: Address in Las Vegas* (dostupné zde: http://www.presidentialrhetoric.com/speeches/bush_secondterm.html, 21. 3. 2016).
- Bush, George W. (2008f). *Five Years in Iraq: Address at the Pentagon* (dostupné zde: http://www.presidentialrhetoric.com/speeches/bush_secondterm.html, 21. 3. 2016).
- Bush, George W. (2008g). *More on Iraq: Address at the National Museum of the United States Air Force* (dostupné zde: http://www.presidentialrhetoric.com/speeches/bush_secondterm.html, 21. 3. 2016).

Bush, George W. (2008h). *Remarks at the National Defense University* (dostupné zde: http://www.presidentialrhetoric.com/speeches/bush_secondterm.html, 21. 3. 2016).

Bush, George W. (2008i). *Remarks on the Fifth Anniversary of the Department of Homeland Security* (dostupné zde: http://www.presidentialrhetoric.com/speeches/bush_secondterm.html, 21. 3. 2016).

Bush, George W. (2008j). *Remarks on Freedom Around the World* (dostupné zde: http://www.presidentialrhetoric.com/speeches/bush_secondterm.html, 21. 3. 2016).

Bush, George W. (2008k). *The Farewell Address* (dostupné zde: http://www.presidentialrhetoric.com/speeches/bush_secondterm.html, 21. 3. 2016).

Bush, George W. (2008l). *The 7th Anniversary of 9/11: Dedicating the Pentagon Memorial* (dostupné zde: http://www.presidentialrhetoric.com/speeches/bush_secondterm.html, 21. 3. 2016).

Bush, George W. (2008m). *2008 Bush State of the Union Address* (dostupné zde: http://www.presidentialrhetoric.com/speeches/bush_secondterm.html, 21. 3. 2016).

National Defense Strategy 2008 (dostupné zde: <http://archive.defense.gov/pubs/2008NationalDefenseStrategy.pdf>, 21. 3. 2016).

National Security Strategy 2002 (dostupné zde: <http://www.state.gov/documents/organization/63562.pdf>, 21. 3. 2016).

National Security Strategy 2006 (dostupné zde: <http://www.state.gov/documents/organization/64884.pdf>, 21. 3. 2016).

National Security Strategy 2010 (dostupné zde: https://www.whitehouse.gov/sites/default/files/rss_viewer/national_security_strategy.pdf, 21. 3. 2016).

Obama, Barack (2008a). *Acceptance Speech at the Democratic Convention* (dostupné zde: <http://www.americanrhetoric.com/barackobamaspeeches.htm>, 21. 3. 2016).

Obama, Barack (2008b). *Election Night Victory Speech* (dostupné zde: <http://www.americanrhetoric.com/barackobamaspeeches.htm>, 21. 3. 2016).

Obama, Barack (2008c). *Nomination of Key National Security Team Members* (dostupné zde: <http://www.americanrhetoric.com/barackobamaspeeches.htm>, 21. 3. 2016).

Obama, Barack (2009a). *Abraham Lincoln Washington, D.C. Bicentennial Address* (dostupné zde: <http://www.americanrhetoric.com/barackobamaspeeches.htm>, 21. 3. 2016).

Obama, Barack (2009b). *Address to the Multi-National Forces Serving in Iraq* (dostupné zde: <http://www.americanrhetoric.com/barackobamaspeeches.htm>, 21. 3. 2016).

Obama, Barack (2009c). *Al-Arabiya Television Interview With Hisham Melhem* (dostupné zde: <http://www.americanrhetoric.com/barackobamaspeeches.htm>, 21. 3. 2016).

Obama, Barack (2009d). *A New Beginning: Speech at Cairo University* (dostupné zde: <http://www.americanrhetoric.com/barackobamaspeeches.htm>, 21. 3. 2016).

Obama, Barack (2009e). *A New Foundation* (dostupné zde: <http://www.americanrhetoric.com/barackobamaspeeches.htm>, 21. 3. 2016).

Obama, Barack (2009f). *Commencement Address at the University of Notre Dame* (dostupné zde: <http://www.americanrhetoric.com/barackobamaspeeches.htm>, 21. 3. 2016).

Obama, Barack (2009g). *First Presidential Prime Time Press Conference* (dostupné zde: <http://www.americanrhetoric.com/barackobamaspeeches.htm>, 21. 3. 2016).

Obama, Barack (2009h). *First Presidential Weekly Address* (dostupné zde: <http://www.americanrhetoric.com/barackobamaspeeches.htm>, 21. 3. 2016).

Obama, Barack (2009i). *First Press Conference on NW Airlines Flight 253* (dostupné zde: <http://www.americanrhetoric.com/barackobamaspeeches.htm>, 21. 3. 2016).

Obama, Barack (2009j). *First Speech Before the United Nations General Assembly* (dostupné zde: <http://www.americanrhetoric.com/barackobamaspeeches.htm>, 21. 3. 2016).

Obama, Barack (2009k). *First Speech to a Joint Session of Congress* (dostupné zde: <http://www.americanrhetoric.com/barackobamaspeeches.htm>, 21. 3. 2016).

Obama, Barack (2009l). *First White House Correspondents' Dinner Address* (dostupné zde: <http://www.americanrhetoric.com/barackobamaspeeches.htm>, 21. 3. 2016).

Obama, Barack (2009m). *Holocaust Day of Remembrance Commemoration Address* (dostupné zde: <http://www.americanrhetoric.com/barackobamaspeeches.htm>, 21. 3. 2016).

Obama, Barack (2009n). *Obama Inaugural Address* (dostupné zde: <http://www.americanrhetoric.com/barackobamaspeeches.htm>, 21. 3. 2016).

Obama, Barack (2009o). *Responsibly Ending the War in Iraq* (dostupné zde: <http://www.americanrhetoric.com/barackobamaspeeches.htm>, 21. 3. 2016).

Obama, Barack (2009p). *Speech at Buchenwald Concentration Camp* (dostupné zde: <http://www.americanrhetoric.com/barackobamaspeeches.htm>, 21. 3. 2016).

Obama, Barack (2009q). *Speech at Hradcany Square in Prague* (dostupné zde: <http://www.americanrhetoric.com/barackobamaspeeches.htm>, 21. 3. 2016).

Obama, Barack (2009r). *Speech at West Point on Troop Increase in Afghanistan* (dostupné zde: <http://www.americanrhetoric.com/barackobamaspeeches.htm>, 21. 3. 2016).

Obama, Barack (2009s). *Speech on American Values and National Security* (dostupné zde: <http://www.americanrhetoric.com/barackobamaspeeches.htm>, 21. 3. 2016).

Obama, Barack (2009t). *9/11 Pentagon Memorial Address* (dostupné zde: <http://www.americanrhetoric.com/barackobamaspeeches.htm>, 21. 3. 2016).

Obama, Barack (2010a) *Address at the Disabled Veterans of American Conference* (dostupné zde: <http://www.americanrhetoric.com/barackobamaspeeches.htm>, 21. 3. 2016).

Obama, Barack (2010b). *Address to the Nation on the End of Operation Iraqi Freedom* (dostupné zde: <http://www.americanrhetoric.com/barackobamaspeeches.htm>, 21. 3. 2016).

Obama, Barack (2010c). *Address to Troops at Bagram Air Base* (dostupné zde: <http://www.americanrhetoric.com/barackobamaspeeches.htm>, 21. 3. 2016).

Obama, Barack (2010d). *Address to the Troops in Afghanistan* (dostupné zde: <http://www.americanrhetoric.com/barackobamaspeeches.htm>, 21. 3. 2016).

Obama, Barack (2010e). *First Presidential State of the Union Address* (dostupné zde: <http://www.americanrhetoric.com/barackobamaspeeches.htm>, 21. 3. 2016).

Obama, Barack (2010f). *Press Conference on Security Following Christmas Terrorist Attempt* (dostupné zde: <http://www.americanrhetoric.com/barackobamaspeeches.htm>, 21. 3. 2016).

Obama, Barack (2010g). *Strengthening Intelligence and Aviation Security Address* (dostupné zde: <http://www.americanrhetoric.com/barackobamaspeeches.htm>, 21. 3. 2016).

Obama, Barack (2010h). *65th Session of the United Nations General Assembly Address* (dostupné zde: <http://www.americanrhetoric.com/barackobamaspeeches.htm>, 21. 3. 2016).

Obama, Barack (2011a). *Announces the Death of Osama Bin Laden* (dostupné zde: <http://www.americanrhetoric.com/barackobamaspeeches.htm>, 21. 3. 2016).

Obama, Barack (2011b). *Second Presidential State of the Union Address* (dostupné zde: <http://www.americanrhetoric.com/barackobamaspeeches.htm>, 21. 3. 2016).

Obama, Barack (2011c). *Speech to Troops at Fort Campbell* (dostupné zde: <http://www.americanrhetoric.com/barackobamaspeeches.htm>, 21. 3. 2016).

Obama, Barack (2011d). *Speech on Ending the War in Iraq Responsibly* (dostupné zde: <http://www.americanrhetoric.com/barackobamaspeeches.htm>, 21. 3. 2016).

Obama, Barack (2011e). *Statement by the President on H.R. 1540* (dostupné zde: <https://www.whitehouse.gov/the-press-office/2011/12/31/statement-president-hr-1540>, 14. 4. 2016).

Obama, Barack (2011f). *Weekly Address Honoring Iraq War Troops and Veterans* (dostupné zde: <http://www.americanrhetoric.com/barackobamaspeeches.htm>, 21. 3. 2016).

Obama, Barack (2011g). *66th Session of the United Nations General Assembly Address* (dostupné zde: <http://www.americanrhetoric.com/barackobamaspeeches.htm>, 21. 3. 2016).

Quadrennial Defense Review Report 2001 (dostupné zde: <http://www.defense.gov/Portals/1/features/defenseReviews/QDR/qdr2001.pdf>, 25. 3. 2016).

Quadrennial Defense Review Report 2006 (dostupné zde: <http://www.defense.gov/Portals/1/features/defenseReviews/QDR/Report20060203.pdf>, 25. 3. 2016).

Quadrennial Defense Review Report 2010 (dostupné zde: http://www.defense.gov/Portals/1/features/defenseReviews/QDR/QDR_as_of_29JAN10_1600.pdf, 25. 3. 2016).

6.2 Literatura

Agamben, Giorgio (2003). *State of Exception* (Chicago: The University of Chicago Press).

Agamben, Giorgio (2011). *Homo Sacer: Suverénní moc a pouhý život* (Praha: OIKOYMENH).

An International Bar Association (2009). Detention and trial at Guantánamo Bay and other US detention centres. *Human Rights Institute background paper*, s. 29–50.

Bigo, Didier – Tsoukala, Anastassia, eds. (2008). *Terror, Insecurity and Liberty: Illiberal practices of liberal regimes after 9/11* (New York: Routledge).

Booth, Ken (1991). Security and Emancipation. *Review of International Studies*, Vol. 17, No. 4, s. 313–326.

Booth, Ken (2007). *Theory of World Security* (Cambridge: Cambridge University Press).

Browning, Christopher S. – McDonald, Matt (2011). The future of critical security studies: Ethics and the politics of security. *European Journal of International Relations* Vol. 19, No. 2, s. 235–255.

Butler, Judith (2009). *Frames of War. When is life grievable?* (London: Verso Books).

Buzan, Barry (1983). *People, States, and Fear: The National Security Problem in International Relations* (Brighton: Wheatsheaf Books LTD).

Buzan, Barry – Hansen, Lene (2009). *The Evolution of International Security Studies* (Cambridge: Cambridge University Press).

Buzan, Barry – Wæver, Ole (2009). Macrosecuritisation and security constellations: reconsidering scale in securitisation theory. *Review of International Studies*, Vol. 35, s. 253–276.

Buzan, Barry – Wæver, Ole – de Wilde, Jaap (2005). *Bezpečnost: Nový rámec pro analýzu* (Brno: Centrum strategických studií).

Campbell, David (1992). *Writing Security. United States Foreign Policy and the Politics of Identity* (Minneapolis: University of Minnesota Press).

Dal Lago, Alessandro – Palidda, Salvatore eds. (2010). *Conflict, Security and the Reshaping of Society: The civilization of war* (New York: Routledge).

Druláková, Radka (2006). Postdemokracie v Evropské unii: bezpečnost versus občanské svobody? *Mezinárodní vztahy* 2, s. 5–22.

Elias, Stella Burch (2009). Rethinking “Preventive Detention” From a Comparative Perspective: Three Frameworks For Detaining Terrorist Suspects. *Columbia Human Rights Law Review*, Vol. 41, s. 100–210.

Fajmonová, Veronika (2015). Kritický pohled na reakci USA na teroristické útoky 11. září. *The Science for Population Protection* 1, s. 1–16.

Huysmans, Jef (2004). Minding Exceptions: The Politics of Insecurity and Liberal Democracy. *Contemporary Political Theory* 3, s. 321–341.

Huysmans, Jef (2008). The Jargon of Exception – On Schmitt, Agamben and the Absence of Political Society. *International Political Sociology* 2, s. 165–183.

Johns, Fleur (2005). Guantanamo Bay and the Annihilation of the Exception. *The European Journal of International Law* Vol. 16, No. 4, s. 613–635.

Kervégan, Jean-Francois (2015). *Co s Carlem Schmittem?* (Praha: OIKOYMENH).

Krause, Keith – Williams, Michael C. eds. (1997). *Critical Security Studies: Concepts and Cases* (London: UCL Press Limited).

Mangabeira, W. – Lee, R. – Fielding, N. (2004). Computers and Qualitative Research: Adoption, Use, and Representaion. *Social Science Computer Review*, Vol. 22, No. 2., s. 167–178.

Mutter, Samuel (2014). US counterterrorism measures since 9/11: The politics and morality of law and exception. *International Politics Reviews* 2, s. 19–29.

Neal, Andrew W. (2010). *Exceptionalism and the Politics of Counter-Terrorism: Liberty, security and the War on Terror* (New York: Routledge).

Neocleous, Mark (2008). *Critique of Security* (Edinburgh: Edinburgh University Press).

Neumann, Franz L. (1953). The Concept of Political Freedom. *Columbia Law Review*, Vol. 53, No. 7, s. 901–935.

Pain, Rachel – Smith, Susan J. eds. (2008). *Fear: Critical Geopolitics and Everyday Life* (Aldershot: Ashgate).

Piazza, James A. – Walsh, James Igoe (2009). Transnational Terror and Human Rights. *International Studies Quarterly* 53, s. 123–148.

Priesto, Daniel B. (2009). *War About Terror: Civil Liberties and National Security After 9/11* (New York: The Council on Foreign Relations).

Ralph, Jason (2013). *America's War on Terror. The State of the 9/11 Exception from Bush to Obama* (Oxford: Oxford University Press).

- Rediehs, Laura J. (2002). Evil. In: Collins, John – Glover, Ross eds. *Collateral Language. A User's Guide to America's New War* (New York: New York University Press), s. 65–78.
- Sarfo, Emmanuel – Krampa, Ewuresi Agyeiwaa (2013). Language at War: A Critical Discourse Analysis of Speeches of Bush and Obama on Terrorism. *International Journal of Social Science and Education*, Vol. 3, No. 2, s. 378–390.
- Schmitt, Carl (2007). *Pojem politična* (Praha: OIKOYMENH).
- Schmitt, Carl (2008). *Teorie partyzána* (Praha: OIKOYMENH).
- Schmitt, Carl (2012). *Politická theologie* (Praha: OIKOYMANH).
- Von Schorlemer, Sabine (2003). Human Rights: Substantive and Institutional Implications of the War Against Terrorism. *European Journal of International Law* 14, s. 265–282.
- Wæver, Ole (1998). Securitization and Desecuritization. In: Lipschutz, Ronnie D. ed., *On security* (New York: Columbia University Press), s. 39–69.
- Waisová, Šárka (2004). Od národní bezpečnosti k mezinárodní bezpečnosti. *Mezinárodní vztahy* 3, s. 66–86.
- Warshaw, Shirley Anne (2009). *The Co-Presidency of Bush and Cheney* (Stanford: Stanford University Press).
- Webber, Diane (2012). Preventive Detention in the Law of Armed Conflict: Throwing Away the Key? *Journal of National Security Law & Policy* Vol. 6, s. 167–205.
- Wlodarek, Lukasz (2010). George W. Bush's War on Terror from a Political Discourse Perspective. *Styles of Communication* No. 2, s. 140–175.

6. 3 Internetové zdroje

- ACLU (2011). *President Obama signs indefinite detention bill into law* (<https://www.aclu.org/news/president-obama-signs-indefinite-detention-bill-law>, 17. 4. 2016).

Bellinger, John B. (2011). Obama, Bush, and the Geneva Conventions. *Foreign Policy* (<http://foreignpolicy.com/2010/08/11/obama-bush-and-the-geneva-conventions/>, 14. 2. 2016).

CJA (2014). *Human Rights Abuses in the USA* (<http://cja.org/article.php?list=type&type=409>, 9. 2. 2016).

CNN (2005). *Cheney: Iraq will be enormous success story* (<http://edition.cnn.com/2005/POLITICS/06/23/cheney.interview/>, 15. 4. 2016).

CNN (2016). *Gauntanamo Bay Naval Station Fast Facts* (<http://edition.cnn.com/2013/09/09/world/guantanamo-bay-naval-station-fast-facts/>, 9. 2. 2016).

Domke, David (2005). George W. Bush and the gospel of freedom and liberty. *The Seattle Times* (<http://www.seattletimes.com/opinion/george-w-bush-and-the-gospel-of-freedom-and-liberty/>, 18. 3. 2016).

Elsea, Jennifer K. – Garcia, Michael John (2010). Enemy Combatant Detainees: Habeas Corpus Challenges in Federal Court. *Congressional Research Service* (<http://fas.org/sgp/crs/natsec/RL33180.pdf>, 26. 2. 2016).

Fox News (2005). *Carter: Iraq War is Unjust* (<http://www.foxnews.com/story/2005/07/30/carter-iraq-war-is-unjust.html>, 15. 4. 2016).

Graham-Harrison, Emma (2014). US finally close detention facility at Bagram airbase in Afghanistan. *The Guardian* (<http://www.theguardian.com/world/2014/dec/11/afghanistan-us-bagram-torture-prison>, 9. 2. 2016).

Haynes, William (2012). Enemy Combatant. *Council on Foreign Relations* (<http://www.cfr.org/international-law/enemy-combatants/p5312>, 14. 2. 2016).

Human Rights Committee (1982). General Comment 8, Article 9. *University of Minnesota* (<https://www1.umn.edu/humanrts/gencomm/hrcom8.htm>, 14. 2. 2016).

Internet Encyclopedia of Philosophy (2015). *Giorgio Agamben* (<http://www.iep.utm.edu/agamben/>, 18. 1. 2016).

Jukl, Marek (2014). Mezinárodní humanitární právo. *Červený kříž* (<http://www.cervenyrkruz.eu/cz/mhp/cojemhp.htm>, 8. 2. 2016).

Lewins, Ann – Silver, Christina (2009). *Choosing a CAQDAS Package* (<http://eprints.ncrm.ac.uk/791/1/2009ChoosingaCAQDASPackage.pdf>, 20. 3. 2016).

Lukeš, Pavel (1999). Carl Schmitt. *Sborník prací Filozofické fakulty Brněnské univerzity* (<http://www.phil.muni.cz/fil/sbornik/1999/08lukes.html>, 18. 1. 2016).

Ministry of Justice (2015). *Highlights of the USA PATRIOT Act* (<https://www.justice.gov/archive/ll/highlights.htm>, 28. 3. 2016).

National Defense Authorization Act for Fiscal Year 2012 (dostupné zde: <https://www.gpo.gov/fdsys/pkg/PLAW-112publ81/pdf/PLAW-112publ81.pdf>, 14. 4. 2016).

NPR (2016). *With Latest Transfers, Guantanamo Now Holds Fewer Than 100 Detainees* (<http://www.npr.org/sections/thetwo-way/2016/01/14/463031323/with-latest-transfers-guantanamo-now-holds-fewer-than-100-detainees>, 15. 2. 2016).

Owen, Paul (2010). George Bush admits US waterboarded 9/11 mastermind. *The Guardian* (<http://www.theguardian.com/world/2010/jun/03/george-bush-us-waterboarded-terror-mastermind>, 21. 3. 2016).

RULAC (2016). *United States of America. International treaties adherence* (http://www.geneva-academy.ch/RULAC/international_treaties.php?id_state=64, 23. 3. 2016).

Růžička, Jiří (2013). *Homo sacer*. 42

(<http://www.advojka.cz/archiv/2013/8/homo-sacer>, 19. 1. 2016).

Stanford Encyclopedia of Philosophy (2014). *Carl Schmitt*

(<http://plato.stanford.edu/entries/schmitt/>, 18. 1. 2016).

The New York Times (2003). *In the Land of Guantanamo*

(<http://www.nytimes.com/2003/06/29/magazine/in-the-land-of-guantanamo.html?pagewanted=all>, 15. 2. 2016).

The New York Times (2014). *Iraq Shuts Down the Abu Ghraib Prison, Citing Security*

Concerns (http://www.nytimes.com/2014/04/16/world/middleeast/iraq-says-abu-ghraib-prison-is-closed.html?_r=0, 16. 2. 2016).

The New York Times (2016). *The Guantanamo Docket. A History of the Detainee*

Population (<http://projects.nytimes.com/guantanamo>, 17. 2. 2016).

Všeobecná deklarace lidských práv (1948) OSN (<http://www.osn.cz/wp-content/uploads/2015/03/vseobecna-deklarace-lidskych-prav.pdf>, 8. 2. 2016).

RESUMÉ

This thesis deals with specific illiberal practice used by the U.S. in the war on terror – detention of suspected terrorists indefinitely without fair trial. Some liberal states were willing to perform problematic practices targeted at certain segments of their population in order to ensure their national security. The U.S. government decided to detain suspected terrorists as enemy combatants indefinitely without right to habeas corpus. The main purpose of the detention is to get valuable information that would help the U.S. in the fight against terrorism and would help them to prevent other terrorist attacks. In 2002, Bush set up a prison for suspected terrorists at the Guantanamo Bay. In this case, we can see how far the executive branch went in human rights violations in order to ensure national security. The guarantee of fair trial is contained in the Third Geneva Convention, which is incorporated into the U.S. law by the Uniform Code of Military Justice and therefore should apply to all detainees. But the Bush administration said that these detainees are not protected by Geneva Conventions. Detainees were detained and tortured for many years just on suspicion of terrorism without charge. The theoretical framework of the study is constituted mainly of Copenhagen School concept of securitization and Carl Schmitt's concept of the state of exception, which was further elaborated by Giorgio Agamben, Jef Huysmans and many others.

Speakers use language to achieve something. The main objective of Bush and Obama speeches was to persuade people to support strong and decisive actions in the war against terror. The analytical part is based on the content analysis of *National Security Strategies* (2002, 2006, 2010), *National Defense Strategy 2008*, *Quadrennial Defense Review Reports* (2001, 2006, 2010) and Bush and Obama speeches with the aim to answer the research questions. The first research question will be directed to the positions of political actors to preventive detention without fair trial. The second research question will focus on ways how political leaders legitimize these (illiberal) practices and the third research question will focus on the realization of specific political discourse.